

הישיבה המאה וחמש-עשרה של הכנסת השביעית

יום שלישי, י"ח חשוון תשל"א (17 נובמבר 1970)

ירושלים, הכנסת, שעה 16.01

א. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

היו"ר מ. ביבי:

אני מתכבד לפתוח את ישיבת הכנסת. תחילה נשמע הודעה על המסמכים שהונחו על שולחן הכנסת.

מזכיר הכנסת ח. ליאור:

ברשות היושב-ראש, הנני מתכבד להודיע כי הונחו על שולחן הכנסת:

לקריאה ראשונה, מטעם הממשלה – חוק לתיקון פקודת התעבורה (מס' 11), תשל"א–1970.

לדיון מוקדם – 1. חוק יסוד: הכנסת (תיקון) – הצעת חברי הכנסת מאיר אביזור; 2. חוק שידות המדינה (גמלאות) (ביטול היוון קיצבאות לצמיתות) (הוראת שעה), תשל"א–1970 – הצעת חברי הכנסת ישראל קרגמן. הצעת חוק זו באה במקום הצעת חוק קודמת, המתבטלת בזה.

כן הונחה חוברת "השתתפות נשים ונשואות בכוח העבודה" – מטעם משרד העבודה.

ב. שאלות ותשובות

הנני לשאול את כבודו:

1. הידוע משרד החקלאות על העניין?
2. אילו צעדים ננקטו על-ידי משרד החקלאות כדי להבטיח את זכויות מגדלי הטבק ולמנוע אבדן יכול הטבק בכפר פקיעין?

שר-החקלאות ח. גבתי:

1. ידוע לי שחברות הסיגריות התמהמהו בקניית הטבק בכפר פקיעין מסיבות שונות.
2. בהתערבות מועצת הטבק והנהלת משרד החקלאות שילמו חברות הסיגריות לחקלאים את התמורה בעד יכול הטבק משנת 1969 ואף שולמו מפרעות על חשבון יכול 1970, כנהוג בשנים קודמות.

מועצת הטבק שילמה לחקלאים את הסובסידיות המגיעות להם בעד יכול 1969, עם גמר שקילת הטבק. בימים האחרונים הושג הסכם בין משרדי האוצר והחקלאות לבין מועצת הטבק וחברות הסיגריות למימון קניית כל הטבק מיבולי השנה והוצאתו למחסני החברות.

3. הבטחת זכויותיהם של מגדלי הטבק בפקיעין

חבר-הכנסת ת. טובי שאל את שר החקלאות ביום ה' בסיון תשל"א (9 ביוני 1970):

חברות הסיגריות עדיין לא שילמו לאיכרי הכפר פקיעין תמורת יכולי הטבק לשנת 1969 שנרכש מהם לפני מספר חודשים.

גם מועצת הטבק טרם שילמה לאיכרים באותו הכפר בעד יכול 1969 את הסובסידיה הממשלתית בסך 32 אגורות לקילוגרם.

חברות הסיגריות מסרבות כמו-כן לקנות מהאיכרים של פקיעין את יכול השנה 1970, ללא כל הנמקה וסיבה סבירה, אך המועצה המקומית של הכפר ואיכרי הכפר חוששים שמא נובע סירוב זה מהחלטת המועצה לגבות מחברת "דובק" אגרת שיווק, אגרה שהמועצה השיגה לאחר פנייה לבית-המשפט נגד חברת "דובק". נמסר לי כי חברות הסיגריות, מתוך סולידריות עם חברות "דובק", מסרבות לקנות יכול 1970 כדי להניע את המועצה המ-

היו"ר מ. ביבי:

הכנסת תעבור לסעיף א' של סדר-היום: שאלות ותשובות.

1. מניעת דליפות ברשת הספקת המים באילת

חבר-הכנסת א. ורדיגר שאל את שר החקלאות ביום כ"ח בשבט תשל"א (4 בפברואר 1970):

צינורות המים באילת נבקעים לעתים תכופות. אודה לכבודו אם ישיבי:

1. האם ידוע לו על כך?
2. אם כן – מה הסיבה לכך?
3. מה עושה משרדו לתיקון הדבר ולמניעת הישנות מקרים כאלה בעתיד?

שר-החקלאות ח. גבתי:

1. התשובה חיובית.

2. הסיבות לריבוי הדליפות ברשת הספקת המים בעיר אילת נעוצות הן בסוג המים והן בסוג הקרקע בעיר אילת, השונים משאר חלקי הארץ והמחייבים שימוש בצינורות ובאביזרים מיוחדים אשר תקופה ארוכה התקשו המומחים לקבוע את טיבם. מסיבה זו בוצעו עד היום רק תיקונים ברשת המים, אך לא הוחלפו צינורות.

3. לאחרונה נמצא הפתרון לגבי סוג הצינור והאביזרים המתאימים לשימוש בתנאים המיוחדים של העיר אילת, אולם שינוי יסודי של מצב רשת המים באילת מחייב החלפת הצינורות, ועד כה לא נמצאו הדרכים למימון פעולה זו.

2. הבטחת זכויותיהם של מגדלי הטבק בפקיעין

חבר-הכנסת א. הביבי שאל את שר החקלאות ביום ג' באדר ב' תשל"א (11 במארס 1970):

מגדלי הטבק בכפר פקיעין מתלוננים על כך שחברת "דובק" אינה מקיימת את התחייבותיה לקנות את הטבק מכפרם, כצעד של נקמות לאחר שבית-המשפט חייב את "דובק" לשלם את המסים למועצה המקומית פקיעין. העובדה ש"דובק" אינה מקיימת את התחייבותיה גורמת לאבדן היבול, הנרקב בבתי המגדלים.

5. נחונים על יצוא תוצרת חקלאית מרצועת עזה
חברת הכנסת ש. ארבל-אלמולינו שאלה את שר החק-
לאות ביום י"ג בסיון תש"ל (17 ביוני 1970):

אבקש את כבודו להשיבני:

1. בכמה הסתכם היצוא של תוצרת חקלאית, לר-
בות פרי-הדר, מרצועת עזה בשנת 1968/69 ובמחצית
הראשונה של שנת 1970?
2. מה היו פריטי היצוא?

שר-החקלאות ה. גבתי:

1. בשנת 1967/68 לא היה כל יצוא של תוצרת
חקלאית טרייה מרצועת עזה לאירופה, פרט להדרים.
בשנת 1968/69 הוחל ביצוא נסיוני של ירקות בשווי של
15,000 דולר. יצוא פרי-הדר באמצעות המועצה לשיווק
פרי-הדר הגיע באותה שנה ל-2 מיליון דולר.

בשנת 1969/70 גדל יצוא הירקות עד ל-30,000
דולר, ויצוא פרי-הדר באמצעות המועצה לשיווק פרי-
הדר הגיע ל-4.5 מיליון דולר.

2. מלבד פרי-הדר, בעיקר מהזנים שמוטי וולנסיה,
כלל היצוא ירקות, ובעיקר חצילים, תות-שדה, פלפל
חריף ושעועית.

מספרים אלה אינם כוללים את היצוא למזרח הירדן.

6. הכנסת זכויותיהם של מגדלי הטבק
בכפר מעיליה

חבר-הכנסת ה. טובי שאל את שר החקלאות ביום כ'
בסיון תש"ל (24 ביוני 1970):

נודע לי שמגדלי הטבק בכפר מעיליה נחונים ללחץ
כבד מצד חברות הסיגריות "דובק" ו"גלסון". למרות
שחברות אלו היו צריכות לשלם את מחירי היבול שקיבלו
מהכפר מעיליה בחודשים מארס-אפריל שנה זו, עדיין
הן מעכבות את התשלומים. איכרי הכפר טוענים, כי
לאחר פנייתם הודיעו נציגי החברות שהתשלום ייעשה אם
יסכימו האיכרים לסווג את היבול בסוג ג', זאת אומרת
בסוג נמוך יותר מזה שנקבע בעת קבלת הטבק. האיכרים
דחו דרישה זו ורואים בה פגיעה קשה בהם והפסד גדול.
נוסף לכך מסרבות חברות הסיגריות לשלם למגדלי הטבק
במעיליה מקדמות על חשבון היבול החדש, כפי שנחוג.
כמו-כן טוענים איכרי הכפר, כי מועצת הטבק לא שילמה
למגדלי הטבק בכפר את הסובסידיה בסך 32 אגורות
לקילוגרם בעד יבול השנה הקודמת.

הנני מתכבד לשאול:

1. מה מוכן כבוד השר לעשות כדי שחברות הסיג-
ריות ישלמו למגדלי הטבק במעיליה את מחירי יבול הטבק
של השנה הקודמת ללא סחבת ודחיונים?
2. הידוע לכבוד השר על לחצים שמפעילות חברות
הסיגריות לסווג את יבול הטבק בסיווג נמוך יותר, ומה
עושה משרד החקלאות כדי למנוע פגיעות כגון אלו
במגדלי הטבק בכפר מעיליה?
3. מדוע עדיין לא שילמה מועצת הטבק את
הסובסידיה בעד יבול השנה שעברה, והאם מוכן כבוד
השר לפעול להבטחת התשלום הנ"ל בהקדם?

שר-החקלאות ה. גבתי:

ראה תשובתי שניתנה היום לשאלתה של חבר-

קומית לבטל את אגרת השיווק שהמועצה תובעת לגבות
מתברות הסיגריות.

על כן הנני מבקש לדעת:

- א. הידועות לכבוד השר העובדות הנ"ל?
- ב. מה בדעת כבוד השר לעשות כדי למנוע פגיעות
באיכרי הכפר פקיעין, מגדלי הטבק?
- ג. מה בדעת כבוד השר לעשות כדי להבטיח סילוק
התשלומים לאיכרי פקיעין על-ידי חברות הסיגריות בעד
יבול 1969?
- ד. מה בדעת כבוד השר לעשות כדי להבטיח שמוע-
צת שיווק הטבק תשלם לאיכרי כפר פקיעין את הסוב-
סידיה המגיעה להם בעד יבול 1969?
- ה. מה בדעת כבוד השר לעשות כדי שחברות
הסיגריות יקנו מכנהגן את יבול הטבק לשנה זו מאיכרי
הכפר פקיעין?

שר-החקלאות ה. גבתי:

ראה תשובתי שניתנה זה עתה לשאלתה של חבר-
הכנסת אמיל תביבי באותו עניין.

4. נחונים על יצוא תוצרת חקלאית
מיהודה ושומרון

חברת הכנסת ש. ארבל-אלמולינו שאלה את שר החק-
לאות ביום י"ג בסיון תש"ל (17 ביוני 1970):

אבקש את כבודו להשיבני:

1. בכמה הסתכם היצוא של תוצרת חקלאית
מיהודה ושומרון בשנת 1968/69 ובמחצית הראשונה של
1970?
2. אילו פעולות נעשו לעידוד היצוא?
3. מה היו פריטי היצוא?
4. האם קיימת תכנית להגדלת היצוא החקלאי
לשנים הבאות?

שר-החקלאות ה. גבתי:

1. היצוא של תוצרת חקלאית טרייה מיהודה ושומ-
רון דרך ישראל לאירופה הוחל בשנת 1968/69 בהיקף
נסיוני שהסתכם ב-80 טונות ירקות. בשנת 1969/70 גדל
היצוא והגיע ל-600 טונות ירקות.

2. הפעולות לעידוד היצוא כללו פעולות להחדרת
גידולים חדשים המתאימים ליצוא לאירופה. בנוסף לכך
נערכו פעולות הדרכה אינטנסיביות לחקלאים בכל שלבי
הכנת הקרקע, הזריעה והשתילה. השקיה, דישון וכו',
וכמו כן בשלבי האסוף, המיון והאריזה של הירקות.

משרד החקלאות הקים גם בית-אריזה מיוחד ביריחו,
אשר הופעל על-ידי חברה משותפת של ישראלים וערבים
מקומיים ובו רוכזה התוצרת החקלאית, מווינה ונארוה,
ומשם נשלחה ישירות לנמל היצוא.

3. פריטי היצוא העיקריים היו חצילים, עגבניות,
קישואים, בצל, פלפל חריף ומלונים. כן שווקו מעט
שופים ופאניים והוחל בגידול פרחי בבונג ליצוא.

4. משרד החקלאות הכין תכנית להרחבת היצוא
החקלאי מיהודה ושומרון לשלוש השנים הקרובות. בהת-
אם לתכנית זו יגיע היצוא בעונה הקרובה להיקף של
2,000 טונות ובשווי של מיליון דולר בקירוב.

מספרים אלה אינם כוללים את היצוא למזרח הירדן.

מינהל מקרקעי ישראל פיגר בביצוע ההעלאות הנ"ל במועדן, ועל כן נעשתה פעולה זו לאחרונה והשפעתה התבטאה בשיעורים שונים, כפי שתיארתו בסעיף 1 לעיל. אינני סבור שההוצאות השנתיות בעד דמי חכירה לקרקע במפעלי התעשייה הן הוצאה ניכרת למפעלים הללו וזו יכולה לבוא לדידי ביטוי בעליית מחירי מוצריהם. על כן אינני סבור שיש צורך לעכב ביצוע ההעלאות בשיעורי דמי החכירה כפי שהדבר מתחייב מחווי החכירה, מה עוד שמבקר המדינה וועדת הכספים של הכנסת העירו למינהל על הצורך לבצע העלאות אלה.

9. סיוע למרדסנים

חבר-הכנסת י. גולן שאל את שר החקלאות ביום כ"ד בתמוז תש"ל (28 ביולי 1970):

אבקש את כבוד השר להשיבני:

1. הנוון הדבר שפרדסנים רבים נמנעים מעיבוד פרדסיהם עקב המצב הכספי הקשה ומחסור בהון חוזר?
2. האם יש הערכה במשרד החקלאות על מספר הפרדסנים הנתונים בקשיים כאלה, שבעקבותיהם עלולים להתנוון פרדסים, ובכך יופחת יצוא ההדרים בעתיד?
3. אילו צעדים עומדת הממשלה לנקוט כדי למנוע בשנה הבאה, במידת האפשר, הפסדים בענף הפרדסנות?

שר-החקלאות ח. גבתי:

1-2. אין זה נכון שפרדסנים רבים נמנעים מעיבוד פרדסיהם בגלל המצב הכספי הקשה בענף הפרדסנות. השנה נתגלתה דווקא תמונה הפוכה, כשהתברר לפרדסנים שרק על-ידי עיבוד מלא ונכון ניתן להפיק הכנסות מה-פרדס גם בשנים קשות. הממשלה הגדילה השנה את הלוואותיה להון חוזר לפרדסנות, ובמיוחד לפרדסים מה-זנים ולנסיה ושמוטי אשר נפגעו בצורה הקשה ביותר מהמחירים הנמוכים בעונה הקודמת.

3. בעקבות העונה הקשה לפרדסנות מיניתי לפני מספר חודשים ועדה שמיזוגים בה נציגי הפרדסנות ונציגי משרדי החקלאות והאוצר בראשות מנכ"ל משרד החקלאות, ותפקידה להמליץ בפני הממשלה על הדרכים והצעדים שיש לנקוט כדי לעזור לפרדסנים שנפגעו אשת-קד להתאושש, וכדי למנוע הישנות מצב כזה בעתיד.

לפני ימים מספר הגישה הוועדה המלצות-ביניים, שעיקרן בשטח המימון ומטרתן לעזור לפרדסנים על-ידי הגדלת שיעורי ההלוואות להון החוזר לעיבוד הפרדסים ודחיית התשלומים על חלק מההלוואות הללו עד לסוף עונת הפרי הבאה. בנוסף לכך ממליצה הוועדה על הקמת קרן משותפת לממשלה ולפרדסנים, שמטרתה תהיה השלמת מחירי הפרי הראוי ליצוא אשר עלול להישאר בארץ במקרה שמצב המחירים בשוקי אירופה יחייב זאת. כמו-כן תוגדל השתתפות הממשלה במימון ההוצאות לפיר-סומות ולפיתוח שווקים חדשים לפרי-הדר.

10. יחסי העבודה בנמל אשדוד

חבר-הכנסת א. אבנרי שאל את שר החקלאות ביום כ"ד בתמוז תש"ל (28 ביולי 1970):

"הארץ" של יום 26 ביולי 1970 מוסר, כי בדו"ח ראשוני של ועדת גבתי על יחסי העבודה בנמל אשדוד כלולה הקביעה שמר לסקוב אחראי במידה רבה ליחסי העבודה המשובשים בנמלים.

הכנסת אמיל חביבי, המתייחסת אמנם לכפר פקיעין, אך היא מתאימה גם לשאלתה בעניין הכפר מעליה.

7. ביסוס כלכלי למושבים בעמק בית-שאן

חבר-הכנסת מ. בן-פורת שאל את שר החקלאות ביום י"א בתמוז תש"ל (15 ביולי 1970):

בביקורה של אחת מוועדות הכנסת במושב בית-יוסף העלו נציגיו ונציגי ירדנה את בעיית הביסוס הכלכלי והצורך להכניס ענף דגטבילי גוסף.

התרשמו שזו הבעיה העיקרית המעיקה עליהם.

אבקש לדעת:

מה תכניות משרדו להיענות לבקשתם של נציגי הישובים?

שר-החקלאות ח. גבתי:

ועדה מיוחדת, שבדקה את מצב המושבים בעמק בית-שאן, המליצה על פיתוח ענף משקי גוסף בכל אחד מהמושבים.

לכל יחידת משק במושבים הללו ניתנה אפשרות לבחור בין פיתוח ענף הדפד, פיתוח ענף ההדוים, נטיעת מטע זיתים אינטנסיבי, פיתוח ענף הצאן, החדרת מיכון חקלאי משוכלל.

מתוך 300 יחידות משק במושבי בית-שאן פותחו ופותחו עד סוף שנת התקציב הנוכחית ענפי משק גוספים ב-194 יחידות משק. השלמת הפיתוח הנ"ל תסתיים בשנת התקציב 1972/73.

8. העלאת דמי החכירה לקרקעות שבשימוש

מפעלי תעשייה

חבר-הכנסת ג. פת שאל את שר החקלאות ביום י"א בתמוז תש"ל (15 ביולי 1970):

בעתונות פורסם כי מינהל מקרקעי ישראל החליט להעלות את דמי החכירה בעד קרקע שבשימוש מפעלי תעשייה ותיקים. לפי פירסומים אלו מגיעה העלאת דמי החכירה עד ל-500%.

אבקש את כבוד השר לענות לי:

1. האם נכונים פירסומים אלו?
2. אם התשובה לשאלה 1 היא חיובית — מדוע מצא לנכון מינהל מקרקעי ישראל להעלות את דמי החכירה בתקופה שבה מצויים מפעלי תעשייה לצמצום את הוצאותיהם על גנת לא לייקר את מחיר מוצריהם?
3. אם אמנם כן הדבר — האם מוכן כבוד השר להורות למינהל מקרקעי ישראל לבטל או לדחות את ביצוע העלאת דמי החכירה?

שר-החקלאות ח. גבתי:

1. ההעלאה הכללית הממוצעת בשיעורי דמי החכירה השנתיים לקרקעות המשמשות למפעלי תעשייה אינה עולה על 100%, אולם במספר מקרים הגיעה ההעלאה עד כדי 500%, בעוד שבמחצית, לערך, ממפעלי התעשייה הבנויים על אדמות המדינה לא הועלו דמי החכירה כלל.

2-3. למפעלי התעשייה, אשר נבנו בתקופות שונות על קרקעות המנוהלות כיום על-ידי מינהל מקרקעי ישראל, יש חווי חכירה אשר בהם כלול סעיף מפורש הקובע את העלאת שיעור דמי החכירה מדי מספר שנים לפי קביעת השמאי הממשלתי לאור עליית ערך הקרקע.

2-3. אינני סבור שעלי למנות אחד מעובדי משרדי לבדיקת המצב במושב — כהצעת חברי הכנסת פת — על כן אתאר בקצרה את העובדות הידועות לי על הנעשה במושב רווחה.

במושב זה קיים סיכסוך על רקע משפחתי-חברתי בין שתי קבוצות מתיישבים. אולם במשך השנים מאז ייסוד הכפר נמצא מודוס מוסכם בייצוג הקבוצות בוועד הכפר, אם בייצוג שתי הקבוצות ואם בייצוג קבוצה אחת, כשהרוב עובר מדי פעם מקבוצה לקבוצה.

בבחירות חוקיות שהתקיימו בשנה האחרונה נבחר ועד על טהרת קבוצה אחת בלבד. למרות תוצאות הבחירות הוצע על-ידי קבוצת הרוב, כי למען הסדר הטוב יתפטר שלושה מתוך שבעת חברי הוועד מקבוצת הרוב ויפנו מקומם לחברי קבוצת המיעוט. ועד הכפר, ולאחר מכן המחלקה להתיישבות והתנועה שאלה מסונף הכפר, לא חסכו במאמצים לשכנע את קבוצת המיעוט לקבל את ההצעה, אך לשווא. בשלב זה החליטו חברי קבוצת המיעוט על הקמת אגודה עותומנית נפרדת בכפר.

אחר-כך סוכמה הצעה כוללת להסדר מערכת היחסים בכפר, הצעה אשר נתקבלה על דעת ועד הכפר ונציגי קבוצת המיעוט ונתמכה על-ידי המחלקה להתיישבות ועל-ידי התנועה, אולם לאחר מכן דחתה קבוצת המיעוט גם הצעת הסדר זו, למרות העובדה שהיא היתה לפני משורת החובה המשפטית שבין חברים במושב לבין אגודתם.

בהודמנות זו אוזכר לכנסת פרשה דומה, פרשת מושב יגון, אשר נדונה ארוכות במליאת הכנסת ובוועדת הפנים שלה, ואשר בעקבות הדיונים בה החליטה הכנסת כי יש לשמור על מבנה האגודות במושבים כדי למנוע הרס המושבים מבכנים.

יש להניח שאם יוברד לחברי המיעוט בכפר בצורה חד-משמעית, כי במצעות לחצים פוליטיים לא ישיגו דבר שאינו מגיע להם כחוק, אזי יחזור שיווי המשקל לכפר ואפשר יהיה להמשיך בפיתוחו לטובת כל מתיישביו.

13. מעולות בנייה ואיכלוס מועצה ירושלים

חברי הכנסת ש. תמיר שאל את שר החקלאות ביום י"ב באלול תשל"א (13 בספטמבר 1970):

סופר "הארץ" מר עוזי בגזימן מוסר בעתונות מיום 26 באוגוסט 1970, כי פקידים במשרד החוץ מאשימים את מינהל מקרקעי ישראל בגרימת עיכובים בפעולות הבנייה והאיכלוס של ירושלים המזרחית.

אודה לכבודו אם ישיבני:

1. האם נכונה הידיעה?
2. אם כן — האם היו מחדלים בפעולות מינהל מקרקעי ישראל לאיכלוס ירושלים המזרחית?

שר החקלאות ת. גבתי:

1-2. לא ידוע לי על כל עיכוב שהוא שנגרם בבנייתה ואיכלוסה של ירושלים המזרחית בגלל מחדלי מינהל מקרקעי ישראל.

14. קליטת יבולי עגבניות על-ידי מפעלי שימורים

חברי הכנסת ת. טובי שאל את שר החקלאות ביום י"ב בתשרי תשל"א (12 באוקטובר 1970):

ב"הארץ" הופיעה ידיעה כי "ייגרמו נזקים בשווי של כחצי מיליון לירות ל-200 חקלאים ערבים בגליל,

הגני מבקש לדעת:

האם יש אמת בידיעה הנ"ל?

שר החקלאות ת. גבתי:
התשובה שלילית.

11. שמירה על צבינה של זכרון-יעקב

חברי הכנסת מ. פרוש שאל את שר החקלאות ביום כ"ז בתמוז תשל"א (31 ביולי 1970):

לפני חודשים מספר העליתי בכנסת הצעה לסדר-היום לדון על התפשטותה של כת מיסיונרית גרמנית במושב זכרון-יעקב. על-פי בקשת הממשלה הסירה הכנסת את ההצעה מסדר-היום.

בינתיים ממשיכה כת זו במאמציה להוסיף ולרכוש אדמות נוספות במושב, ולאחרונה רכשה כ-30 דונם אדמה במקום. כפי שמוסר "מעריב" מיום י"ז בתמוז תשל"א (21 ביולי 1970), פנה יושב-ראש המועצה המקומית של זכרון-יעקב לממשלה, ובפנייתו הוא מתריע בשם תושבי המקום כי קיים חשש ש"כל צבינה ואופיה המיוחד של המושבה הוותיקה ייעלם עם השתלטות הכת הגרמנית ורכישת קרקעות המושבה על-ידה". בקשתו היא כי הממשלה תרכוש שטח אדמה במרכז המושבה, דבר שימנע התפשטות נוספת של הכת הגרמנית.

הגני מתכבד לשאול:

1. האם בדעת הממשלה להיענות לפנייתו של יושב-ראש המועצה?

2. אילו צעדים נוספים חושבת הממשלה לנקוט כדי למנוע את היעלמות אופיה וצבינה של זכרון-יעקב?

שר החקלאות ת. גבתי:

1. מינהל מקרקעי ישראל מברר את העניין במגמה לרכוש את שטח הקרקע האמור.

2. במידה שיהיה צורך ישקול מינהל מקרקעי ישראל כל הצעה נוספת לרכישת קרקע בזכרון-יעקב לגופה.

12. הסדר מערכת היחסים במושב רווחה

חברי הכנסת ג. פת שאל את שר החקלאות ביום כ"ז בתמוז תשל"א (31 ביולי 1970):

בביקורי במושב רווחה נתברר לי כי היחסים בין הרוב והמיעוט במושב הגיעו למצב בלתי-נסבל. המיעוט, המורכב מ-34 משפחות, אינו משתתף בוועד המושב ונתקל ביחס עויין ומתנקס מצד הוועד.

מאחר שכנראה עניין חמור זה אינו יכול לקבל את הטיפול המתאים במסגרת איגוד המושבים של הפועל המזרחי, שאלו משתייך מושב זה, אבקש את כבוד השר לענות לי:

1. האם יש לכבוד השר ידיעות מעודכנות על הנעשה במושב רווחה?

2. האם מוכן כבוד השר למנות אחד מעובדי משרד שיבדוק את המצב במושב ויגיש המלצותיו לכבוד השר?

3. אם התשובה לשאלה 2 היא שלילית — מה מוכן כבוד השר לעשות לתיקון המצב במושב?

שר החקלאות ת. גבתי:

1. כן. המצב במושב רווחה ידוע לי.

16. אמצעים למניעת זיהום חוף הים באשקלון

חבר-הכנסת י. תמיר שאל את שר התחבורה ביום כ"ד באדר א' תש"ל (2 במארכ 1970):

בעתון "הארץ" מיום 23 ומיום 24 בפברואר 1970 הופיעו ידיעות על זיהום חוף אשקלון בשכבות זפת וכתמי נפט כתוצאה מטעינת הגפס במיכליות העוגנות בחוף זה.

אי לכך אבקש את כבודו להשיבני:

אילו אמצעים ינקוט השר כדי למנוע זיהומי חוף המשרת תיירות פנים וחוף?

שר-התחבורה ש. פרס:

האמצעים העומדים כיום לרשות משרד התחבורה, ואשר נקטנו בעבר במקרים של זיהום הים, הוכחו עד כה כסבירים.

משרד התחבורה מקבל באופן שוטף מידע בין-לאומי בכל הקשור לנושא זיהום הים ומנסה להפיק ממנו לקחים. במקרה של זיהום הים מנסים לאתר את האחראים ומגישים נגדם כתבי אישום.

משרד התחבורה יציע להעלות את שיעורי הקנסות, המוטלים על האחראים לזיהום הים, מעשרת אלפים לירות לעשרים אלף לירות. הוקם גוף מיינץ — הוועדה הלאומית למניעת זיהום הים משמנים, המנחה את מומחי המשרד בקשר לאמצעים שיש לנקוט במקרים של זיהומי ים.

מתקיימות תצפיות אוויר מתמידות כדי לאתר בשלבים מוקדמים את המקרים של זיהום הים.

ביקשתי מאנשי המשרד לעבד תכנית עבודה נוספת לקראת הקיץ הבא.

17. שמירה על נקיון בחוף אשקלון

חבר-הכנסת י. תמיר שאל את שר התחבורה ביום כ"ד באדר א' תש"ל (2 במארכ 1970):

"חוף ימה של אשקלון זוהם עם טעינת הגפס במיכליות הראשונות" — כך מודיע היום מר עמוס חדר, סופר "הארץ", בעתונו. לאחר מכן נמסרים פרטים על הזיהום, שאמנם לא היה חמור במיוחד, אבל עלול להוציא את החוף מחוץ לתחום המתרחצים והקייטינגים.

אבקש את כבודו להשיבני:

1. האם הידיעה נכונה?

2. אם כן — כיצד יגן משרדו על חוף הים מזיהומו המוחלט?

שר-התחבורה ש. פרס:

1. חוף ימה של אשקלון נוקה בינתיים והוא שייך כיום לנקיים שבחופי הארץ.

2. ראה תשובתי שנתתי זה עתה לשאלתתך הקודמת.

18. נתונים על הנוזקים שנגרמו למשק**עקב השבייתה בנמל אשדוד**

חבר-הכנסת א. שוסטק שאל את שר התחבורה ביום י"א באדר ב' תש"ל (19 במארכ 1970):

עם תום השבייתה בנמל אשדוד, ביום 3 במארכ 1970, הודיע מנהל הנמל כי יחלף זמן עד שתחזור הפעילות בנמל להיות סדירה.

כתוצאה מאי-רצונם של חמישה מפעלי שימורים לקלוט כ-2,000 טון עגבניות, שנועדו לתעשייה.

הגני מבקש לדעת:

1. האם נכונה הידיעה הנ"ל?

2. מה סיבת סירובם של מפעלי השימורים לקלוט את העגבניות שנועדו לתעשייה?

3. מה בדעת משרד החקלאות לעשות כדי לפצות את החקלאים על הנוק שנגרם להם?

שר-החקלאות ת. גבתי:

1. הידיעה איננה נכונה. לא נגרם כל נזק שהוא לחקלאים הערביים בגליל המגדלים עגבניות לתעשייה כתוצאה מאי-קליטת יכוליהם על-ידי התעשייה.

2. נכון הוא שמפעלי התעשייה סירבו לפני תחילת העונה להתחייב מראש לקלוט כ-2,000 טון עגבניות לתעשייה מחקלאים ערביים בגליל, מכיוון שהחקלאים הללו גידלו 2,000 טון עגבניות ללא הרשאות ממועצת הירקות. ומכיוון שהיקף שטחי העגבניות לתעשייה בארץ מתוכנן בהתאם לכושר העיבוד של כלל מפעלי השימורים בארץ, קיים היה חשש שהמפעלים לא יספיקו לעבד את יבולי העגבניות שנועדו מעבר לתיכונן, ועל כן סירבו המפעלים להתחייב מראש לקלוט גם יבולים אלה.

במהלך העונה התברר שיבולי העגבניות לתעשייה במספר אזורים היו גמוכים מהמצופה, ועל כן פעל משרד החקלאות בשיתוף עם מועצת הירקות שגם יבולי העגבניות שנועדו מעבר לתיכונן ייקלטו על-ידי המפעלים.

3. כאמור לא נגרמו השנה כל נזקים לחקלאים הערביים בגליל, בכללם אלו שחרגו מהתיכונן וזרעו ללא הרשאות. מאידך גיסא יש לציין שהחקלאים הערביים בגליל קיבלו מענק מיוחד בשיעור 15,000 ל"י, במגמה לעמוד להתארגנות החקלאים לשיווק משותף של העגבניות לתעשייה.

15. חילוקי דעות בין המועצה לשיווק פרי-הדר לבין רשות הנמלים

חבר-הכנסת י. תמיר שאל את שר התחבורה ביום י"ג באדר א' תש"ל (19 בפברואר 1970):

בגילויים על האשמות הדדיות בין המועצה לשיווק פרי-הדר ורשות הנמלים יצא העתון "ידיעות אחרונות" מיום 16 בפברואר 1970. בכתבה מאת מר איתן מור, הכתב באשדוד, נאמר ששני הגופים מטיחים האשמות זה בזה על פיגור ביצוא הפרי וכל צד טוען לאי-סדרים אצל זולתו. העתון מוסר על "נוקים של מיליוני לירות הנגרמים בגלל אי-הסדר בעבודת הנמלים", לפי טענת מועצת השיווק, וכי רשות הנמלים קובעת כי "המועצה לא מנצלת את כושר הטעינה של הנמלים".

אודה לכבודו אם ישיבני:

1. האם הידיעה נכונה?

2. אם כן — מה המצב לאשרו בתחום יצוא הדרי ישראל?

שר-התחבורה ש. פרס:

1. לא.

2. יש חילוקי דעות והם נמצאים בשלב של בירור.

21. אמצעים למניעת זיהום חוף אשקלון בנפט

חברת הכנסת י. תמיר שאל את שר התחבורה ביום ו' באייר תשל"א (12 במאי 1970):

ביום ב', 4 במאי 1970, זוהם חוף ימה של אשקלון בנפט שנפלט ממכלית וכמויות הנאמדות בעשרות טונות נשפכו על חופי עיר הקיט וליד הפארק הלאומי.

לפי הידיעות שנתפרסמו היום היתה הונחה במניעת התפשטות הזיהום, שנודע עליו במאוחר, ונתברר שאין הכנה מונעת ואירגון יעיל לטיפול בזיהום מאיים כזה. בקשר לכך אבקש לדעת:

1. מה הם הפרטים המוסמכים לגבי המקרה הנ"ל?
2. כמה תביעות משפטיות נתבעו נגד עברייני זיהום נפט בהתאם לחוק?
3. מה היו פסקי-הדין מאז נכנס החוק לתקפו?
4. מה נעשה נגד מזהמי חוף אשקלון ב-4 במאי 1970?

שר התחבורה ש. פרס:

1. בעת הרקת מיכלי האגירה של מי הנטל נשפכה לים גם כמות נפט המוערכת ב-60 עד 80 טון.
2. עשרים-ושתיים.
3. קנסות כספיים.
4. חוגשה תביעה משפטית והחברה נקנסה ב-7,500 לירות.

22. מכתבי אזהרה לעברייני תנועה

חברת הכנסת א. ורדיגר שאל את שר התחבורה ביום י"ב באייר תשל"א (18 במאי 1970):

מחקר שנערך באוניברסיטת בר-אילן בהדרכת הפרופסור ג. בן-דוד גילה כי מכתבי אזהרה מורידים אחוז עבירות התנועה.

אודה לכבודו אם ישיבני:

1. האם ידוע לו על כך?
2. אם כן - האם מתכוון משרדו, לאור תוצאות המחקר, להרחיב את שלחת מכתבי האזהרה?
3. אם לא - מדוע?

שר התחבורה ש. פרס:

1. כן.
- 2-3. משרד התחבורה פועל לשילוב מספר שיטות להדרכת נהגים ובין השאר מפעיל את שיטת הניקוד, שלפיה מקבל נהג עבריין שצבר מספר נקודות מכתבי אזהרה.

23. אמצעים למניעת זיהום חוף הים

חברת הכנסת מ. אביזרה שאל את שר התחבורה ביום י"ט באייר תשל"א (25 במאי 1970):

בתאריך 4 במאי 1970 זיהם נפט את חוף ימה של אשקלון, שהוא חוף קיט. נמסר כי כ-80 טונות נפט הגיעו לחוף.

אודה לכבודו אם ישיבני:

1. האם די באמצעים שנקטו, או שמא יש בדעת המשרד להשתמש באמצעים נוספים כדי למנוע תקלות דומות בעתיד, וזאת לאור העובדה כי בשנים האחרונות

אבקש את כבודו להשיבני:

1. בכמה הסתכמו הנזקים למשק כתוצאה מן השביתה האמורה?

2. בכמה מוערכים הנזקים למשק עד שתחזור העבודה בגמל לסדרה?

שר התחבורה ש. פרס:

1. הנזקים הישירים ליבואנים וליצואנים כתוצאה מהעלאת היטלי הצפיפות מוערכים ביותר ממיליון ל"י.

הנזקים הישירים לרשות הנמלים מוערכים בחצי מיליון ל"י.

נתונים אלה הם חלקיים בלבד, מאחר שניתן לאמוד הנזקים למשק כולו רק במחקר מקיף וארוך, ועקב תכיפות השיבושים בעבודה אין טעם בעריכת מחקר כזה מדי שביתה.

2. כנ"ל.

19. נתונים על הנזקים שנגרמו עקב השביתה**בנמל אשדוד**

חברת הכנסת ג. האוור שאל את שר התחבורה ביום ג' באדר ב' תשל"א (11 במארס 1970):

מה הוא סכום הנזקים למיניהם שנגרמו בשבעת ימי השביתה בנמל אשדוד?

שר התחבורה ש. פרס:

ראה תשובתי שניתנה זה עתה לשאלתה של חברת הכנסת אליעזר שוסטק באותו עניין.

20. מניעת זיהום האוויר הנגרם על-ידי מכוניות

חברת הכנסת י. תמיר שאל את שר התחבורה ביום ו' באייר תשל"א (12 במאי 1970):

הפרופ' ל. גרוס, ראש המעבדה להנדסת שריפה בטכניון שבחיפה, הגיש למשרד התחבורה דו"ח שהוכן על-ידי בנושא זיהום האוויר הנגרם על-ידי מכוניות.

משרד התחבורה הקים ועדה פנימית שעליה הוטל לבדוק את המלצות הפרופ' גרוס.

המצב בתחום זיהום האוויר וביצוע "חוק כנוביץ" החמיר.

אבקש לדעת:

1. מה היו המלצות העיקריות של דו"ח גרוס?
2. מה בדעת משרד התחבורה לעשות בהמלצות אלו?

שר התחבורה ש. פרס:

1. (א) ביקורת על יבוא רכב על-פי קריטריונים של מניעת זיהום אוויר; (ב) חיוב הרכב המיובא בהתקנת אביזרים שונים למניעת זיהום אוויר; (ג) חיוב הדרגתי בהתקנת אביזרים אלה לרכב הקיים; (ד) החמרה הדרגתית בדרישות.

2. משרד התחבורה מקיים ביקורת מתמדת על כל דגמי מנועי רכב דיול המיובאים ארצה, והחל מ-1 באפריל 1970 בדעתנו להנהיג בדיקת עשן - חובה שנתית לכל צי הרכב המונע במנועי דיול במדינה.

בדעתנו לגשת למימוש הדרגתי של המלצות ב', ג' ו-ד' דלעיל בשיתוף עם כל הגורמים הנוגעים לנושא מורכב זה.

הצטבר ידע רב בנושא זה, כיוון שהבעיה היא עתה בעיה עולמית?

2. האם יש ברשות משרדו אמצעים למקרה של תודעת זיהום קיצוני, דוגמת מה שאירע בחופי בריטניה וצרפת?

3. לאור העובדה שמפעלי פיתוח ממלכתיים, החורגים מצרכי האוכלוסיה המקומית, מסכנים חופי רחצה — האם מתכוונת הממשלה להגיש סיוע, במקרים מתאימים, לרשויות המוניציפליות כדי לשמור על נקיון חופיהן?

שר-התחבורה ש. פרס:

1. כן, בייחס לאמצעים, ראה תשובתי שנתתי היום לשאלתה של חבר-הכנסת יוסף תמיר, מיום 2 במארס 1970, באותו עניין.

2. לא, עדיין לא קיימים אמצעים הולמים לטיפול במקרים כגון אלו שאירעו בצרפת ובבריטניה.

3. כן.

24. **מניעת זיהום חוף הים בנפט**

חבר-הכנסת י. תמיר שאל את שר התחבורה ביום י"ב באייר תש"ל (18 במאי 1970):

ב-27 במאי 1968 השיב שר הבריאות דאז על שאלתתי בנושא אפשרות זיהומו של חוף ים אשקלון על-ידי פליטת חמרי דלק והודיע כמה הודעות, כגון:

א. בעלי המפעל ימלאו אחרי תנאים למניעת זיהום כפי שייקבעו על-ידי הוועדה למימי חופין.

ב. הבעיה נמצאת בטיפול ואחריותה של הוועדה למניעת זיהום הים בנפט.

ג. השר פירט את הנאמר באמנה בדבר ריקון מי הנטל של המיכליות.

ד. "כל הסידורים לקשירת מיכליות ולטעינת הנפט תוכננו באופן שאין לצפות לשפיכת נפט".

ה. נעשו סידורים מיוחדים לשעת סערות.

ו. יקויים פיקוח קפדני בשטח המוצא, למניעת תאונות. ושר הבריאות סיכם: "לאור כל האמור נראה שהמתכננים נקטו אמצעי בטיחות סבירים למניעת זיהום חופי הים".

ב-4 במאי 1970 הוצף חוף הים באשקלון בעשרות טונות של נפט. נגרמו נזקים כבדים לקטעי החוף ליד הפארק הלאומי והחוף המרכזי. העיר היתה מוצפת ריחות נפט והמוניטין של אשקלון כעיר קיט ונופש נפגע. מתברר שהבטחות השר מ-27 במאי 1968 לא עמדו במבחן הראשון.

לאור כל אלה יואיל השר להשיביני:

1. כיצד קרה שהודעת השר כנ"ל לא עמדה במבחן?

2. מי האחראי לשפך הנפט ב-4 במאי 1970?

3. כמה נפט נשפך לים ולחופים בדרך זו?

4. מדוע לא הופסקה הזרימה לים מיד?

5. מה הם נזקי הזיהום הזה?

6. מה נעשה למנוע הישנות מקרי הזיהום?

שר-התחבורה ש. פרס:

1. התקוות לא התגשמו.

2. חברת קו צינור אילת-אשקלון.

3. כ-60-80 מטר מעוקב.

4. בגלל רשלנותו של פועל בחברת קו צינור אילת-אשקלון באותו עניין.

5. זיהום חוף אשקלון וחופים צפונה לאשקלון.

6. ראה תשובתי שנתתי זה עתה לשאלתה של חבר-הכנסת מ. אביוורה.

25. **אמצעים למניעת זיהום חוף אשקלון בנפט**

חבר-הכנסת ש. ארבל-אלמוזליו שאלה את שר התחבורה ביום י"ט באייר תש"ל (25 במאי 1970):

חוף הרחצה של אשקלון זוהם פעם שנייה בנפט שנפלט מצינור אילת-אשקלון, וזאת למרות ההבטחות וההתחייבויות שניתנו על-ידי החברה שניקטו כל האמצעים כדי למנוע זיהום החוף, דבר העלול לסכן את ענף התיירות ולפגוע מבחינה כלכלית באוכלוסיית העיר.

אני מבקשת לדעת:

1. האם נערכה חקירה לברר את הסיבות לזיהום חוף אשקלון?

2. אם כן — מה היו מסקנות החקירה?

3. האם ננקטו אמצעים למניעת תקלות כאלה בעתיד?

שר-התחבורה ש. פרס:

1. ראי תשובתי בעניין זה שנתתי היום לשאלתה של חבר-הכנסת יוסף תמיר מ-12 במאי 1970.

2. כנ"ל.

3. כנ"ל.

26. **הסיבה לשביתת האטה של עובדי התידלוק בנמל התעופה לוד**

חבר-הכנסת ש. תמיר שאל את שר התחבורה ביום י"ט באייר תש"ל (25 במאי 1970):

ידיעות בעתונות מוסרות על שיבושים בהמראות מטוסים מנמל התעופה לוד נוכח שביתת ההאטה של עובדי התידלוק במקום.

אבקש את כבודו להשיביני:

1. מה הסיבה לשביתת האטה זו?

2. מה הן היזמות שנקט שר התחבורה לחיסול הסיכסוך?

3. אילו נזקים נגרמו לתחבורה האווירית כתוצאה משביתה זו?

שר-התחבורה ש. פרס:

1. סיכסוך בין הגהלת חברת "פז" לעובדיה.

2. השביתה נסתיימה.

3. לא נגרם נזק.

27. **מניעת זיהום חוף אילת בנפט**

חבר-הכנסת מ. אביוורה שאל את שר התחבורה ביום ה' בסיון תש"ל (9 ביוני 1970):

בעתון "למרחב" (2 ביוני 1970) נמסר, כי צפויה סכנת הרס לשמורת האלמוגים באילת תוך שנים אחדות, וכי סגן המנהל הכללי של רשות שמורות הטבע "הביע את פליאתו על כך שאין משתמשים באמצעים למנוע פליטות נפט מהאניות, אף כי אמצעים כאלה נקנו וגמצאים באילת".

ב. אם כן - האם יש בדעת השר להסיק מסקנות מכנס הרופאים בקנדה למלחמה בתאונות דרכים ביש-ראל?

שר-התחבורה ש. פרס:
א. כן.

ב. כן. בימים אלה הוקמה ועדה ציבורית בראשותו של שופט בית-המשפט המחוזי בתל-אביב מר יוסף חריש, ותפקידה לבדוק את מכלול בעיות הדרושות הרפואיות של נהגים ומועמדים לנהיגה.

נוסף על כך העלה משרד התחבורה, על דעת היועץ המשפטי לממשלה, הצעה שלפיה "רופא היודע כי חולה בטיפולו אשר בידי רשיון נהיגה פסק להיות כשיר לנהיגה עקב מחלה או מום, חייב להודיע על כך למשרד התחבורה".

עניין זה מצריך תיאום מוקדם עם ההסתדרות הרפואית הישראלית וסיכום בוועדה בין-משרדית, שבה ישתפו גם נציגי ההסתדרות הרפואית. הברורים בנושא זה נמצאים באיבם.

30. אופן השימוש בנתיב האמצעי בכביש תלת-נתיבי חבר-הכנסת ש. לוי שאל את שר התחבורה ביום י"ג בסיון תשל"א (17 ביוני 1970):

ידוע לי כי הנתיב האמצעי בכביש בעל שלושה נתיבים משמש את הנוהגים בכיוונים נגדיים.

השימוש בנתיב האמצעי לנסיעה בכיוונים נגדיים מגדיל את סכנת תאונות-הדרכים בעקבות התנגשות חזיתית.

אבקש לדעת:

1. האם לא יהא זה נכון יותר לייעד את הנתיב האמצעי לכיוון נסיעה אחת להלווין ולצמצם את סכנת תאונות הדרכים?

2. אם כן - האם יפעיל סמכותו כדי לאסור על מעבר לנתיב האמצעי מכיוונים מנוגדים?

שר-התחבורה ש. פרס:

1-2. לא. נסיונות של קו הפרדה אלטרנטיבי נעשו בארץ ובחוץ-לארץ - ללא הצלחה. המסקנות היו שנהג מוכן לכבד קו הפרדה רק כאשר שוכנע שסימונו מוצדק. בנהיגה אחר רכב איטי, כאשר שדה-הראייה חפשי ונתיב מרכזי פנוי, לא כובד בדרך כלל סימון קו ההפרדה.

31. התמרה במצב התיפעולי של הרכבת עקב מחסור בקטרים

חבר-הכנסת ש. לורנץ שאל את שר התחבורה ביום כ' בסיון תשל"א (24 ביוני 1970):

בעתון "הארץ" מיום ז' בסיון תשל"א (11 ביוני 1970) פורסם בשם המנהל הכללי של הרכבת, כי מחמיר המצב התיפעולי של הרכבת בגלל המחסור בקטרים, ויש חשש שלא יסופקו שירותים מסוימים. יש צורך בארבעה קטרים חדשים, אך מטעמים תקציביים אושרה רכישתו של קטר אחד בלבד.

הנני מבקש לדעת:

אילו שירותים לא יסופקו על-ידי הרכבת כתוצאה מהמחסור בקטרים?

אודה לכבודו אם ישיבני:

1. אילו אמצעים למניעת פליטת נפט וזיהום החוף מצויים באילת?

2. אם נמצאים אמצעים אלה - האם נכונה הידיעה כי אין משתמשים בהם? ואם כן - מדוע?

3. האם ננקטו צעדים לאיתור האחראים לפליטות נפט, והאם ננקטו בנדון זה צעדים משפטיים כלפי העבריינים?

שר-התחבורה ש. פרס:

1. במסוף הדלק מצוי סינור פלסטי המחובר למצו-פים, שתפקידו למנוע את התפשטות הדלק. בתנאי מזג אוויר סוער לא תמיד הסינור יעיל וקורה שחלק מהדלק נגרף לחוף. בגלל שמורת האלמוגים באילת נמנעים שם משימוש בממסים כימיים, הגורמים לאלמוגים נזק רב יותר מאשר הדלק עצמו.

2. הידיעה איננה נכונה.

3. ראה תשובתי בעניין זה שנתתי היום לשאלתה של חבר-הכנסת יוסף תמיר מיום 2 במארס 1970.

28. תלונות על הפקעות מחירים על-ידי נהגי מוניות בקווים בין-עירוניים

חבר-הכנסת מ. אביוהר שאל את שר התחבורה ביום ה' בסיון תשל"א (9 ביוני 1970):

הגיעו אלי מספר תלונות על הפקעות מחירים בשעות הלילה המאוחרות, לאחר שנפסקת תנועת האוטובוסים, מצד נהגי מוניות בקווים בין-עירוניים.

אודה לכבודו אם ישיבני:

1. האם דין תעריפי המקסימום המאושרים על-ידי משרד התחבורה חל גם על מקרים כאלה?

2. מה עושה משרד התחבורה כדי למנוע הפקעות כנ"ל?

3. האם מקיים המשרד פיקוח על פעולות נהגי המוניות המכונים "חאפרים"?

שר-התחבורה ש. פרס:

1. כן.

2. תובע לדין במקרה של תלונות.

3. כן.

29. הסתייעות בממצאים ודיווחים מטעם רופאים במסגרת האמצעים למניעת תאונות דרכים

חבר-הכנסת מ. ידיד שאל את שר התחבורה ביום י"ג בסיון תשל"א (17 ביוני 1970):

בעתון "ידיעות אחרונות" מיום שני, ד' בסיון תשל"א - 8 ביוני 1970, התפרסמה ידיעה על כנס רופאים אשר נערך בקנדה ואשר נושאו היה: "כיצד יכולים הרופאים לסייע במניעת תאונות". בין ההמלצות העיקריות קבע הכנס: "יש לערוך מבחן רפואי שנתי לכל נהג אשר גילו עולה על ארבעים שנה. כמו כן יש לחייב כל רופא לזווח למשרד הרישוי במקרה שנראה לו שאחד מחוליו איננו מסוגל לאחוז בהגה באורח ארעי או לצמיחות".

הואיל ומשרד התחבורה שוקד על מלחמה בתאונות דרכים ובהרג בדרכים - אודה לכבודו אם ישיבני:

א. האם הובאו מסקנות הכנס האמור לידיעתו?

34. אמצעים לשיפור שירות הרכבת לירושלים

חבר-הכנסת מ. פרוש שאל את שר התחבורה ביום כ"ט בסיון תש"ל (3 ביולי 1970):

לפי שנתון הממשלה, תשכ"ט, חלה עלייה גדולה לאחר מלחמת ששת הימים במספר הנוסעים ברכבת בקווים חיפה-ירושלים (עלייה של 19%) ותל-אביב-ירושלים (עלייה של 29%).

כפי שפורסם בעתונות חלה לאחרונה ירידה במספר הנוסעים בקווים הנ"ל.

אבקש את כבודו להשיבני:

1. בכמה אחוזים הסתכמה הירידה במספר הנוסעים בקווים הנ"ל בשנה האחרונה?
2. מה היתה — לדעת הנהלת הרכבת — הסיבה לירידה במספר הנוסעים?
3. אם הסיבה היא ליקויים בשירות — האם נקטה הנהלת הרכבת אמצעים כדי לשפר את שירות הרכבת לירושלים וכדי להרבות את מספר הנוסעים בשירות זה? ואם כן — מה הם האמצעים?

שר-התחבורה ש. פרס:

1. בקו חיפה-ירושלים: 8.3%; בקו תל-אביב-ירושלים: 18.3%.

2. (א) עלייה תלולה במספר המכוניות הפרטיות; (ב) ליקויים בשירות הרכבת ומשך הזמן הנדרש לנסיעה.
3. שיפור השירות כרוך בהשקעות עצומות. משרד התחבורה דן בימים אלו באמצעים לשיפור שירותי הרכבת.

אנו בודקים עתה מספר אפשרויות של הפעלת רכבת מהירה בין תל-אביב לירושלים.

35. דרישה לשיפורים ולסילוק ליקויים בנמל-התעופה לוד

חבר-הכנסת ש. תמיר שאל את שר התחבורה ביום י"א בתמוז תש"ל (15 ביולי 1970):

ב"הארץ" מיום 5 ביולי 1970 מתפרסם ראיון עם יושב-ראש איגוד הטייסים הישראלי, הקברניט עמרם שמו, בו הוא מתריע כי "מחדלים תמומים בנמל-התעופה לוד עלולים לגרום לאסונות".

אבקש את כבוד השר להשיבני:

1. (א) האם נכון הדבר שתזווי הטיסה של המטוסיים הממריאים והנחתים עובר באותו מסלול וכי מצב זה מסוכן הן לאנשי הצוות והן לתושבי העיר תל-אביב?
- (ב) אם כן — האם נבדק המצב על-ידי משרד התחבורה והאם מתבצעת פעולה לתיקון מצב זה?
2. (א) האם נכון הדבר שמטוסים אזרחיים קטנים נקלעים לתזווי הטיסה של מטוסי הקוים הבין-לאומיים?
- (ב) אם כן — האם רואה משרד התחבורה בעניין זה תופעה מסוכנת?

(ג) אם כן — מה נעשה על-ידי משרד התחבורה למניעת תופעה מסוכנת זו?

3. (א) האם נכון הדבר שבמקרה של מזג-אוויר גשום אין אורות הגישה המצויים ממערב למסלול התעופה

שר-התחבורה ש. פרס:

מאז פירסום ידיעה זו אושרה רכישתו של קטר גוסף. ניתן להניח כי שירותי הנוסעים יסופקו כסדרם. לגבי שירותי הובלה עלול המחסור בקטרים מחליפים לגרום לחוסר אפשרות לעמוד בלוח-הזמנים המובטח ללקוחות.

32. שירות ההסעה ברכבת בקווי הדרום

חבר-הכנסת ר. ארזי שאל את שר התחבורה ביום כ"ט בסיון תש"ל (3 ביולי 1970):

בעתונות התפרסמה ידיעה, כי במשרד התחבורה התגבשה החלטה לבטל את שירות ההסעה ברכבת לירושלים, כלומר בקו תל-אביב-ירושלים וחיפה-ירושלים.

אבקש את כבודו להשיב לי:

1. האם נכונה ידיעה זו?
2. אם כן — מה הנימוקים להחלטה זו?
3. מתי תושלם בנייתה של תחנת הרכבת לירושלים, המיועדת בעיקר להסעה לירושלים?
4. מה הסכום שהושקע בהקמת תחנה זו?

שר-התחבורה ש. פרס:

1-2. לא התגבשה החלטה. להיפך, אנו בודקים עתה אפשרות להפעלת רכבת מהירה בין תל-אביב לירושלים.

3. בדצמבר 1970; (ב) היא מיועדת לנוסעים בקווי הדרום.

4. 5.05 מיליון לירות.

33. תקלה בטיסה מחל-אביב לראש-פינה

חברת-הכנסת ע. פינברג-סרני שאלה את שר התחבורה ביום כ"ט בסיון תש"ל (3 ביולי 1970):

בתאריך 23 ביוני 1970 עמדתי לנסוע ב"ארקיע", בטיסה מחל-אביב לראש-פינה, דרך ירושלים. הוכנסנו לאווירון בזמן, אך אחרי רגעים מעטים הוצאנו משם; כשהסיבה שנמסרה לנו היא שאין בשדה-התעופה בירושלים פקח-תעופה.

אחרי ציפייה של מחצית השעה הועלינו שנית למטוס, ואז נמסר לנו שישתדלו להגיע לירושלים, אך במקרה שלא יהיה פקח נמשך ישר לראש-פינה. המשכנו לראש-פינה והנוסעים שהתכוונו לרדת בירושלים נאלצו לנסוע לראש-פינה. הואיל והתקלות בנסיעות לראש-פינה הן מרובות, וזה קו המשרת רבים מתושבי הגליל, חשוב לבדוק את התקלות.

אני מבקשת להשיב לי:

1. מה הסיבה לאי-הימצאותו של הפקח בשדה-התעופה בירושלים?
2. מה בדעתך לעשות כדי לשפר את הקו בין תל-אביב לראש-פינה?

שר-התחבורה ש. פרס:

1. המקרה אירע כתוצאה מרשלנותו של פקח הטיסה התורן, וננקטו נגדו אמצעים משמעתיים.

2. לפי מספר הנוסעים תואם הקו את הדרישות. בדעתי לשפר את שדה-התעופה במחניים.

(ג) בחלקו — תוך החודשים הקרובים (הקושי — התנאים הטופוגרפיים של השטח); ובשלמותו — עם גמר המסלול החדש, אשר יהיה ממוכשר בשני קצוותיו.

4. (א) לתנועה הבין-לאומית — כן.

(ב) לא.

(ג) לא רק הבטיחות. גם מבחינת כושר הקליטה של התנועה הגוברת והולכת ומגיעת פקקים על הקרקע, סלילת מסלול נוסף היא חיונית.

(ד) כן.

(ה) כבר הוחל בסלילתו והעבודה תסתיים כאמור בסוף 1971.

5. חסר במגדל טרנסטומר. הוא נרכש ויתקן עד סוף דצמבר ואולי אפילו לפני-כן.

6. לא.

7. לא נכון. קיימים נוהלים ומשרד התחבורה דואג לעידכונם.

36. דרישה לשיפורים ולסילוק ליקויים

בנמל-התעופה לוד

חברת-הכנסת ש. ארבל-אלמוזלינו שאלה את שר התחבורה ביום י"א בתמוז תש"ל (15 ביולי 1970):

בעתון "הארץ" מיום 5 ביולי 1970 פורסם שקברניט "אל-על" ויושב-ראש איגוד הטייסים הישראלי, מר עמרם שמו, אמר: "נוכח מצבם החמור של שירותי התעופה האזרחיים בישראל ונוכח המידע שהגשנו למשרד התחבורה על המחדלים הרבים בשטח זה קיוונו כי יוחלט למנוע בעתיד הקרוב ביותר מצבים העלולים לסכן את חייהם של טייסים, צוותי אוויר ונוסעים, ואף להבריח מכאן את מטוסייהן של חברות תעופה זרות גדולות המקיימות טיסות קבועות בין חלקי עולם שונים ובין ישראל".

נוכח הטיעון החמור של יושב-ראש איגוד הטייסים וקברניט "אל-על", שפורסמו בעתונות, וההשלכות שיכו-לות להיות מפריסום דברים אלה על קהל הנוסעים בשירותי האוויר — רצוני לשאול את כבוד השר:

1. האם התקבלו במשרד התחבורה טענות ותלונות מצד איגוד הטייסים או טייסים של "אל-על" על מחדלים בשדה-התעופה לוד?

2. אם כן — האם תוקנו הפגמים שצוינו?

3. האם חלו שיפורים בתיפעול שדה-התעופה לוד בשנה האחרונה?

4. מה הן התכניות לשיפורים לעתיד לבוא?

שר-התחבורה ש. פרס:

ראי תשובתי שנתתי זה עתה לשאלתה של חברת-הכנסת ש. תמיר באותו עניין.

37. דרישה לשיפורים ולסילוק ליקויים

בנמל התעופה לוד

חברת-הכנסת א. אבנרי שאל את שר התחבורה ביום י"א בתמוז תש"ל (15 ביולי 1970):

"הארץ" של יום 5 ביולי 1970 מפרט את טענותיהם של נציגי איגוד הטייסים לגבי מחדלים חמורים הקיימים בנמל-התעופה לוד. ואלה הטענות:

מספיקים וכי קיימת סכנה מוחשית למטוסים הנוחתים מצד מזרח?

(ב) אם כן — האם מתכנן משרד התחבורה מניעת תופעה זו?

(ג) אם כן — מתי אמור התיכנון בעניין זה להתבצע?

4. (א) האם נכון הדבר שנמל-התעופה מכיל רק מסלול אחד?

(ב) אם כן — האם נכון שגם מסלול יחיד זה אינו משופר?

(ג) אם כן — האם אין צורך חיוני מבחינת הבטיחות האווירית לסלול — במקביל למסלול הקיים — מסלול הסעה נוסף?

(ד) אם כן — האם יש בדעת משרד התחבורה לגרום לסלילת מסלול כזה?

(ה) אם כן — מתי?

5. (א) האם נכון הדבר כי במגדל-הפיקוח בלוד אין מכשיר אלקטרוני למדידת הראות המדווח למגדל-הפיקוח?

(ב) אם כן — האם נכון הדבר שמגדל-הפיקוח אינו מסוגל להזהיר מטוסים נוחתים מפני עננה או ערפל הרובצים על פני המסלול?

(ג) אם כן — האם בדעת משרד התחבורה לרכוש מכשיר אלקטרוני כזה?

(ד) אם כן — מתי?

6. (א) האם נכון שעורי הניווט חסרים הספקת זרם חשמל עצמאי וזרם זרזי ההכרחיים לפעולה תקינה?

(ב) אם כן — מה ייעשה על-ידי משרד התחבורה לתיקון המצב?

7. (א) האם נכון שאין נוהלים ראויים לשמם, ולא פעם קרה כי לפני הפעלת מטוס סילוני בואינג 707 מזהיר אחד מאנשי הצוות את הטייס כי באותו רגע עוברת סמוך למטוס קבוצת אנשים בדרכה למטוס אחר, ולאמלא האזהרה המקרית עלולים לקרות אסונות?

(ב) אם כן — מה בדעת משרד התחבורה לעשות לקביעת מערכות אזהרה קבועות?

שר-התחבורה ש. פרס:

1. (א) ההמראה והנחיתה הן מכיוונים נוגדים. כלומר (וזאת אם אין מוג-האוויר מכתוב אחרת), הנחיתה היא מהמערב בכיוון הטרמינל וההמראה היא מהטרמינל מערבה. אין מצב זה מסוכן אם שומרים בקפדנות על הנוהלים. אין כל קשר בין נוהל זה לבין סכנה לתושבי תל-אביב.

(ב) המצב נבדק וכתוצאה מכך הוחל בבניית מסלול שני. כשהוא ייכנס לפעולה — בסוף 1971 לפי המשוער — תיפתר הבעיה.

2. (א) במקרה של הפרה ננקטים כל האמצעים המשמעתיים.

3. (א) נכון שקצה 30 של המסלול הבין-לאומי טעון מיכשור נוסף.

(ב) כן.

38. אמצעים למניעת זיהום האוויר על-ידי מכונות

חברת-הכנסת ש. ארכלי-אלמולינו שאלה את שר התחבורה ביום י"א בתמוז תש"ל (15 ביולי 1970):

נוכח התלונות הרבות מצד תושבי אזור דן על זיהום האוויר הנגרם מפליטת עשן מרכב, רצוני לשאול את כבוד השר:

1. אילו אמצעים נקט משרד התחבורה למען יוקטן זיהום האוויר הנגרם מפליטת עשן ופיח ממכונות?
2. האם קיים פיקוח על המכונות כדי לוודא שבעלי הרכב נקטו את האמצעים הדרושים למניעת זיהום אוויר?
3. האם ננקטו אמצעים נגד מפירי החוק?
4. אם כן — אילו אמצעים?

שר-התחבורה ש. פרס:

1-2. (א) הוקמו כ-20 מכונים מורשים לבדיקות עשן.

(ב) חברות התחבורה הציבורית ומספר ניכר של קואופרטיבים להובלה מפעילים מכוני בדיקה ומקיימים ביקורת שוטפת.

(ג) הונהגה חובת התקנת עופרת על מערכת ההזרקה של כל דיזל חדש.

(ד) בעת המבחן השנתי נבדקת המגופה.

(ה) לא ניתן רשיון יבוא לרכב דיזל או מנועים שאינם מתאימים לתקן מבחני העשן.

3. אמצעים חוקיים ננקטים על-ידי משטרת ישראל.
4. כנ"ל.

39. תחבורה ציבורית לישובי רמת-הגולן

חברת-הכנסת ז. המר שאל את שר התחבורה ביום י"א בתמוז תש"ל (15 ביולי 1970):

התלוננו בפני בני משפחות המתגוררים ביישובי רמת-הגולן שאין עדיין תחבורה ציבורית לשירות הישובים ובני משפחותיהם הרוצים לבקר אצלם.

אמנם בחורף כאשר נסעו אנשים לחרמון נסעו טיילי אוטובוסים של "אגד" לרמה, אבל אי-אפשר להגיע ליישובי דרום הרמה בתחבורה ציבורית.

רצוני לשאול את שר התחבורה:

1. האם אמנם אין תחבורה ציבורית סדירה לכל יישובי רמת-הגולן?
2. אם כן — מה סדירותה ותכיפותה ובאילו ישובים היא עוברת?
3. אם לא — מדוע לא ידרוש משרדו מקואופרטיבי התחבורה לפתוח בדחיפות קו ישירה את היישובים ברמה?

שר-התחבורה ש. פרס:

1. החל מיום 20 ביולי 1970 פועלת התחבורה ליישובי רמת-הגולן כסדרה, לאחר שהופסקה בעבר מטעם מים בטחוניים ומפאת שיבושים בכבישים.

2. הקווים המופעלים כיום ליישובי רמת-הגולן:

 - (1) מחיפה דרך ראש-פינה לקונייטרה — פעמיים ביום;
 - (2) מראש-פינה לקונייטרה — חמש פעמים ביום;
 - (3) מקריית-שמונה לקונייטרה — ארבע פעמים ביום;
 - (4) מטבריה דרך סקופיה ליישובי דרום רמת-הגולן — פעמיים ביום.

א. הבטיחות האווירית מתייבת כי תוואי הטיסה של המטוסים הממריאים מגמל-התעופה לוד ותוואי הטיסה של הנוחתים בו לא יעברו שניהם — כפי שקורה באותו מסלול ומעל אותו מקום, בשמי תל-אביב.

ב. מטוסים אזרחיים קטנים נקלעים לתוואי מטוסי הקוים הבינ-לאומיים המגיעים לגמל לוד ובכך מסכנים את בטיחות הטיסה.

ג. אורות גישה מצויים רק ממערב למסלול-התעופה בגמל לוד. כשניתן גשם סוחף קיימת סכנה למטוסים הנוחתים מצד מזרח.

ד. מגדל-הפיקוח בגמל לוד אינו מסוגל להזהיר מטוסים נוחתים מפני עננה או ערפל הרובצים על פני המסלול, וזה בגלל העדר מכשיר אלקטרוני בגמל-התעופה למדידת הראות.

ה. אחזקתם של עזרי הניווט עומדת על רמה נמוכה, והם חסרים הספקת זרם חשמלי עצמאי וזרם רורבי ההכרחיים לפעולה תקינה.

ו. המצב גרוע יותר בשדות-התעופה הקטנים, שאינם מצוידים במפות, ועזרי ניווט וחסרים נוהלים. הנני מבקש לדעת:

1. האם נבדקו הטענות הנ"ל?
2. אם נבדקו — מה העלתה הבדיקה?
3. מאז נכנס שר התחבורה לתפקידו — אילו שיפורים חלו בגמל-התעופה לוד ומה השינויים שחלו במצבם של אביזרי הבטיחות בגמל-התעופה הנ"ל?
4. האם נכון הוא שנתמנתה ועדה בראשותו של אלף (מיל.) שמיר לבדיקת המצב בגמל התעופה?
5. אם נתמנתה ועדה כנ"ל — מה היו ממצאיה ומסקנותיה? (ב) האם בוצעו מסקנות הוועדה? (ג) מה מבין מסקנות הוועדה לא בוצע?

שר-התחבורה ש. פרס:

ראה תשובתי בעניין זה שניתנה היום לשאלתה של חברת-הכנסת ש. תמיר.

הי"ר מ. ביבי:

שאלה נוספת לחברת-הכנסת אורי אבנרי.

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש):

כבוד השר, השאלתה הזאת הוגשה בחודש יולי והיא ניבאה בדיוק את הנסיבות שנוצרו ביום שהמריאה ראש הממשלה לאמריקה. למחרת אותו יום הצהרת שלא היו שום ליקויים טכניים. לאחר מכן מינית ועדה והיא אישרה שיש ליקויים כאלה. איך אתה מסביר את הסתירה הזאת?

שר-התחבורה ש. פרס:

הוועדה לא הצביעה על שום ליקויים טכניים. ואגב, לא קרה שום דבר נורא וכל הידיעות היו לשמחתי הרבה מופרות. המרחק של מטוס אחד מרעהו היה 8 — 9 ק"מ וזה מרחק סביר. ובכן, הוועדה לא מצאה שום ליקויים במיכשור. היא המליצה, כמו גם ועדות אחרות, להוסיף מיכשור נוסף, ולדברים כאלה אין סוף. כל הזמן יש חידושים. ואמנם אני סבור שכדאי להוסיף את המיכשור הנוסף. אבל אם בכלל היה מקום לדיון, הרי זה רק על ההחלטות — אגב, הנכונות — שקיבלו הטייסים. לא היו כאן שום תקלות במיכשור.

43. תכנון העבודה בנמל אילת

חבר הכנסת א. שוסטק שאל את שר התחבורה ביום כ"ד בתמוז תשל"ל (28 ביולי 1970):

העתון "למרחב" מיום 20 ביולי 1970 מוסר, כי נמל אילת נמצא מובטל זה 11 ימים מחוסר אניות. העתון מוסיף ומוסר, כי הנזק הכספי הישיר כתוצאה מאבטלה זו הוא כ-300,000 לירות.

אבקש את כבוד השר להשיבני:

1. מה הגורמים להעדר אניות בנמל בתקופת הזמן האמורה?

2. אילו שינויים בתיכנון העבודה בנמל ננקטים כדי למנוע אבטלות חוזרות?

שר התחבורה ש. פרס:

1. שריפת האניה "טופז" בפרס. ב) האניה "גלי-ני", שהיתה צפויה להגיע בתקופה זו, נתאחרה בפיאן בשבוע בגלל טיפון וגשמים ונתעכבה עוד 4 ימים בדרכה לגיבוי עקב סערת מונסון.

2. חברת "צים" עושה כל שביכלתה להקצות אניות קבועות בקווים קבועים תוך צימצום נמלי הפקידה, לקצר סבב האניות עד למקסימום ולהקביר תדירות השירות.

44. שמירת השבת ב"אל-על"

חבר הכנסת מ. צ. נריה שאל את שר התחבורה ביום כ"ד בתמוז תשל"ל (28 ביולי 1970):

מקריאת "בשולי דברים" בעתון "דבר" מיום ד' בתמוז תשל"ל (8 ביולי 1970) עולה, כי ל"אל-על" טיסה אחת בשבוע ממזרח אפריקה — טיסה המגיעה ללוד דרך קבע ביום שישי בשעות הערב, לאחר כניסת השבת.

רצוני לשאול את כבוד השר:

1. האם העובדה הנ"ל נכונה?

2. האם לא היה מן הראוי להוסיף לטיסות ממזרח אפריקה טיסה באמצע השבוע או להעביר את הטיסה היחידה למועד אחר, שאין עמו חילול שבת?

3. מה בדעת השר לעשות כדי שגם יהודים דתיים יוכלו לטוס ארצה ממזרח אפריקה ולא יאלצו לחלל שבת?

שר התחבורה ש. פרס:

1. לא.

2-3. יש טיסה נוספת בכל יום ד'.

45. קו אוטובוסים ישיר מצפון תל-אביב לבני-ברק

חבר הכנסת א. ורדיגר שאל את שר התחבורה ביום ד' באב תשל"ל (6 באוגוסט 1970):

תושבי בני-ברק מתלוננים קשות על הסבל הנגרם להם בגלל ליקויים בקשר תחבורתי מבני-ברק לצפון תל-אביב ומצפון תל-אביב לבני-ברק.

קו 54 מקשר את תל-אביב עם בני-ברק מהתחנה המרכזית ועוקף את החלק הצפוני של העיר ומגיע לבני-ברק בדרך הקצרה ביותר. לעומת זאת קו 61 אשר כיוונו לבני-ברק עובר את צפון העיר ומגיע לבני-ברק לאחר סיבובים ארוכים ברמת-ג, והנסיעה היא ממושכת ובציפיפות רבה, כי רוב הנוסעים דרכם לרמת-ג.

40. ייעול העבודה בנמלים

חבר הכנסת מ. אביוהור שאל את שר התחבורה ביום י"ט בתמוז תשל"ל (23 ביולי 1970):

אודה לכבודו אם ישיב לי על השאלות הבאות:

1. כמה אניות הופנו מאז ה-1 באפריל שנה זו מנמל אשדוד לנמל חיפה?

2. מה הוא סכום דמי ההשהיה ששולם על-ידי רשות הנמלים בתקופה הנ"ל בנמלי הארץ השונים?

3. מה הן הסיבות ל"פקקים" שנוצרו בנמלים השונים בתקופה הנ"ל?

4. מה בדעת המשרד לעשות על מנת למנוע הצטופפות יתרה בנמלים, ובמיוחד לקראת הגברת העומס בעונת הפרי הבאה?

שר התחבורה ש. פרס:

1. 87.

2. לא שולמה.

3. סיכסוכי עבודה באשדוד.

4. כדי ליעל את העבודה בנמלים התחלתית להורות, כי כל כלי-שיט הפוקד את נמלי חיפה ואשדוד יפוק ויטען מסען באותו מסע באחד מנמלים אלה בלבד.

41. הטלת קנסות על מזהמי הים בנפט

חבר הכנסת י. תמיר שאל את שר התחבורה ביום כ"ד בתמוז תשל"ל (28 ביולי 1970):

יוראל נא השר להשיבני:

1. כמה עבריינים הועמדו במשך שנת 1970 לדיון על עבירות לפי פקודת שפיכתם של שמנים לתוך מי הים, 1936?

2. מה היו הקנסות שהוטלו על העבריינים הנ"ל?

3. האם נעשית על-ידי הממשלה פעולה להעלות את תקרת הקנס על מנת להרתיע את העבריינות בזיהום הים על-ידי מיכליות נפט?

שר התחבורה ש. פרס:

1. עשרה.

2. 6,000 ל"י בפסק-דין אחד ו-7,500 ל"י בפסק-

דין שני.

3. כן.

42. נתונים על נמעי תאונות דרכים

חבר הכנסת א. שוסטק שאל את שר התחבורה ביום כ"ד בתמוז תשל"ל (28 ביולי 1970):

נוכח הפעולה שנקט לאחרונה שר התחבורה להקטנת מספר תאונות הדרכים, אודה לכבוד השר אם יוראל למסור לכנסת:

1. מה היה מספר תאונות הדרכים במחצית השנה הראשונה של שנת 1970 בהשוואה לשנה הקודמת?

2. מה היה מספר הנפגעים הכולל בתאונות בהש-וואה לאותה תקופה אשתקד?

שר התחבורה ש. פרס:

1. 6321 לעומת 5810.

2. 9241 לעומת 8166.

שוכן באותו מקום כבר למעלה משלושים שנה ובאותה תקופה גדלה האוכלוסיה בסביבה פי כמה וכמה.

הנני מבקש לדעת:

1. האם ידועות לכבוד השר העובדות המתוארות בכתבה?

2. האם נוקט משרד הדואר את הצעדים הדרושים כדי להרחיב ולשפר את סניף הדואר הנ"ל?

3. האם מתכנן משרד הדואר סניף דואר נוסף באזור?

שר-הדואר ש. פרס:

1. כן.

2. זה מספר שנים מחפשת הנהלת המשרד דיוור מתאים לסניף הקיים, אך ההצעות שקיבלנו עד כה אינן תואמות את הצרכים.

לאחרונה התקבלו שתי הצעות הנענות לדרישות הסניף במקום והנהלת המשרד בודקת אותן.

3. התשובה שלילית.

אבקש מכבודו להשיבני:

א. האם ידוע לכבודו על כך?

ב. האם אין אפשרות להורות לאחראים לכוון את קו 61 לבני-ברק לא דרך העיר רמת-גן, אלא דרך צפון תל-אביב, כביש ז'בוטינסקי, למרכז בני-ברק?

שר-התחבורה ש. פרס:

קו 61 פועל בשתי זרועות — האחת לבני-ברק והשנייה לרמת-גן. לתושבי בני-ברק האפשרות לסווע בקו ישיר היוצא בתדירות של 6-9 דקות.

46. דרישה להרחיב את סניף הדואר

בשכונת מאה שערים בירושלים

חברי-הכנסת מ. פרוש שאל את שר הדואר ביום י"א באב תש"ל (13 באוגוסט 1970):

בעתון "המודיע" מיום ז' באב תש"ל (9 באוגוסט 1970) פורסמה כתבה המתארת את הצפיפות והמצב הקשה השוררים בסניף הדואר שבשכונת מאה שערים בירושלים, המשרת אזור גדול ומאוכלס בעיר. סניף זה

ג. שביתת המורים בבתי-הספר העל-יסודיים *

היו"ר מ. ביבי:

אנו עוברים לסניף ג' בסדר-היום: שביתת המורים בבתי-הספר העל-יסודיים, בעקבות הצעות לסדר-היום של חברי הכנסת: אברהם כץ, מאיר אביזוהר ואורי אבנרי. רשות הדיבור לשר החינוך והתרבות.

שר-החינוך והתרבות י. אלון:

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה. נענית ברצון להצעותיהם של חברי הכנסת לקיים דיון במליאת הכנסת בשביתת המורים, חברי אירגון המורים בבתי-הספר העל-יסודיים. נראה לי שאין הכנסת רשאית להסיח את דעתה משביתה חמורה זו, אשר גרמה ביטול תורה לרבות תלמידים בישראל, ביניהם אלפים הלומדים בכיתה י"ב, שנת לימודיהם האחרונה בבית-הספר העל-יסודי, ורבים מהם מקווים לסיים לימודיהם בהצלחה, לעמוד בבחינות הבגרות, לקבל את תעודת הבגרות ולצאת למילוי חובתם בצבא הגנה לישראל.

בסתר לבי קיוויתי כי בין מועד התשובה להצעות לסדר-היום של חברי הכנסת הנכבדים ועד למועד קיום הדיון במליאה תבוא השביתה על סיומה, יחזרו הלימודים לתקנם והתלמידים אל ספסלי לימודיהם. למרבה הצער נתבדתה תקוותי זאת ואודה ואתודה לפניכם, חברי הכנסת, כי עליתי לדוכן ולכי כבד עלי. יחד עם זאת גורתי על עצמי שלא אתן דרור לרגשותי או להערכתי המלאה לגבי השביתה האומללה הזאת ואנוקט אותו טמפרמנט של ביטוי שנקטנו, חברי לעבודה ואני, במגעיו ובמשאיו עם נציגי אירגון המורים העל-יסודיים לפני פרוץ השביתה ומאז פרצה השביתה ועד היום. שכן שמנו לעצמנו את הכלל, שככל שהדבר תלוי בנו יקויים הדיון בטמפרטורה גמוכה ככל האפשר; קודם כל משום שכבודם של עובדים יקר בעינינו, על אחת כמה וכמה כבודם של מורים בעיני הציבור ובייחוד בעיני תלמידיהם.

אבל לא אסתיר מכם כי רצינו לתרום את חלקנו

למניעת ההסלמה — אם אשתמש בביטוי החדש — ביחסים שבין הממשלה לבין ציבור המורים העל-יסודיים כדי להקל על פתרון הסיכסוך. ובכל זאת ארשה לעצמי לומר, עד כמה שרק ניתן ברוח טובה, שאף כי חלק ניכר מתיבעות המורים צודקות הן, כפי שאמרת זאת גם בדיון הקודם בכנסת, השביתה אינה צודקת, אינה מוצדקת. הריחי פרי של הלך-רוח קיצוני שמקומו לא יכידו ביחסים שבין גורמים המקיימים ביניהם כל ימות השנה מגעים בגאמה רחבה של גושים, ובראש וראשונה בנושא החינוך עצמו.

נכון, במגעים עם נציגי המורים ובפגישתי עם מועצת אירגון המורים העל-יסודיים יכולתי לחוש במידות שהצטרפה בלב רבים מהם, במשקע של אכזבה, כתוצאה מאי-סיפוק תביעותיהם בעבר בענייני שכר, מעמד חברתי וכיוצא באלה דברים רציניים מאוד לגבי כל אדם עובד, קל וחומר מחנך. אבל אם מדובר לא על תולדות התפתחות הרמה המקצועית ורמת השכר של ציבור המורים, אלא על תולדות המשא-והמתן הקונקרטי, אני מרשה לעצמי לומר שזו היתה שביתה שרירותית שאני, לפחות בפרקטיקה הלא-קצרה שלי ביחסי עבודה, לרבות שש וחצי שנות כהונתי כשר העבודה שהירבה לטפל בסיכסוכי עבודה — כמוות לא פגשתי. אינני רוצה לחזור על כל הפרטים שהבאתי לפניכם בישיבה הקודמת של הכנסת. אחזור רק על כמה מהם כדי לקיים את רציפות הדיון בין ישיבה לישיבה.

מה-1 בספטמבר השנה ועד לפרוץ השביתה נערכו 23 פגישות בין נציגי משרד החינוך, האוצר ונציבות שירות המדינה לבין נציגי אירגון המורים העל-יסודיים, ועוד פגישות לא מעטות מקבילות עם נציגי הסתדרות המורים. הפגישה האחרונה בטרם-שביתה נערכה בבית, כאן בירושלים, ב-2 בנובמבר, וליתר דיוק: ב-2 ו-3 לנובמבר השנה, שהרי היא התחילה בשעה 22.15 ב-2 בנובמבר

על זה קיבלתי שוב מברק תשובה ממר אבירם שבו הוא מאשר בתודה את קבלת המברק מיום 11 בנובמבר ומודיע שהם מוכנים לכל מגע או משא-ומתן שאני מציע על הדרכים להתחרות הלימודים לתיקנים וגם קובע שעד כה נהגה הממשלה לשאת ולתת עם כל גוף שובת על תביעות הגוף הזה; ועודת מסוינת לכך, שגם עם אירגונים ניהלה הממשלה בעבר משא-ומתן על תביעותיהם בזמן השביתות בשנים 1958 ו-1961, ורק התימת ההסכם מביאה לחידוש הלימודים. כמובן שהוא חולק על דעתי ששביתה זו פרצה בעיצומו של המשא-ומתן — וזכותו לכך — אבל אני נכון למסור את הנושא הזה לנשיא בית-המשפט העליון שיקבע אם אמנם פרצה השביתה בעי-צומו של משא-ומתן או לאחר תום המשא-ומתן.

בעקבות המברק הזה שוב עניתי בו ביום, ואצטט את מברקי: "מר אבירם הנכבד. הנני מאשר קבלת מברקך אלי מיום 10 בנובמבר 1970. הטלתי על המנהל הכללי של משרד החינוך והתרבות להיכנס עמכם מיד למשא-ומתן על הדרכים להתחרות הלימודים לתיקנים, וכן על סדרי המשא-ומתן בדבר התביעות עצמן למען מנוע ביטול תורה מהמוני תלמידים. הממשלה אינה נושאת ונותנת על פרטי תביעות כל עוד נמשכת שביתה, אולם היא מקיימת מגעים כדי להביא להפסקתן של שביתות. עלי להזכיר כי שביתתכם פרצה בעיצומו של משא-ומתן ואין הצדקה להארכתה. אני מציע כי כל הנקודות שעליהן נגיע להסכם יחייבו את כולם. אולם אם תישארנה נקודות שנויות במחלוקת, אני מציע כי נמסרן להכרעתם של שר האוצר מר פנחס ספיר ויושב-ראש ועדת התיאום של הארגונים האקדמיים ד"ר סולובייצקי. אבל כיוון שרוב תביעות האירגון נענו בחיוב, אנו רואים את הלימודים ומצדנו מובטח המשך המשא-ומתן ברוח טובה".

בעקבות מברק זה זימן המנהל הכללי את הנציגות של אירגון המורים העל-יסודיים, ושם עשה ניסיון של שינוע הדדי, ולפי הדיווח שקיבלתי נערכו הדיונים באופן ענייני, ברוח טובה ובא-הסכמה מלאה. לפי הצעתי הוסף המנהל הכללי אלטרנטיבה של בוררות מוסכמת. חששתי שמא אין ההדבר המכובד שהצעתי מניח את דעתם, והוא הציע להם שאם תישארנה נקודות שנויות במחלוקת, נמסור אותן להכרעתם של שני אישים אחרים מן הכנסת עצמה: יושב-ראש ועדת הכספים חבר-הכנסת קרגמן, ויושב-ראש ועדת החינוך והתרבות חבר-הכנסת כץ, שהיה עד לפני פחות משנה יושב-ראש האירגון עצמו ויש להניח שצירוף כזה של שני אישים עם הנסיון שרכשו לעצמם היה מביא לפתרון מניח את הדעת.

למרב הצער גם הצעה זו נדחתה בו במקום עקרונית ומעשית כאחת. מעשית — אני יכול להבין. אפשר לומר: אנחנו רוצים זוג אחר, אנחנו רוצים בורר מוסכם יחיד. מתקבל על דעתי בדבר מעין זה. על היום אפשרות כזאת קיימת, אבל עקרונית? מדוע לפסול פתרון בלתי-כפוי, פתרון שכל כולו מושתת על הסכמה הדדית לפחות לגבי הרכב הבוררות המוסכם או הבורר המוסכם? הרי כבר היו דברים מעולם ואירגון המורים העל-יסודיים הלך בדרכו או אולי בא-יצון, אבל יצא בשביתות רצון, לבדו רות מוסכמת של איש אחד — הלא הוא השר זאב שרף, כיום שר השיכון בממשלה, שהוציא את מסקנותיו ב-20 במאי 1962, וכפי שאמר לי אחד מנציגי המורים מסקנותיו השביעו את רצונם.

והשתיימה בשעה 4 בבוקר ב-3 בנובמבר. היה לי יסוד מוצק להאמין כי הגענו לכלל הסכם בסניף העיקרי והוא כתב הסמכות לוועדה הפריטטית בדבר בדיקת טענתם של המורים — ואני כבר אמרתי שהיא נראית לי סבירה — על שיבוש שכרם.

כמו כן סוכם בינינו באותה ישיבה שהמורים יקבלו שתי קדימויות של ותק: האחת — כתוצאה מן הקידום הכללי של ציבור העובדים האקדמיים; והשנייה — של ציבור המורים, באשר הכרזו תביעה שחל שיבוש בין שכרם של המורים לבין שכרם של האקדמאים האחרים.

שלישית, אני ביקשתי מנציגי המורים לדחות את הפגישה לשבוע ימים על מנת לאפשר לנציגיו ולנציגי האוצר להמשיך לשאת ולתת על אותם סעיפים שהם משניים אבל בכל זאת סעיפים שטרם סוכם עליהם. נציגי המורים התווכחו אתי אם צריך לתבוע שבוע תמים, כפי שביקשתי, או ארבעה — חמישה ימים. אמרתי שאני מבקש שבוע ימים ושהם רשאים לבקש מן המועצה מספר ימים בלבד.

אני רוצה לחזור ולהדגיש: השביתה פרצה על פי החלטת מועצת אירגון המורים העל-יסודיים לאחר שהיא נענתה בתביעתה הפורמלית, לרבות כתב הסמכות של הוועדה הפריטטית. והיא פרצה לאחר שהוברר לנציגי המורים שאנו מוכנים להמשיך לשאת ולתת.

אני יכול להבין שביתה שפורצת משום שהצד השני מסרב לשאת ולתת. אני יכול להבין שביתה שפורצת אם וכאשר המשא-ומתן נכשל סופית. איני יכול להבין שביתה שפורצת בעיצומו של המשא-ומתן. לכן לבי מר, כי המורים יודעים יפה שבחשכתם ועדת השרים לענייני השכר עומדים במסגרת ועדה פריטטית לבדוק את תביעתם תם המרכזית החשובה, הצודקת, ולתקן את המעוות. לכן תמה אני כי מזמן לזמן חוזרים המורים על טענת העבר בהצדיקם את שביתת ההווה. כבר שמעתי על שכר רטרואקטיבי, על תוספת רטרואקטיבית; על שביתה רטרואקטיבית — עדיין לא שמעתי.

בכל זאת, משפרצה השביתה לא נותק הקשר בינינו וקיימנו בינינו מגעים, גם בפגישות פנים אל פנים בהרכב בים שונים ובהכתבות — ושר הדואר ודאי לא הפסיד מתקופה זו. אני גם ביקשתי — ונענית — להופיע לפני מועצת אירגון המורים העל-יסודיים, לא מתוך אופטימיות שאמנם יעלה בכוחי להשיג את מה שלא השיגו נציגיהם, אלא לפחות כדי שאשמע באופן בלתי-אמצעי מה בפייה ואשיב באופן בלתי-אמצעי מה דעתי על מעמדו של המורה ועל העתיד הנשקף למעמדו.

פגישה זו יחד עם המועצה נערכה ב-8 בנובמבר, ולמחרת היום קיבלתי מברק מיושב-ראש האירגון בוז הלשון: "המועצה מבטלת את תודתה לשר החינוך והתרבות ולמנהל הכללי על הופעתם לפני המועצה. המועצה מציעה לשר החינוך והתרבות לחדש מיד את המשא-ומתן כדי להביא לסיום מהיר של השביתה". על התתום: אבירם.

על כך השיבתי בו ביום במברק ובדיעה טלפונית כדלהלן: "אני מודה לכם על הדעתכם מהיום. אשמח להטיל על הצוות המשותף של משרד החינוך והתרבות והאוצר להיכנס למשא-ומתן אינטנסיבי ומוזרז מיד עם חידוש הלימודים. אני משוכנע כי דרך זו היא היחידה לפתרון שאלות השנויות במחלוקת".

בעקבות החלטת הממשלה זימנתי אלי, לאותו יום עצמו, את נציגי אירגון המורים במאמץ לשכנע אותם להיענות לקריאת הממשלה. כמובן, הדגשתי בין השאר שבהחלטה הזאת כלולה הכרה מטעם הממשלה בטיעונם היסודי של המורים בדבר רמת שכרם הירודה ושהיא — הממשלה — מצפה ששר החינוך והתרבות ימשיך במשא-ומתן במגמה לשפר את מעמדם המקצועי והכל-כלי של המורים. אינני זוכר, ייתכן שאני טועה, שהממשלה קיבלה אי-פעם החלטה כזאת.

כאשר חשתי כי הנציגים נוטים להמליץ לפני חבריהם על הפסקת השביתה, כתבתי בו במקום, בגובהותם, מכתב שנמסר להם ביד, ובו רציתי לחזק את אמינות החלטת הממשלה ובעיקר לתת בידי הנציגים מסמך נוסף בתווה שאולי גם הוא ישכנע. אני רואה לנכון לקרוא את המכתב באוזני הכנסת, למען תדעו. המכתב נכתב ב-15 בנובמבר אל מר אבירם: "מר אבירם הנכבד. הנוני מתכבד בזה להמציא לכם את החלטת הממשלה מהיום בדבר השביתה המצערת במערכת החינוך העל-יסודי. שימו נא לב, בין השאר, לפסיקה השנייה של ההחלטה הקובעת כי מגמת הממשלה — ואני מצטט — לשפר את מעמדם המקצועי והכלכלי של המורים מתוך דאגה להעלאת רמת החינוך. נמסר לי, כי המורים אינם מרוצים מגובה המקדמה וצורת קידום הוותק לא רק בגלל הסכום שאינו נראה להם, אלא מחשש שיש בכך משום רמז למסקנות הוועדה הפריטטית בדבר דרגת השכר ההתחלתית של המורים. הנני רואה איפוא לחובתי להדיעכם באורח מוסמך, כי אין קשר בין גובה המקדמה לבין רמת הדרגה ההתחלתית הצפויה. תירה מזאת, אני אישית רואה חובה לעצמי לעשות כמיטב יכולתי למען שיפור יסודי בשכרם של המורים לתואריהם ולתפקידיהם. העם כולו יכיר לכם טובה אם תיענו לקריאת הממשלה ותחזרו לעבודתכם החיונית בהקדם, כדי למנוע ביטול תורה מרבבות תלמידים".

על פניית הממשלה ועל פנייתי האישית קיבלתי תשובה שלילית.

חברי הכנסת. אתם רשאים, כמובן, בתוקף סמכותה של הכנסת, לשנות את החלטת הממשלה ולקבוע שה-ממשלה חייבת לשאת ולתת על פרטיות של תביעות תוך כדי שביתה. אני פטור מלומר לכם, שמהרגע שהכנסת תקבל החלטה כזאת שוב אין המשא-ומתן יותר משא-ומתן, לא עם ציבור המורים השובת ולא עם כל העוב-דים השובתים פוטנציאלית בעקבותיהם. ניהול משא-ומתן על פרטי תביעות — לא על פרודציה, לא על עקרונות, אלא על התביעות כשלעצמן — על הטרור-אק-טיביות של המקדמה או על גובהה, פירוש, דיון אלטר-נטיבי כאשר אקדח השביתה הטעון מופנה אל לב מערכת החינוך ואומר: אחת מן השתים — או שתקבל את דעתי או שתקבל את דעתי. אולי היו בעבר מקרים אלה או אחרים, שמעסיקים ציבוריים, פרטיים או מממלתיים נהגו לחתום הסכם עבודה תוך כדי שביתה. בתקופה שאני כיהנתי כשר העבודה לא קרה כדבר הזה בסיכסוכים שטיפלתי בהם. אבל ברור לחלוטין, שהחלטה כזאת אינה יכולה להיות החלטה על מקרה יחיד. זו החלטה על הפרקטיקה של יישוב סיכסוכי עבודה בעתיד במשק בכללותו, ואין צורך להיות נביא כדי להבין שאירגוני עובדים שלמים וגדולים מצפים לראות כיצד יפול דבר, לא כל כך על התוצאות הכספיות בלבד, אלא, במקרה דגן, דווקא על התוצאות הנהוליות.

כלומר, היתה הזדקקות למוסד של בוררות מוסכמת בת איש אחד שעשתה עבודה, למדה את הבעיות והוציאה מסקנות שחייבו את שני הצדדים. רבים מיושבי ספסלי הבית הזה מעלים חדשים לבקרים טענות ותביעות מדוע אין מקיימים בשירותים החינוכיים בוררות חובה.

דב מילמן (גח"ל):

מדוע באמת לא מקיימים?

שר-החינוך והתרבות י. אלון:

היות ולא דנים על זה לא איש עכשיו.

דב מילמן (גח"ל):

כי באופן עקרוני לא רוצים בוררות.

שר-החינוך והתרבות י. אלון:

אבל בוררות מוסכמת כאשר כל צד זכאי לבחור את הצד שלו או את ההרכב במלואו — איזה פסול יש בזה, איזו פגיעה יש כאן בחופש המאבק המקצועי? לעתים זה המוצא היחיד ממצבים של מבוי סתום. הפרקטיקה שלי בהיותי שר העבודה במשך שש וחצי שנים היתה כזאת.

באותה ישיבה הציע המנהל הכללי מר אלעד פלד, מאחד שחשש שמא עלולה השביתה להימשך זמן לא קצר, לנציגי המורים לקיים את מערכת השיעורים לפחות בביתה י"ב. סוף סוף הרי הטרדיה הגדולה של כל המאבק היא, שעל גבי התלמידים חרשו חורשים. עם כל הכבוד למורים, עם כל הכבוד למשרד החינוך והתרבות ולממשלה ישראל, הקרבות הם התלמידים עצמם. כל תלמיד מושבת מלימודיו הוא בשבילנו מקור לדאגה עמוקה מאוד, ובייחוד תלמידי כיתה י"ב, בסוף מסלול לימודיהם, ערב הגיוס לצבא. הנחנו שלפחות את הסיכוי הזה יסירו מעצמם ומאתנו, וכן מהתלמידים. אני מאמין בלב תמים שמורים אינם שובתים מרוב נחת, ואין לי כל ספק שהשביתה גרמה להם צער לא פחות מאשר לנו. אבל, כפי שאמר חבר-הכנסת כץ בישיבה הקודמת, לכל שביתה יש דינמיות משלה.

לצערי גם הצעה זו נדחתה על ידם. אני בתור איש ההסתדרות — אמנם אינני פעיל עכשיו בענייני איגודים מקצועיים — אמרתי להם באחת השיחות, שאילו במ-קומם הייתי, מלכתחילה לא הייתי משבית את הלימודים בכיתות י"ב. זה היה נותן להם יתרון ציבורי עצום במא-בק ההסברתי שלהם. אבל ידידי הטובים, כאשר רוח הקיצוניות משתלטת על שיקול הדעת, נעשות שגיאות, ביניהן שגיאות חמורות מאוד.

מהשתבר שכל המאמצים להחזיר את המורים לעבודה, לחדש את הלימודים על מנת לאפשר דיון ענייני ברוח מבינה לתביעות המורים עצמן, נכשלו, דיווחתי לממשלה במידת האובייקטיביות שאני מסוגל לה על התפתחות השביתה. וביום א' האחרון, ה-15 בנובמבר, החלטה הממשלה את ההחלטה הבאה: (א) הממשלה רושמת לפניה את הודעת שר החינוך והתרבות על השבת הלימודים במערכת החינוך העל-יסודית, ומאשרת את פעולותיו שהיו מכוונות למניעת השביתה ולהחשת סיומה. שר החינוך והתרבות יוסיף לפעול להחזרת הלימודים לתקנם. מיד עם חידוש הלימודים ימשיך במשא-ומתן במגמה לשפר את מעמדם המקצועי והכלכלי של המורים, מתוך דאגה להעלאת רמת החינוך; (ב) הממשלה קור-את למורים השובתים לחזור ללא דיחוי לעבודתם כדי למנוע ביטול תורה מרבבות תלמידים".

לבדוק ולהציע דרגת התחלה חדשה למורה האקדמאי המתחיל".

נכון, כל זה היה טעון אישור המועצה, ומועצת המורים לא אישרה. אין לי ריב אישי עם המועצה, בוודאי לא עם ההנהלה, אבל זוהי עובדה. כמוכן, אם המועצה איננה מאשרת — אין מי שפועל בשמה שיכול לחתום. כאן אין לי טענה אליהם.

נשאלו כמה סוגיות שוליות שאפשר להמשיך לדון בהן לפני אחריו, ונשאלו שתי תביעות שאמרת כי נדון בהן מיד. האחת — בדבר הרטרואקטיביות של המקדמה. מלכתחילה סברה ועדת השרים לענייני שכר שיש לעשות זאת כמו לגבי יתר האקדמאים. לפי בקשתי הוסכם שהדבר ייעשה מראשית שנת הלימודים, כלומר מ'1 בספטמבר השנה. המורים תובעים רטרואקטיביות מאפריל.

הם גם דורשים מקדמה גבוהה יותר. אנחנו מעריכים שמקדמה גבוהה יותר בהכרח אינה משאירה כמעט שום דבר למשא-ומתן, וכדור השלג של מפרעות ומקדמות יתגלגל עד כדי כך שהמשק לא יעמוד בו.

יחד עם זאת אמרתי להם: נמשיך את המשא-ומתן. את דעתי לא הסתירתי ואינני מסתיר, שאין להוסיף על המקדמה ואין ללכת אחורה. אבל הוספתי ואמרתי: נמשיך את המשא-ומתן, וכאשר הצעתי למר אבירם שניפגש למחרת בערב — למעשה באותו יום, כי הפגישה נסתיימה ב'4 בבוקר — הוא אמר: הערב לא נוכל, כי אנחנו צריכים להיפגש במועצה. אמרתי: בסדר, אחרי המועצה נקבע את המועד — אם כי שר האוצר ואנוכי וכמה מעוזריו התכנסנו ב'11 בלילה במשרדי בירושלים, בתקווה ובציפייה שהתשובה תהיה חיובית וגומין אותם מיד למשא-ומתן.

אינני רוצה להיכנס פה לבירור על שיעור המקדמה או על הרטרואקטיביות. כחור שלא המקדמה היא אשר תקבע את שכרם, משום שכתבתי להם שאין קשר בין שיעור המקדמה לבין מה שאני מתאר לעצמי כשכרם ההתחלתי. לכן מזמן יכולנו לסיים את המשא-ומתן, ואם היה מסתיים בכשלוש — תמיד נשק השביתה שמור.

תופיק טובי (הרשימה הקומוניסטית החדשה):
למה מקדמה כל כך נמוכה?

שר-החינוך והתרבות י. אלון:
המקדמה איננה באה לפתור את כל הבעיות. היא רק באה לקרוא.

(חבר-הכנסת נ. אליעזר קורא קריאת-ביניים)

ידידי, חבר-הכנסת אליעזר, תירשם לרשות הדיבור. לכן, כנסת נכבדה, אינני מציע שהכנסת תיכנס לפגיש פרטיהם של הבירורים, אם כי כל חבר-הכנסת מצויד בוודאי במיטב המידע. אני מבקש מן הכנסת שגם היא תשמיע את קולה בקריאה למורים לחזור לעבודתם. קשה לי לתאר לעצמי, שמורי ישראל יאטמו אוניהם גם לקריאתה של הכנסת.

הלאה: האמינו לי שאין כאן שאלה של יוקרה, לא יוקרתה של הממשלה, לא יוקרתו של משרד החינוך ולא יוקרתי שלי. אחד העתונים היומיים אפילו כתב, שעבדכם הנאמן והמנהל הכללי שלו השפילו את עצמם לפני המורים במשא-ומתן. לא, לא השפילו את עצמם. אני חושב שרק נהגנו בהם כבוד כפי שראויים עובדים שניהגו כלפיהם. אינני יכול להתלונן, לפחות מבחינת נימת הדיבור, אם כי לא מבחינת התוצאה, כנגד סגנון הדיבור שלהם. איני מתלונן. סהדי במרומים, שאילו היתה כאן שאלה של יוקרה היא לא היתה עומדת למכשול. עפר אני תחת רגליהם של ילדינו ולא הייתי מעמיד לא את יוקרתו של המשרד, אלא את יוקרתי ולא את משרתי על דרך השתלשכות, אילו זו היתה השאלה. לא זו בלבד ששביתה פורצת בעיצומו של משא-ומתן — ואני אחראי על הקביעה הזאת — אלא שעומדים על כך שהמשא-ומתן על שולי הבעיות שנותנו ייעשה דווקא תוך כדי שביתה.

אליעזר שוסטק (המרכז החפשי):
על היסוד הסכמתם?

סגן שר-החינוך והתרבות י. אלון:

אל תתרגש, חבר-הכנסת שוסטק, זה לא בריא. אגיד לך על מה הסכמנו, אם כי אמרתי זאת פעם אחת, אבל כנראה לא הקשבת. הסכמנו, שקביעת האקדמאים בכלל, והמורים העל-יסודיים בכללם, בדבר שיבוש שכרם בהש-וואה ליתר גורמי המשק, תיבדק על-ידי ועדת פריטטית שתתחיל בעבודתה ב'1 בינואר ותגיש מסקנותיה עד סוף מארס 1971. נוסף על כך קבענו, שוועדה פריטטית מורכבת מנציגיו ומנציגי המורים תבדוק את תביעתם הספ-ציפית בדבר שיבוש שחל בין שכרם לבין שכר יתר האקדמאים, וגם היא תפעל בין ינואר למארס. כבר קראתי באוני הכנסת, שעל הקביעה הזאת קיבלנו צל"ש מהמורים — ואני מודה להם על-כך — כאשר הם מציינים בדרך לחבר מס' 7 — ואני מצטט: "מן הראוי לציין כי בשתי הפגישות שנערכו ביום זה חלה תוזה עקרונית ומעשית בעמדת משרד החינוך והתרבות ומשרד האוצר". אני ממשיך לצטט: "נגעשה לראשונה נסיון מעשי ללכת לקראתנו בתביעה העיקרית שלנו — תיקון עיוותים במשכורת ההתחלתית". כמוכן שלפני זה או אחרי זה יש כמה דברים שאני מעדיף לא לצטט, כי הם כולם נגדנו, אבל לגבי תביעתם העיקרית — בוודאי.

אך לא זו בלבד, אלא שבאותו ליל שימורים, שאותו ציינת, הגענו להסכם — אמנם לא עם המועצה אלא עם הנציגות של המועצה — בדבר כתב הסמכות של הוועדה הפריטטית, ויש חשיבות לכתב הסמכות. מה נאמר בו? אני חוזר ומצטט: "לאור טענת אירגון המורים בבתי-הספר העל-יסודיים בדבר השיבוש שחל בין שכרם של המורים האקדמאים המתחילים לבין שכרם של אקדמאים אחרים, ותוך תשומת לב מיוחדת לטענת המורים כי שכר המורה האקדמאי המתחיל צריך להיות צמוד ומושווה לשכר הריאלי של המהנדס המתחיל B.S.C. — מוכנה הממשלה להטיל על ועדה פריטטית

1. דיון

הי"ר מ. ביבי:

חברי הכנסת, נעבור עתה לדיון. רשות הדיבור לחברת-הכנסת רזיאל-נאור, ואחריה — לחבר-הכנסת שלום לוי.

אסתר רזיאל-נאור (גח"ל):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. על מה ולמה פורצות שביתות? על מה ולמה פורצות שביתות בשדה החינוך? אולי זה יהיה נושא מעניין מאוד לחוקר דברי-הימים בתקופה הקרובה ואולי גם הרחוקה. ברור שכל שביתה היא ביטוי לכאב ולזעם ולאכזבה. כל שכן כאשר השובתים הם מורים. הלא המורה מופקד על חינוך הדור, על יצירת הערכים ועל העברתם לדור הצעיר, לדור הממשיך. ובאשר לאזרחות הטובה — ודאי שהמורים עצמם הם הסובלים ראשונה מעובדת השביתה ומההכרח ליטול נשק זה בידם.

כלום אין זו חובתנו לשאול את עצמנו: מדוע פנו לדרך הזאת? כנראה היו גורמים שאילצו אותם ללכת בדרך זו. אם אנחנו שומעים כאן מפי שר החינוך והתרבות שנכון הדבר כי הם היו מקופחים ונכון הדבר שתביעתם היתה צודקת — והראיה שמוכנים ללכת לקראתם ולפתור את הבעיה העיקרית הזאת וליצור דרגה התחלתית חדשה — האם זה לא היה ידוע למשרד החינוך בטרם פרצה השביתה? האם זו איזו שירה חדשה שלפני כן לא שמעו עליה מעולם? למה צריך לחכות שתפרוצנה שביתות? מדוע אי אפשר ללכת לקראת פתרון צודק לתביעות צודקות בטרם פרוץ השביתה, לפני הזעזוע? האם זה איזה מין כורח של אסון טבע, שאי אפשר לדעת מתי יפרוץ הר-הגעש או מתי הסכר יתמוטט? אדוני שר החינוך, אתה היית שר העבודה ואתה בודאי מחונן בחוש לדעת את הדברים האלה. יש לי ספיקות רציניות מאוד אם דווקא עכשיו תהיה התפארת על הדרך הזאת.

אני חושבת שזמן רב לפני פרוץ השביתה היו כבר דיבורים, אפילו בין כחלי הבית הזה, והזעזוע לדון במצב ולקדם את פני העובדות. אולי לא אטעה אם אומר, שבין כל יתר השיקולים החשובים היה גם שיקול של יוקרה מסוימת. לא, חלילה, אינני מאשימה את שר החינוך בעמידה על יוקרה אישית — זה מחוץ לוויכוח — אבל יש גופים במדינה הזאת, שכאשר רוצים לקבוע עובדה, הרי רק — איך אתם קוראים לזה בלשון המדויקת? — האירגון היציג, הוא ורק הוא, המחונן מאת הבריה במידת התבונה והסמכות לייצג את הדברים ולהשמיע אותם. על כן מוכרחים להגיע למצב כזה שהאמון מתמוטט.

יצחק בן-אהרן (המערך, עבודה-מפ"ם):

זה נכתב בהסכמה שלך, על אירגון יציג של עובדים ומעבידים.

אסתר רזיאל-נאור (גח"ל):

סליחה, אדוני חבר-הכנסת בן-אהרן. זה נכתב למרות מחאתי — אבל זה נכתב. אל תגיד לי שזה נכתב בהסכמת.

וכל התבונה, כידוע לנו, נמסרת רק לאירגון היציג. אבל לי יש כל הכבוד למורי ישראל, בין שהם מורים על-יסודיים ובין שהם מורים יסודיים, ובין שהן גגות

המטפלות בגיל הרך והיקר ביותר, ובין שהם מורים אוני-ברסיטאיים המטפלים בשלבים הגבוהים של החינוך, המחקר וההשכלה. כי אני יודעת מה שברור לכולם, שבלי חינוך מעמיק ויסודי לא נוכל לעמוד בלחצים, בתנאים ובנסיבות שאנחנו מוקפים בהם. ולא די להצהיר כמה החינוך חשוב. צריך שזה יבוא לידי ביטוי.

עם כל זאת אינני מסכימה שאירגון אחד של מורים יהיה נשוא-פנים מעל לאירגונים אחרים, שבתביעותיו יתחשבו ובאחרים לא, שאתו יחתמו הסכמים ולאחר אפילו לא יספרו. אולי זאת — הסיבה הקטנה הזאת — אולי היא אחת מאלה שמוטטו את כל האמון וגרמו למשבר של אמון. אני חושבת שאחד הדברים היסודיים ביותר זהו משבר האמון. כנראה שציבור המורים שבע הבטחות, ואינו יכול יותר להמשיך לקוות שההבטחות תתמלאנה, ולראות מדי יום ביומו שהן אינן מתמלאות. לכן כנראה פרצה השביתה.

אני מצטערת שהשביתה פרצה. בודאי אין היא יכולה להביא תועלת לחינוך לתלמידים. וכולנו שואפים לרגע שהשביתה הזאת תיפסק, שהלימודים יחזרו כתי-קונם ושהמורים ישובו לעבודתם. ואני שותפה לכל קריאה שתופנה אל ציבור המורים לעשות כן, בהקדם וללא דיחוי, מיד, לחסל את השביתה, להפסיק אותה. אבל אינני יכולה לצנות רק אל המורים. אני חושבת שזה מזעזע לקרוא שב"ה החינוך מתפרסמים דו"חות של מה שדובר בישיבות של מועצת הסתדרות המורים הכל-לית, ושם מציג אירגון מורים אחד את האחר כיריב שצריך להכות בו, ושזה הרגע שעוד לא היה כמותו להכות בו. איזו לשון זו? איזו אתונה זו, אתונה מרית יוצאת מגדר הרגיל? אינני מתפלאת איפוא שהמרירות מולידה עקשות, וחשש מפני נסיון של פתרון, שמה הפתרון הזה לא יוגשם כלל.

על כן אני חושבת שבאמת הכנסת אינה צריכה להיכנס לכל פרטי-הפרטים. אבל מדוע משרד החינוך צריך לעמוד בשלו ולא להראות נכונות לבוא לקראת המורים באופן מעשי, לא רק בהצהרה? היו שביתות קודמות; מצאו דרך לפתור; נתנו משהו על חשבון התי-קונים שיבואו. מדוע כאן לא? מדוע אפשר לתת לכל ציבור של פועלים, לכל גוף לוחץ של פועלים? אין לי שום דבר נגד זה שהכל יקבלו. אני רק חושבת שאי-אפשר לבוא תמיד בתביעה לזכור את עיסקת החבילה ובו בזמן להפוך אותה למקל-חובלים. על כן אני סבורה שהכנסת תתאחד בקריאה אל ציבור המורים להפסיק מיד, ללא דיחוי, את השביתה; למשרד החינוך והתרבות — לבוא לקראת ציבור המורים בצעד מעשי שיוכיח, לא רק שניתן את הדעת אלא שיוכיח, שיש שצר בתביעה צודקת; ובקריאה לציבור המורים, לאירגון המורים התיכוניים ולמשרד החינוך והתרבות למסור מיד וללא דיחוי את כל הבעיות השנויות במחלוקת לבוררות.

הי"ר מ. ביבי:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת שלום לוי, ואחריי לחבר-הכנסת גולדשמידט.

שלום לוי (המערך, עבודה-מפ"ם):

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת. הדיון בש-ביתת המורים ברוב בתי-הספר העל-יסודיים יחמץ בידור

ששכר עובדים אחרים, אקדמאים אחרים וגם לא אקדמאים, עלה, או כפי שאומרים — זחל בצורות שונות. הסכם השכר של המורים נקבע בשעתו לפי עקרון ההצמדה לשכר המהנדסים ושאר האקדמאים, על פי הממוצע המשוקלל של שכרם. ואפשר לומר כמעט ללא הסתייגות, שבשכר המורים חלה נסיגה יחסית. בעוד שהממוצע המשוקלל של שכר המהנדסים והאקדמאים האחרים עלה — השכר של המורים הוקפא לחלוטין.

אמנם אנו יודעים כי בשנים האחרונות נתקיים במדינה משטר של הקפאת שכר. אך עליית שכר תיתכן גם במשטר של הקפאת שכר, בצורות שונות: בסקטורים שונים בשירות המדינה — על-ידי דירוג, או עלייה בדרגה; בסקטורים אחרים שאינם בשירות המדינה תיתכן עליית שכר גם על-ידי מתן בסתר ובעזרת השם. מתן בסתר, מידה טובה זו שבה נשתבחו אבותינו ואבות אבותינו, יצאה בזמן האחרון מפשוטה והיא משמשת אמצעי ואמתלה לתיקון שכר בתקופה של מדיניות הקפא. אה. ומספר השמות שבהם מכנים את ההטבות השונות, את המענקים, את הגמולים ואת הבונוסים, הוא רב, ואין אני יכול אפילו למנות אותם. אפשר לומר ללא ספק שהמורים שייכים לאותם הסקטורים שלא נהנו מכל אלה. הם הוקפאו, והגיעה העת להפשרה.

אנו יודעים את מצבה של המדינה. אנו יודעים וחשים את הסכנות האורבות לה. אך גם בשעת חירום זו עלינו לזכור מה שאמר הוגה-דעות אחד, והדברים הם כלהלן: "עלינו לשכנע את האומה כי רק בהשקעה רבה בחינוך תוכל לשמור על מקומה בעולם. אנו אומה קטנה — חמישים מיליון בני אדם החיים באי דל באוצרותיו — החייבת לעמוד בהתחרות עם מעצמות גדולות העשירות בהוצאות. תיהן. אנו נחיה אם נפתח את כשרונות בני עמנו, ובפיתוח זה עלינו להשקיע את כספנו." המדובר כמובן באנגליה. בפאראפראזה קלה נאמר: אנו אומה קטנה, כשלושה מיליונים, החיים ברצועת-ארץ צרה בין ים ומדבר, החייבים להגן על קיום מדינתם —

אסתר רויאל-נאור (גח"ל):

למה תאמר שלושה מיליונים? העם היהודי הרבה יותר גדול.

שלום לוי (המערך, עבודה-מפ"ם):

אינני חולק על כך, אבל פה במדינת ישראל יושבים כשלושה מיליונים.

— אנו מדינה החייבת להגן על קיומה ולשמור על מורשתה ויחודה.

רבותי חברי הכנסת, לא נוכל לומר שהממשלה לא השקיעה סכומים ניכרים וגדולים בחינוך. המסייר בארצנו בפינותיה השונות יראה במקומות רבים בנייני-ענק רבי-רושם, כמעט הייתי אומר בנייני פאר: בתי-ספר מקיפים ומקצועיים, מכללות ומכוונים להשכלה גבוהה. הוא ימצא במוסדות רבים — לא בכלם — חדרי כיתות מוארים היטב ובנויים בסגנון מודרני ומצוידים במיתקנים משוכללים. אך לצד זה עלינו להביע ספק אם באותה מידה הצלחנו להעמיד על דוכן ההוראה בבתי-הספר האלה ובאחרים מורים שהוכשרו לכך די הצורך, אם פעלנו לפי חובתנו במשיכת הטובים ובעלי תחושת הייעוד אל ההוראה.

איש לא יוכל לומר שמשכורת של 650 לירות ברוטו

שאלה כאובה ויחטיא את מטרתו אם לא יהווה הזדמנות נאותה לבירור מצב ההוראה במערכת החינוך בישראל.

מובן שהשאלה הדוחקת היא שאלת השבתת לימודיהם של עשר רבבות תלמידים, והכנסת חייבת לתרום תרומתה לחידוש הלימודים בהקדם. אך נחטא לאמת אם לא נאמר כי בדיון הזה — גם בדיון הזה — יש להבדיל בין תביעות המורים לבין מעשה השביתה. ואני רואה צורך לומר בפתח דברי כי תביעות המורים — ואני מתכוון בכך לתביעות הנוגעות למורים אקדמאים, מוסמכים וגונות, למורי בתי-המדרש למורים ולמפקחים — הן תביעות מוצדקות. ועם הצטרפותי לקריאה המוצאת את ביטוייה בהחלטת הממשלה למורים כי יחדשו את לימודיהם — אני רואה צורך להשמיע בהזדמנות זו כמה הערות על מצב המורים.

הכנסת והממשלה חייבות לדעת כי במחנה המורים בכל שלבי החינוך שורות מירדות והרגשת קיפוח. סיבת המירדות והרגשת הקיפוח היא בחלקה תוצאה של העובדה כי המורים נמצאים בשלב התחתון של היררכיית החינוך.

דב מילמן (גח"ל): כל המורים?

שלום לוי (המערך, עבודה-מפ"ם): לא כל המורים; אך רבים מהם.

המורה — סמכותו צומצמת, ואף אחריותו פוחתת. הציבור בדרך כלל אינו יודע להעריך אל-נכון את עבודת המורה. הרי בעבודת המורה אין שום דבר ראוויתי. אפילו המכשירים שהוא משתמש בהם הם פשוטים, אינם מעוררים התפעלות וסקרנות. המורה העושה את מלאכתו באמונה אינו מושך תשומת-לב הציבור, ורק ביום הג' ומועד הוא זוכה להערכה ולציון לשבח. לעומת זה, די שאיש אחד במחנה המורים ימעד וייכשל — ועל כל המחנה יצא הקצף.

אולם סיבת המירדות שהחריפה היום במחנה המורים השוכחים והלא-שוכחים כאחד היא העובדה שאין ההוראה כבודית ישראל משתלמת כחלכה. המורה מהווה נאלץ להסתפק במועט. אך בזמנו מעריצים הבריות ומ' כבדים הבריות את הסטטוס ואת החיים ברווחה. ואף הבורחים בהוראה — ומספר הבורחים בהוראה הולך וגדל, והוא צריך לגדול עוד יותר — אינם מוכנים לוותר לא על הסטטוס ולא על רווחה מינימלית, ואין צורך שיוותרו על כך. תמוה ומצער הדבר גם יחד שקבוצת הגברים והנשים המסויימים, שחשיבותה למדינת ישראל ולעם היהודי אינה מוטלת בספק, מקבלת ככלל שכר נמוך. יש ביניהם כאלה החיים ממש במצוקה, ואין שכר גמון עדות ליחס של כבוד אל העוסקים בהוראה.

אין שכר גמון ומדריך למשיכת הטובים אל ההוראה, ואין הוא גורם מעודד התערות בהוראה, ובודאי שאינו גורם המחסן את הרוח ומקדם יזמה חינוכית.

גדולים וטובים בתוכנו נוהגים לדבר בשבח ההוראה. אך למרבה הצער אין לדיבורים אלה ביטוי לירי, ואני מתכוון עכשיו לביטוי בלירי.

בזמן האחרון נתחזקה טענת המורים — וזהו טענה משותפת להסתדרות המורים ולארגון המורים העל-יסודיים — שבמשך חמש השנים שעברו מאז נחתם הסכם השכר האחרון הוקפא שכר המורים לחלוטין, בשעה

זו מהכנסת ומן הציבור חיוק הרצון, הקיים בממשלה, לתקן באורח יסודי את שכר המורים ולתת למורים את ההערכה ואת העידוד שהם ראויים להם.

לפיכך אמרתי שהשביתה שפרצה לאחר מתן ההת-חייבות היא מאוחרת מדי. עם זאת ייתכן שהיא מוקדמת מדי. סקפטיקנים יכולים לבוא ולאמור: אתה מאמין, אתה סומך על הבטחות סגן ראש הממשלה ושר החינוך ועל הבטחות שר האוצר; הם נתנו שטר, אבל מועד פרעונו יהיה רק בסוף מארס 1971; מי יודע מה יתרחש בינתיים ואפשר שישנו דעתו ויפרשו התחייבותם שלא כראוי. לסקפטיקנים אלה אני רוצה להשיב: זכות השביתה, ברוך השם, קיימת במדינת ישראל. ההסתדרות הכללית של העובדים במדינת ישראל שומרת על זכות השביתה ואפשר יהיה להשתמש בנושק הזה אם יתברר לנו בעוד חודשים מעטים שהולוכו אותנו שולל. ברם היום השביתה מוקדמת.

הרשו לי, חברי הכנסת, להעיר הערה נוספת אחת: מתקבל הרושם בציבור כאילו יש רק חלק אחד בציבור המורים שהוא מקופח, והוא החלק המלמד בחינוך העל-יסודי. מתקבל הרושם — וזה אפילו בא לידי ביטוי ברומז בדברי חברת-הכנסת אסתר רזיאל-נאור — שכאילו הת-ביעות הנוגעות למורים בחינוך העל-יסודי, לגנות, למו-רים בבתי-המדרש למורים, באו על סיפוקן. ובכן, התבי-עות לא נענו והעניין נתון במשא-ומתן. הדבר היחיד שהגיע את רוב המורים בארץ להימנע מהשבחת הלימודים היה דבר התחייבות הממשלה לבדוק את השיבוש ואת ההפרשות, והאמונה, שהיא נחלתנו עכשיו, כי סגן ראש הממשלה ושר החינוך מתכוון בכל הרצינות לשנות את מעמד המורה בישראל. אנו רוצים לתת לו את השאנס הזה. קיבלנו שטר ואנו בטוחים שייפרע. וכדי שהשטר הזה ייפרע ללא לבטים יתירים חייב ציבור המורים על כל חלקיו לפעול מתוך ערבות הדדית, מתוך סולידריות, מתוך ביטול מחיצות אידוגיות הקוראות להעדרת יוקרה על פני אינטרס אמיתי. צורך השעה שתהא הליכה משו-תפת לקידום המורה, שהרי הוא העיקר בחינוך. ראוי הדבר שיחודשו המגעים ויוגברו המאמצים למציאת שפה משותפת עם כל חלקי מחנה המורים. ראוי הדבר שהכנסת תחוק את שר החינוך במאמציו הכנים לתקן באורח יסודי את שכר המורים ולבצר את מעמד המורה במדינת ישראל.

הי"ר מ. ביבי:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת גולדשמידט, ואחרי לחברת-הכנסת ארבל-אלמוליו.

יוסף גולדשמידט (מפד"ל):

כבוד הישיב-ראש, כנסת נכבדה. אני מסכים עם קודמי, חבר-הכנסת שלום לוי, שהדיון בכנסת על שביתה המורים חברי אירגון המורים העל-יסודיים הוא הזדמנות נאותה שהכנסת תתן את דעתה לא רק על השביתה ועל הדרכים לחיסולה, אלא גם על כמה בעיות ועובדות הקשורות למעמדם של המורים ובעיות השכר שלהם.

בעיית השכר של המורים היא מסובכת, כי תנאי עבודתם מורכבים מנתונים שונים: השכר, היקף המשרה המוכה במשכורת אחת, חובות אחרות המוטלות על המורה מחוץ להוראה בכיתה, הטבות וחריגים מקבולים שונים — ורק אם נדון בנושא מתוך ריכוז כל הידיעות האלה אפשר להגיע לתמונה אותנטית המרשה לנו להוציא משפט ולהגיע למסקנה.

למורה מוסמך אניברסיטה, ו-560 לירות למורה בוגר בית-מדרש למורים, היא משכורת העשויה להיות תמריק, ביטוי ליחס של כבוד לשליחות, מעידה על השקעה מספיקה ונכונה בעניין הזה ששמו מערכת ההוראה.

מכל האמור לעיל אפשר להסיק — ואני מסק ואומר: תביעות המורים כפי שהתבטאו על-ידי הסתדרות המורים ואירגון המורים העל-יסודיים, להעלות במידה רבה וניכרת את שכר המורים, להגשים הלכה למעשה את ההצמדה לדרגות ריאליות של מהנדסים ושאר אקדמאים — הן תביעות צודקות. והכנסת חייבת לעודד את הגור-מים בממשלה ובהסתדרות המבקשים לממש בהקדם.

עם זאת עלי לומר כי הגני שולל את השביתה המת-קיימת זה שלושה-עשר ימים ברוב בתי-הספר העל-יסו-דיים, מפני שלפי דעתי היא איננה בעתה, ודבר שאינו בעתו מוזיק. השביתה שפרצה עכשיו היא או מאוחרת מדי או מוקדמת מדי. התביעה למנות ועדה לבדיקת השיבוש והנסיגה שחלה בשכר המורים הוגשה לממשלה על-ידי הסתדרות המורים לפני כשנה. אינני יודע מתי הגיש אותה אירגון המורים העל-יסודיים, אני מניח שלפני חודשים לא מעטים. בשעה שהתביעה הוגשה — דחתה. היא הוגשה פעם, פעמיים, שלוש. אפשר שהיתה או הצדקה להשבחת לימודים, כאשר התביעה הצודקת הזאת נדחתה.

עחה התחייבה הממשלה בכתב ובעל-פה לבדוק את שיעור השיבוש ולתקן את שכר המורים באורח מפרעי ב-1 בספטמבר, דהיינו בראשית שנת הלימודים תשל"א. כמו כן הסכימה הממשלה להגדיל את שיעורי הוותק באורח מפרעי, לפי שעה הגדלה לא ניכרת, אולם יש הסכמה עקרונית להגדלה נוספת של שיעורי הוותק האלה, עד כדי הכפלה, החל ב-1 בינואר 1971, עוד לפני שהועדה לבדיקת ההפרשות תסיים את עבודתה. ואני חייב לציין במקום זה, שסגן ראש הממשלה ושר החינוך והתרבות בהחיר בלשון שאינה משתמעת לשני פנים, שהוא רואה את זה כתפקיד מרכזי לו לבצר את מעמד המורים ולשפר את תנאי שכרם. אנחנו יודעים את האח-ריות המוטלת על שר האוצר, את ההזירות שהוא נוקט בכל הנוגע לתביעות שכר, ואנחנו מבינים את הזהירות שלו. אך גם שר האוצר, בסגנון הנמרץ שהוא מחונן בו, הבטיח במשא-ומתן לתקן את השיבוש. הוא אמר שה-שיבוש יתוקן. האם יכולים מורים לבוא היום, לא לפני חודשיים — שלושה, כאשר לא נענו לתביעה העיקרית, אולם היום, כשיש-התחייבות בכתב ולאחר שניתנו הצה-רות ברורות ומפורשות ונאמר מפי סגן ראש הממשלה ושר החינוך ומפי שר האוצר כאלה — האם יכולים מורים לבוא ולומר: אנחנו איננו מאמינים לדבריהם? מכל מקום אני מכיר נציגי מורים שהתדרשו מכנות הודעותיהם של סגן ראש הממשלה ושר החינוך ושל שר האוצר, והם סומכים על הבטחה זו, הם בטוחים כי בקרב יבוא התיקון המצופה הדרוש בשכר המורים, שעל משמעותו דיברתי קודם.

נציגי מורים אלה, שהביעו אמונתם בהבטחת סגן ראש הממשלה ושר החינוך, ושקיבלו את ההתחייבות של הממשלה, קיבלוה קבל שטר, שטר חתום על-ידי אנשים בעלי-סמך ומהימנים.

רבותי, אמון הדדי הוא תנאי לסידור ענייני החינוך ולקידומו. הרי נאמר: "אם לא תאמינו כי לא תיאמנו". אין סיבה שלא אמיין בהתחייבות. ואנחנו חובעים בשעה

דוגמאות אלה מצביעות על כך שבדיון מעמיק על בעיית שכר המורים יש לחקור ולשקול את כל תנאי העבודה מלבד השכר שהמורים עובדים בהם. משרה בבית-ספר על-יסודי ובחטיבות הביניים, מכיתה ז' ומעלה — 24 שעות שבועיות. אך מזה יש לנכות 1–3 שעות חינוך שחלק מהן אינו מחייב עבודה עם תלמידים כלל, ואינו מקיים בכיתה.

ועוד: מורים רבים בחינוך העל-יסודי עומדים על התביעה לרכז להם את עשרים-ואחד השיעורים שלהם בשלושה עד ארבעה ימים בשבוע, והימים המתפנים מאפשרים, כמובן, לימוד והשתלמות או קבלת עבודה נוספת בשעות היום, שהן שעות עבודה רגילות של כל אדם. כמובן, גם פקיד או מהנדס או משפטן יכול לקבל עבודה נוספת, אבל זאת אחרי שישלים יום עבודה לפי שבוע של ארבעים-ושתיים שעות עד ארבעים-ושש שעות, והיינו בערב בלבד. הבדל זה הוא משמעותי, ולא שמענו אי-פעם הצהרה מחייבת מאירגון המורים, שאם תושווה המשכורת לזו של האקדמאים, יעלו המורים את מכסת העבודה שלהם, ולו במספר קטן של שעות, או שיתחייבו לא לקבל כל עבודה נוספת, כי אם לעמול למען משרתם האחת בלבד.

כאן מבקש אני לומר בהדגשה יתירה, שאין להסיק מן העובדה שאני מעיר על פרטים אלה בתנאי העבודה של המורים ודרך הסברתם, שאני בעד או נגד העלאה זו או אחרת הנדרשת מצד אירגוני המורים — אומר דברים כלליים על כך בסוף דברי — כי את זה תברר הוועדה הפריטטית, שנתמנתה לפי ההסכם עם הסתדרות המורים, ורק אז אפשר יהיה להגיע לממצאים ומסקנות בטוחים. דברי באים רק להדגים את מורכבות הבעיה ואת היסודיות והזהירות שיש לנהוג באותה ועדה ששר החינוך והתרבות הסכים להקימה, משותפת להסתדרות המורים ולממשלה, מיד אחרי ה-1 בינואר 1971.

אך בעצם אין הוועדה המשותפת ההיא, שהובטחה על-ידי שר החינוך, מיועדת לבחון את כל בעיות השכר של המורים. היא צריכה להתייחס רק לאותה הבטחה שניתנה בשנת 1958 על-ידי שר האוצר דאז, לוי אשכול המנוח, ששכר המורים בעלי תואר אקדמי יהיה כשכר מהנדסים או אקדמאים אחרים. המורים טוענים — ושמענו את זה ביתר פירוט מפי קודמי חברי-הכנסת שלום לוי, ובעניין זה שווים שני האירגונים, כפי שגם הוא ציין — שאולי כבר ביום החתימה אותו הסדר בשנת 1958 לא היה השוויון המובטח קיים במציאות. אבל על כל פנים, אומרים המורים, השתבש יחס זה לרעת המורים, כי הם נשארו על מקומם, ואילו המהנדסים ושאר האקדמאים התקדמו; ואם אמנם דרגת השכר לא השתנתה, הרי השינוי מסלולי קידום אוטומטיים, הן על-ידי ותק הן על-ידי עלייה בדרגה, המעלים אותם הרבה מעל לסכומי השכר שמורה בעל ב.א. או מ.א. יכול להגיע אליהם בכל שנות ותקו. שמעתי מתוונים ידעני דבר אומדנים, שיצטרכו להוסיף, לפי ממצאי הוועדה הפריטטית, לרוב המורים כדבע משכר היסוד הנהוג כיום כדי להחזירם לשוויון עם האקדמאים. כאן עלי להעיר שצריך להיות ברור לחברי הכנסת, שאם כי הוויכוח, שהתנהל ומתנהל בין אירגוני המורים והממשלה, התייחס למורים אקדמאים, המסקנות יחולו על כל ציבור המתכנים, המונה לפי אומדן אחד כ-38,000 איש ואשה, כי כל המחנכים בחינוך היסודי מצויים לדרגת מ.א.

אין במת הכנסת המקום המתאים כדי לעשות חשבון זה ולפרוש לפני הבית את כל הפרטים האלה. אבל מאחר שהאירגון השובת מסביר ומצדיק את עמדתו ואת נקיתת צעד השביתה במספרים מסויימים, ובטענות המתיימרות להציג עובדות וטענות וחד-משמעיות — מן הדין שנוהיר את עצמנו שלא להיתפס בתמימות לכל מספר המוצג לפנינו.

אביא שתי דוגמאות מ"דף לחבר" מספר 3, מחודש אב תשל"ל-אוגוסט 1970, שהוציאה המחלקה להסברה של אירגון מורי בתי-הספר העל-יסודיים. שם אנו קוראים: "בקבוצות המשכורת של פחות מ-800 לירות ברוטו לחודש נמצאים 11.8% של האקדמאים בשירות המדינה. לעומתם נמצאים בקבוצת שכר זו 46.3% מכלל המורים העל-יסודיים". ולהלן אנו קוראים בפרשנות עובדות אלו: "מכאן אנו רואים שכמחצית מהמורים משתכרים עד 800 לירות לחודש, ואילו רק חלק קטן מאוד (11.8%) מהאקדמאים בשירות המדינה משתייכים לקבוצת שכר זו".

האם הוכחה בכך טענת הקיפוח? נדמה לנו שבטרם נוכל להסכים לטענה זו עלינו לשים לב שכאן מדובר על "אקדמאים בשירות המדינה" וכאן על "כלל המורים העל-יסודיים". אני מניח שאין רופא בלתי-מוסמך בשירות המדינה כרופא, ואין משפטן בלתי-מוסמך בשירות המדינה כמשפטן, וכן בשאר המקצועות. לעומת זאת, עובדה היא שחלק לא-מבוטל של "כלל המורים העל-יסודיים" הם בלתי-מוסמכים. לפני שחיים-שלוש שנים דובר על למעלה מ-50%, ביניהם רבים בשנה השנייה או השלישית של לימודיהם, אלא שלא השלימו את בחינותיהם ולא זכו בתואר האקדמי ולשכר המלא לפי דרגה אקדמית. האומנם ניתן להשוות שני מספרים אלה ולהסיק מכך מסקנה על קיפוח? הרי צריכים להשוות שווה בשווה ולא שני נתונים שהם בחינת מין בשאינו מינו.

באותו "דף לחבר" אנו מוצאים עוד השוואה, והיא: שכר המהנדסים בדרגה א' מגיע ל-1497 לירות, ואילו שיי המשכורת של מורה בעל תואר מ.א. היא רק 1071 לירות. גם כאן חסרה אינפורמציה משמעותית. ההנחה היא שהמורה מ.א. בעל 21 שנות ותק נשאר מורה, משרתו היא בת 24 שעות שבועיות והוא מלמד בפועל בכיתה בין 18 ל-21 שעות, לפי תנאים מסויימים. האם גם מהנדס א+ משרת באותו מישור מקצועי בו התחיל בראשית דרכו? או שמא עצם השגת הדרגה א+ קשורה בתפקידים אחראיים יותר מאלה שנשא בראשית דרכו? האמת היא שדרגת מהנדס א++ מגיעה אפילו לסכום של 1700 לירות ושל א+ ל-1450 לירות בערך. אבל מי מקבל דרגות אלה? לדוגמה, בדרגה א++ נמצא מנהל מע"ץ או מנהל דואר-הנדסה אחראי, וסגניהם של אלה מועים לדרגה של מהנדס א+. מניינים אלה מעידים על הצטיינות בשירות, על יכולת למלא תפקידים אחר-איים אלה ונכונות לשאת באחריות ולעמוד בפני האתגרים שתפקידים אלה מביאים אתם. ואם יימצא מורה בעל תואר מ.א. ואפילו בותק פחות מ-21 שנה, שתהינה לו תכונות אלה — מובטח לו שיהיה מנהל בית-ספר על-יסודי לפחות, וסוד גלוי הוא שרוב מנהלי בתי-הספר העל-יסודיים ברשויות המקומיות מתמנים מראש ודרך קבע למשרה וחצי, עם המשכורת השייכת לזה. אין ספק שמשכורתם או לא רק מגעת לשכר של מהנדס א++ , אלא ידוע שבהרבה מקרים אף עולה עליה.

אינו ראויים לאמון מצד כל ציבור המחנכים, יהיו מאור-גנים ככל אשר יהיו. אירגון המורים העל-יסודיים השיג אולי בשביתתו, בין היתר, שבעיית שכר המורים ועתיד המקצוע יחדרו יותר לתודעת הציבור. עתה, אחרי פניית הממשלה, אחרי ההצעות המרחיקות לכת של שר החינוך והתרבות, מן הדין שיבינו מנהיגי האירגון הזה שאין למתוח את הקשת עוד יותר, — יקבלו את הצעות הממשלה וישבו לעבודתם. נעשה נזק רב בשבועיים אלה, אבל פצע זה יגליד אם הפרשה תחוסל מיד.

על אירגון המורים העל-יסודיים לגלות אמון, בטחון ובגרות ולהישמע לקול הממשלה, הכנסת והציבור הרחב. ביוקרת מקצוע חשוב זה, ולפתוח שוב את שערי בתי-הספר העל-יסודיים.

הי"ר מ. ביבי:

רשות הדיבור לחברת-הכנסת ארבל-אלמוליו, וא-חריה לחבר-הכנסת פרוש.

שושנה ארבל-אלמוליו (המערך, עבודה-מ"פ):
אדוני הוועד-ראש, כנסת נכבדה. כל אחד מאתנו ציפה היום, כל רגע, עד לתחילת ישיבת הכנסת שתימסר הודעה ברדיו על-כך שהשביתה הסתיימה והמורים השוב-תים חזרו לעבודתם. לצערנו הרב נתבדו כל התקוות והשביתה עדיין נמשכת, זאת למרות המאמצים הרבים שנעשו על-ידי משרד החינוך והתרבות, ובמיוחד על-ידי שר החינוך, להביא להפסקת השביתה — מאמצים, יחס ואורך רוח שטרם זכה להם ציבור פועלים ששבת אי-פעם. השביתה נמשכת למרות החלטת הממשלה מיום א', 15 בנובמבר 1970, שהכירה בצדקת התביעה השודית לקדם את שכם המורים, דבר שיאפשר משיכת כוחות הוראה מעולים ויעלה את רמת החינוך במדינה. אני בטוחה שהשביתה נמשכת גם בניגוד לרצונם של מורים אשר שובתים מתוך סולידריות לאירגונם גם כשהם יודעים שהשביתה גורמת צער לחונכים ולחניכים גם יחד.

חברי הכנסת, כל יום שחולף ושביתתם של אירגון המורים העל-יסודיים נמשכת מבליט לא רק את מצוקת התלמידים והוריהם אלא גם את חוסר ההצדקה שבש-ביתה. הרגשה זו מתחזקת לאחר מעקב בעתונות על מהלך השביתה. כל גאון או ראיין שהאזרח שומע ברדיו ובטלוויזיה מפי מנהיגי אירגון המורים העל-יסודיים מבליט בצורה ברורה ומוחשית, שהפעם אחוז המורים בנשק השביתה בניגוד לכל הגיון מקצועי ולכל צורך. זכותם של עובדים לאחוז בנשק השביתה כמכשיר וכאמצעי להגנת זכויותיהם. אינני שוללת גם את זכותם של מורים להשתמש בנשק זה. אך תמיד יש לזכור שהשביתה היא האמצעי האחרון במאבק המקצועי ויש להשתמש בנשק זה לאחר שכלו כל הקצין ומיצו את כל האפשרויות להגיע להסכם עם המעסיקים בדרך של הבנה והיברות. כי שימוש פזיז בנשק השביתה מעוות את חופש המאבק המקצועי וסולל את הדרך להתערבות המדינה בסיכסוכי עבודה. אמת זו כוחה יפה פי כמה לזבי מורים שבעבר דתם הם מחנכים ומעצבים את דמותו הרוחנית של הדור הצעיר במדינה.

אינני שוללת עקרונית את זכותם של מורים לשבות. אך הם חייבים יותר מכל ציבור עובדים אחר למצות עד הסוף את דרך המשא-ומתן, להימנע מלאחוז בנשק השביתה כל זמן שיש סיכוי לפתרון תביעותיהם בחלקן או בכללותן במשא-ומתן עם משרד החינוך.

ביחס של 83 ל-100, רוצה לומר, שעל כל לירה שהמדינה תוסיף לבעל תנאי מ.א. תצטרך להוסיף 83 אגורות לכל גגנת מוסמכת ולכל מורה מוסמך. בחישוב העלות של התקנים הנדונים והנדרשים צריכה עובדה זו לעמוד לפנינו.

חוגי משרד החינוך והאוצר מעריכים שתקונים אלה בשנת הלימודים תשל"א יסתכמו ב-90 מיליון ל"י בערך. סכום זה הוא בודאי מרשים והוא מעמידנו על העובדה שחינוך הוא אחד השירותים היקרים שהמדינה נתבעת לתת לאזרחיה. הכשרת המורה בגן-הילדים ובבית-הספר היסודי בנויה על לימודים מסתיימים בבחינת בגרות בתוספת לימודים במשך שנתיים, ולאחרונה בעיקר שלוש שנים. עם ביצוע הרפורמה בחינוך נדרשים כל המחנכים מכיתה ז' ומעלה להיות בעלי השכלה אקדמית, הדורשת לימודים של שלוש עד שש שנים אחרי בחינת הבגרות.

גורם המייקר את החינוך מאוד נעוץ בעובדה שהוא מצרך המוני ברמה אקדמית, שבהמוניות אין לו אח ורע בשירותים אחרים. אם נזכור שבשנת 1969 היו 6,900 בעלי רשיון לרפואה ו-4,570 בעלי רשיון של עורך-דין, ולעומת זה קרוב ל-40,000 מחנכים — ניתן להבין את גודל המאמץ הנדרש מאת המדינה כדי להבטיח לדור הצעיר ועד לגיל הצבא את החינוך המגיע לו ושכולנו רוצים בו. אבל כולנו נסכים, אני מניח, שאם אמנם הבטחת השירות ברמה טובה מחייבת מכסה זו של מחנך בעל השכלה והכשרה ל-70 אורחים ורופא אחד ל-500 אורחים, בקירוב — לא ציבור המורים צריך לשלם את המחיר על-ידי ויתורים שאין דורשים אותם מעובדי ציבור אחרים. אדרבה, טובת החינוך דורשת שהמורה יהיה חפשי במידה סבירה מדאגות חמריות ויוכל להתמסר לעבודתו מתוך שקט פנימי והרגשת בטחון. טובת החינוך גם דורשת שרמת השכר יהיה בה כדי למשוך למקצוע זה מורים גברים, שהם המפרנסים היחידים של ביתם ומשפחתם, ולא רק נשים. בודאי היו אלה השיקולים אשר הביאו את הממשלה להצעתה להקים ועדה פרי-טית ולהתחייבותה לפעול לפי הממצאים והמסקנות שאליהם תגיע הוועדה. מוטבטאט בזה ההערכה הרבה שהממשלה, וביחוד שרי החינוך והאוצר, אשר הביאו להסדר זה עם הסתדרות המורים, רוחשים למפעל החינוך ולציבור המחנכים. הערכה זו מצד הממשלה והרצון הכן של הממשלה ללכת לקראת המורים, הם אשר הביאו את הסתדרות המורים להניח את הנשק ולוותר על איום השביתה מתוך אמון בדבר הממשלה בפי שריה.

על כך יש לבדוק. אך הגורם המזמן לדיון זה הוא השביתה, שאירגון המורים העל-יסודיים כפה על המדינה ושמשביתה לימודים נולמעלה ממאה אלף ילדים, מער-ערת את סדרי חייו של הנוער הלומד בבתי-הספר העל-יסודיים ופוגעת ביחס האמון וההדהות עם המחנכים, שהוא אחד התנאים ההכרחיים להצלחת כל חינוך. לכאורה אין בין שני המנות המייצגים את מורי החינוך העל-יסודי — דהיינו הסתדרות המורים, כשליש ציבור זה, ואירגון המורים העל-יסודיים, כשני שלישם של ציבור זה — שום הפרש ממשי בסוגיה זו, אלא שהאירגון הגדול והוותיק יותר, הסתדרות המורים, גילה אמון בדבר הממשלה והוא מוכן להמתין, ללכת לבירור, לבטוח בצדקת עניינו ולצפות בשקט לתוצאות.

קשה להבין וקשה להסכים לכך שהצעות הממשלה

רצוני לציין בסיפוק את ההבנה שגילתה הסתדרות המורים, שבלי לחזור בה מעמדתה לגבי תביעות המורים לשפר במידה ניכרת את שכרם הגיעה לכלל הסכם-ביניים עם משרד החינוך, תוך ויתור זמני על חלק מן התביעות עד להוצאת מסקנות על-ידי הוועדה הפריט-טית שהוסכם על הקמתה. שכן לא יכלה להתעלם מן המציאות הכלכלית בה נתונה מדינת ישראל ולא יכלה לקבל על עצמה את האחריות לשביתת תלמידים מתורה. יש להצטער שתחושה זו כנראה לא הדריכה את אירגון המורים העל-יסודיים.

חברי הכנסת. תמונה ומורה בעני תביעת המורים העל-יסודיים להצמיד את שכרם של המורים האקדמאיים לשכרם של המהנדסים, ובמיוחד כשתביעה זו מוגשת על-ידי אירגון המורים העל-יסודיים, שאחת הסיבות לפרישתם מהסתדרות המורים והקמת אירגון נפרד היתה ההתנגדות להצמדת שכרם לזה של המורים היסודיים. נדמה לי שהגיע הזמן לנתן את הצמידות האוטומטית הקיימת בשכר במקצועות שונים. צמידות זו נוגדת את כללי ההגיון של המשק המודרני ולא פעם היא מכשלה במאבק המקצועי של העובדים.

קשה למצוא הגיון כלכלי ומשקי בתביעה להצמדת שכר של מורים למהנדסים, על אחת כמה וכמה כאשר שכרם של המהנדסים צמוד לטכנאים מצד אחד ולרופאים מצד אחר. צמידות זו בשכר עבודה של מקצועות שאין להם מכנה משותף פרט לדיפלומה שנושא כל אחד מביאה לחוסר יכולת להתחשב בתמורות שמתחוללות במשק ובצורך לעודד זרימה של כוחות מעולים למקצועות שלהם זקוקים המשק והחברה.

שמירה על זהות וצמידות אוטומטית ועיוורת כביס לשכר ותנאי עבודה עלולה להוליד בקרב המהנדסים מחשבה לתבוע לעבוד שמונה-תשעה חודשי עבודה בשנה ויום עבודה בן ארבע שעות. ונדמה לי שאיש לא יוכל להתעלם מן העובדה שהמושג בין המורה העל-יסודי למורה היסודי הוא הרבה יותר גדול מבחינת המקצוע והמות העבודה, המטרה, ההמשכיות ותנאי העבודה, מאשר בין מורה על-יסודי לבין מהנדס מכרות, מהנדס ייצור או ארכיטקט, ולא מקרה הוא ששולם ההתקדמות במקצועות אלה הוא אחר.

היינו עדים לתופעה מזרה ובלתי-מובנת. ועדת התיאום של האירגונים האקדמאים הכריזה על שביתת הוזהות עם המורים השובתים לשעתיים. אמנם רוב האקדמאים התעלמו מן הקריאה והמשיכו לעבוד, ובטוחני שעשו זאת שלא במקרה אלא מתוך הכרה ששביתת ההוזהות היתה מעשה בלתי-מוצדק מבחינת ההגיון והמוסר הציבורי גם יחד. באיו זכות הישתת לעצמה ועדת התיאום לקרוא לשביתת הוזהות בו בזמן שכל האירגונים האקדמאיים כבר חתמו על הסכמים עם הממשלה בקשר לתביעות השכר שלהם? אני רוצה לציין בהערכה שכולם ויתרו על הרבה מן התביעות המקודרות שלהם ועשו זאת בהתחשב במצב המשק ובאפשרויות המדינה; ובמקום שהם יתבעו מן המורים לנהוג כפי שהם נהגו הדרורה ועדת התיאום להכריז שביתת הוזהות ועל ידי כך הוסיפו שמן על המדורה.

שביתת אירגון המורים העל-יסודיים, שהוכרזה על ידי אירגון מקצועי המקביל להסתדרות המורים, הבליטה מה היה צפוי בתחום יחסי העבודה במדינת ישראל אילו היתה רובצת עליו קללת הפילוג באיגוד המקצועי,

נדמה לי שכל אדם אוביקטיבי יפסוק ללא שום פיקפוק, שמשרד החינוך גילה הפעם לא רק אורך רוח אלא גם הבנה לתביעות היסודיות שהוגשו על-ידי נציגי המורים, וכך הכריז שר החינוך פעמים רבות בפגישות שקיים עם אירגון המורים ומעל במת הכנסת כאשר התקיים הדיון בהצעות לסדר-היום בעניין השביתה בתאריך 4 בנובמבר 1970. באה החלטת הממשלה מיום 15 בנובמבר 1970 ומחזקת את העמדה הזאת בהכירה בצורך לקדם את שכרם של המורים ואת מעמדם הכלכלי.

איש לא יוכל להתעלם מן העובדה שמשרד החינוך, בהסכמת שר האוצר, חתם על הסכם עם הסתדרות המורים המונה כ-37 אלף מורים, מהם כ-5 אלפים אקדמאים, שרובם ככולם לא הצטרפו לשביתה והם ממשיכים בעבודה סדירה, ולפעמים על אף לחצים שהופעלו נגדם.

בהסכם שנחתם עם הסתדרות המורים יש לא רק הבטחת תוספת שכר רטרואקטיבית מ-1 בספטמבר 1970 לכל המורים במדינה, ובכללם אקדמאים, אלא גם התחייבות להקמת ועדה פריטטית שמתפקידה לבדוק אם חלה נסיגה בשכר העבודה של המורים בשנים האחרונות בהשוואה לציבורי עובדים אחרים הוזהים או הדומים למורים.

והרי זו היתה הטענה העיקרית של המורים ובי-פירושה פתרון לבעיית היסוד של שכר המורים בכלל. עילת השביתה היום היא תביעה אולטימטיבית שהוצגה על-ידי אירגון המורים העל-יסודיים לקבלת מקדמה בסך 200 לירות, זאת רטרואקטיבית מ-1 באפריל 1970. שמענו דברים מפי המורה אריה גיל בדאיון בטלוויזיה, שאמר: זה מה שמגיע לנו, זאת יש לשלם. האם כך צריך לדבר מורה, בפפה כזו?

לא זילולתי ואינני מזלזלת בתביעות העובדים לתוספת שכר, אך יש הבדל מהותי בין מאבק לתוספת שכר המתבססת על נתונים אוביקטיביים לבין תביעה מקדימה עד לקביעת תוספת השכר שתיתכן. מעטים מאוד המקרים בפרקטיקה של האיגוד המקצועי שבהם פרצה שביתה על שיעור המקדמה, כי הרי בסופו של דבר זוהי מקדמה עד לקביעת תוספת השכר הגלובאלית שתיתכן.

הכנסת איננה במה לבירור יסודי ופרגמטי של תעריפי השכר במקצועות שונים. מדיניות השכר במדינת ישראל היא תוצאה של מאבק המתנהל בין העובדים המאורגנים בהסתדרותם לאירגוני המעסיקים למיניהם, ובכללם המדינה. אך היות והבעיה עלתה ומספר נואמים התייחסו לבעיות השכר הקונקרטריות של המורים העל-יסודיים, רצוני לתרום תרומתי הצנועה לבירור סוגיה זו.

יש להבדיל בין הרצוי למצוי בקביעת מדיניות השכר. ויש לזכור שתמיד יש פער בין הצדק כפי שהוא מצטייר בעיני הפרט לבין האפשרויות של הכלל. מדיניות השכר איננה יכולה להתעלם ממצב המשק, מצרכי המדינה בכל תקופה ותקופה. גם אם הכל היו מסכימים שתביעת המורים העל-יסודיים צודקת ואיננה מוגזמת מבחינת צרכיהם של המורים ומעמדם החברתי, הרי יש לבדוק אם יש בכוחם של המדינה ושל המשק להיענות בשנה זו לתביעה בכלל ובמלואה ומה תהייה השלכותיה של העלאת השכר הנתבעת על מרקם יחסי העבודה.

חוברת ג', ישיבה קט"ו

— שביתת המורים בבתי-הספר העל-יסודיים (דיון) (ארבלי-אלמוליו, רויאל-נאור, סנהדראי, פרוש) —

המאמצים שעשה תוך גילוי הכנה לתביעות היסודיות של המורים מצד הממשלה ולהמשיך במאמצים לסיום השביתה וחידוש הלימודים בבתי-הספר.

היו"ר ט. סנהדראי:

רשות הדיבור לתבר-הכנסת פרוש, ואחריו — לחבר-הכנסת אליעד.

מנחם פרוש (אגודת ישראל):

כבוד היושבת-ראש, חברי הכנסת. התקופה שבה "איש הישר בעיניו יעשה" מתוארת בכתבי הקודש שלנו כתקופה הקשה ביותר בדברי ימינו. לא אבנס לפרטים ולא אקבע עמדה לדרישותיהם של המורים השובתים. אין אני רוצה להתערב בזה. אני רוצה להתעכב רק על הרקע ועל ההשלכות של השביתה, ואולי לנסות להצביע מניין צומח היצור הזה, האמצעי האומלל הזה של שימוש בשביתה בכל הזמנים, בכל התנאים ובכל השירותים.

אמצעי זה של שביתה נוצר בימים מקדם, כאשר הפועל העמל הוציא לחמו מיגיע כפיו עמד על שיפור תנאיו, שהיו בשפל המעמד החברתי. הפועל היה חסד יכולת, חסד אמצעים. מתי השתמשו בשביתה? כאשר כלו כל הקצין, כאשר מוצו כל האפשרויות. אולם מאז ועד היום התקדמו והתקדמו, ברוך השם, אלף אלפי מיליון. ובכן, האמצעי של שביתה נוצר בימים מקדם, כאשר השלטון היה בידי בורגנים או בידי רודנים או אפנדים. אבל כיום, כאשר השלטון מוחזק בידי ממשלה פועלית, אפשר להבין שגם אחרי כל ההישגים שהושגו על-ידי מעמד הפועלים יש בכל זאת מקום לדרישות ולהטבות, להטבת תנאים, אבל אין להשתמש באותו אמצעי שבו השתמשו כאשר הפועלים חיו בתנאים ירודים, לא-אנושיים. אין להשתמש גם היום באותו אמצעי, כאשר הדרישות הן להטבות מוצדקות או לא-מוצדקות. לזה יש מקום לבוררות, לזה יש שלטון, לזה יש מיסד שיקבע את הדרך לבורות.

זאת ועוד. כפי ששמענו מפי כבוד השר, הוציא תותה השביתה בעיצומה של משא-ומתן, לא כאשר נכשל המשא-ומתן, אלא באמצע הכרזו על שביתה. ועל-ידי מי? — על-ידי מחנכים בישראל. על-ידי מי? — על-ידי מורים בבתי-הספר העל-יסודיים, התיכונים, האקדמיים. זו דוגמה שמכאיבה עד מאוד.

חברי כנסת נכבדים, הכרזת שביתה זו בעת שמתנהל עוד משא-ומתן; הכרזת שביתה זו ושביתות דומות בתנאים כאלה, כשאין פגיעה בקיום; הכרזת שביתה בשירות כמו שירות ההוראה, שביתה על-ידי מורים-מחנכים, אפשרית רק כאשר איש הישר בעיניו יעשה.

בשביתה זו, וכן ביתר השביתות הפורצות מפעם לפעם, ולא פעם לא-מוצדקות, על דברים לא כל כך חשובים, ובשירותים החיוניים, מתקבל לפעמים הרושם כאילו יד אחת שובתת נגד היד השנייה. אני חושב שברור כלפי מי הדברים מכוונים — כלפי אלה שנושאים באחריות בשלטון.

מה הוא הרקע למצב כה אומלל, למצב כה מגוחך, למצב כה מכאיב, אם לא אותו רקע של "איש הישר בעיניו יעשה"? ואוויר זה של "איש הישר בעיניו יעשה" מתנקמת בנו בכל המישורים, ואם תרצו אומר, שאני מבחין שהשתרשות רעה חולה זו של "איש הישר

כפי שזה קיים במערב אירופה. התופעה המצערת והמדאיגה שהיינו עדים לה, שבבית-ספר אחד — חברת-הכנסת רויאל-נאור — חלק מהמורים שבתו בו בזמן שחלק המשיכו בעבודה, והעובדה שהיו מקרים בהם הופעל לחץ מצד מורים שובתים על חבריהם באותו בית-ספר, המשתייכים להסתדרות המורים —

אסתר רויאל-נאור (גח"ל):
וגם להיפך.

עזשנה ארבלי-אלמוליו (המערך, עבודה-מ"ם):
— להצטרף גם זה לשביתה, בניגוד לרצונם והחלטת הסתדרותם, וכל זה לעיני התלמידים שאותם רצו להפוך לצד בסיכון העבודה, מחייבת הסקת מסקנה המחייבת קיום אירגון אחד של כלל המורים במדינת ישראל ומניעת יריבות וסיכסוכים בחדר המורים ובין כתלי בית הספר, בין מורים לבין עצמם. כי מחלוקת זאת פוגעת ביוקרת המורה כמחנך, מערערת השפעתו וה-אוטוריטה שלו בקרב תלמידיו וטומנת בחובה סכנות רציניות לערכי החינוך במדינה.

וארשה לי לייצג לידדי השובתים שמחר יחזרו לעבודתם ויחדשו את שליחותם כמחנכים. אל נא תורידו אתם כמו פיתם את מעמדו ויוקרתו של המורה בעיני הציבור הרחב ובעיני התלמידים גם יחד.

גדמתי כשקראתי ושמעתי הצהרות מצד מורים שובתים שהיתה בהן פגיעה חמורה בערכו, תפקידו ושליחותו של המורה כעובד ומחנך גם יחד. הצגת המורה כמקופח וההוראה כמקלט לאקדמאים שלא נקלטו ואינם יכולים להיקלט בענפי תעסוקה אחרים, כפי שהתבטאו מורים שונים מעל גלי האתר והטלוויזיה, לא רק שלא חיוקה את מעמדם של המורים אלא גרמה להנמכת קומתו של המורה בתודעת הציבור הרחב.

כאשה נעלבת מן הדברים שהושמעו על ידי נציגים מוסמכים של אירגון המורים העל-יסודיים, שתהליך הפמיניזציה הקיים בהוראה והעתיד לבוא כתוצאה מרמת השכר של המורים מסכן את רמת ההישגים של התלמידים ומחליש את ערכי החינוך. אינני מקבלת בשום אופן טיעון זה, שהוא פרי של דעות קדומות ואינו תואם את המציאות של ימינו. האם היות נשים עובדות בהוראה ובחינוך מצדיק את הטיעון שהשכר הזה מספיק? שכן זה מה שמשמע מהדברים שלהם: מאחר שאלה נשים — רמת השכר הזאת מספיקה, אבל אם המורה גבר — רמת השכר אינה מספיקה. אני כופרת בזה. תרומתה של האשה המורה אינה פחותה מזו של המורה. מסיימי התיכון בישראל הוכיחו את עצמם בשדות הקרב כלוחמים אמיצים גם כשרוב מחנכיהם היו מורות, וייתכן שהגילויים ההומניים, המאפיינים את צה"ל בקרבות ובמלחמה, יש לזקוף אותם לא מעט למורה האשה והאם כדמות מתוכת ומקרינה מאישיותה על תלמידיה-חיניה.

ולבסוף, רבותי חברי הכנסת, הכנסת תמלא את תפקידה לגבי התלמידים, ההורים והמורים גם יחד, אם תתלבד בפנייה חד-משמעית למורים השובתים להפסיק את שביתתם לאלתר ולהמשיך את המשא-ומתן עם משרד החינוך והתרבות לפתרון הבעיות שהוצגו על ידם תוך ידיעה שמדובר על תנאי עבודה לכלל המורים במדינת ישראל. הכנסת תביע את הערכתה למשרד החינוך על

יפה את העובדה, שאם לא נחוקק חוק אשר יקבע מתי מותר לשבות, מי יודע לאן הדברים יוליכו אותנו.

בסוף דברי אני מרשה לעצמי להשתמש בהדמיות זו, מעל במה זו, ולפנות, בשעה השתי-עשרה, בפנייה מעומק הלב. ואני אומר לך, סגן ראש הממשלה, ידע אני של הביטות מה שבלבי כעת ולכלבות רבים כמוני, בטוח אני, כי לא היית מרשה שוולפגאנג דימר יקבע אם בשבת זו יקרה חלילה מה שאיננו רוצים שיקרה באשקלון. הממשלה אינה יכולה להגיד שהיא לא יכולה להתערב. ממשלה היכולה להרשות ש"איש הישר בעיניו יעשה" — הדרך של "איש הישר בעיניו יעשה" תתקדם גם בה. עליכם להבין למה זה יביא, אם אתם, בשעה השתי-עשרה, לא תיענו לפנייה נרגשת זו. אני מבקש אתכם: אנא, עכבו את הדבר הזה, זה בנפשו.

הי"ד ט. סנהדראי:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת אליעד, ואחריו — לחבר-הכנסת אביזוהר.

נסים אליעד (המפלגה הליברלית העצמאית):

גברתי הישבת-ראש, כנסת נכבדה. אני שותף לחרדתו של שר החינוך והתרבות לתוצאות השביתה הזאת, ואין לי ספיקות לגבי המאמצים הרציניים שנעשו כדי למנוע אותה או כדי לחסלה. אני גם מעריך צעדים ממשתיים שנעשו, ובכל זאת ציפיתי למאמץ גדול יותר לקראתם ולמדיבות רחבה יותר. ישובתי כחבר ועדת החינוך והתרבות ושמעתי על מצבו ועל מעמדו של המורה בישראל. חברי הכנסת, המצב הזה הוא מחודר. חבר-הכנסת גולדשמידט יכול לדבר כאן על מהנדס בדרגה א'—א' העשוי להגיע למשכורת של 1,700 ל"י או 2,000 ל"י, כי יש לו תפקיד אחראי. כאשר מפעילים מכונה או ממלאים תפקיד טכני אחר, התוצאה ברורה. מוכרחים לתת תמריצים, אחרת לא משיגים תוצאות. פועלי הנמל יכולים לשתק נמל, ואם לא נענים לחבי-עותיהם, מיליונים עלולים לרדת לטמיון.

כנראה מצב החינוך במדינת ישראל אין דיו לשכנע אותנו. הבה נראה ראייה ישירה, ומתוך בדיקה, לאיזו רמה הגיע מורה התיכון או המורה בכלל בישראל. חברת-הכנסת ארבל-אלמוזלני מוחה על דיבור בעניין זה ורואה בכך השפלה. מדוע זו השפלה? מפני שחושפים את האמת, מגלים את המציאות ומנסים לתקן את המצב?

חברי הכנסת הנכבדים. בכנסת נעשתה עבודה עצומה למען רפורמה בחינוך; אחד הנימוקים היסודיים היה, שצריך להעלות את רמת המורה כבר בכיתות ז'—ח, לעשות אותו מורה אקדמאי; רבותי חברי הכנסת, המציאות כיום היא, שבהרבה גימנסיות, מן הטובות ביותר, אין מורים אקדמאים אפילו בכיתה השישית. ולא מדובר במקצועות שאפשר עוד למלא אחריהם, מדובר במתימטיקה, מדובר במקצועות ריאליים, הדורשים תשומת-לב, מעקב, כושר, מסיירות וגם עבודה רבה. אני רוצה לומר לחברי הכנסת דבר אחד שהגיע אלי כתלונה מהורים וטוב שחברי הכנסת יידעו זאת, טוב שהרוב הסוציאליסטי בבית הזה יידע זאת: פועלים באים וזועקים, שילדיהם אינם מקבלים את מנת הלימודים המספקת, ובסוף השנה מתברר שהם חייבים לתת לבניהם שיעורים פרטיים. והם שואלים: מאין נקח את הכסף הזה? זוהי המציאות המרה שאליה הגענו.

בעיניו יעשה" היא הגורם להרבה מן הפגעים והפרצות בחינוך.

אין אני יכול לא להעלות דוגמה מוחשית לכך. אני חש בימים אלה עד כמה התדרדרנו, וזאת משום שאיש הישר בעיניו יעשה. קיימתי בימים האחרונים שיחות לאין ספור עם שרי הממשלה, ואמרתי: מספיק ודי בהבדלים הקיימים ובפרצות הקיימות המבוצעות עלי-די אודחי המדינה. איך וכיצד ייתכן שמן החוץ יבואו גרמנים, גרמנים גויים, ויזמינו לכאן, אצלנו במדינה, מכל קצווי הבל, למירון בין-לאומי של מכוניות בשבת. רבותי, אני רוצה שתבינו אותנו. זה כואב לנו עד עומק נפשונו. אין לכם מושג עד כמה כואב ודואב לרבותי יהודים בישראל מראה ההתכחשות הזאת. אגיד לכם, רבותי: אני בטוח שהשמאלניים שביניכם לו היו אתמול בחדר הסיעה שלנו והיו רואים את הגוי הגרמני הזה בשחצנותו, איך דיבר, איך רצה לסחוט מאתנו ואיך התעלל בנו — אני בטוח שהיו מצטרפים לזה.

(קריאה: מה לכם ול?)

כל השרים אמרו שאינם יכולים לעשות דבר נגד זה; הם אמרו שאלה אזרחים גרמניים, וכיוון שהם אזרחים גרמניים הרי זה לא עניין שממשלת ישראל יכולה להגיד להם מה לעשות. ובכן, מה היינו יכולים לעשות? הממשלה אומרת שהיא לא יכולה.

הי"ד ט. סנהדראי:

זה לא נוגע לזה.

מנחם מרוש (אגודת ישראל):

ברור שזה לא נוגע לזה, אבל הרקע הוא "איש הישר בעיניו יעשה". אני מצטער מאוד ששר התיירות איננו כאן. רק בממשלה שבה איש הישר בעיניו יעשה, בממשלה שבה כל שר הישר בעיניו יעשה, יכול לקרות מה שקרה כאן אצלנו, במקום הזה, בדיון זה. מצד אחד מעורדים, ניתנת סובסידיה, ומצד שני נאמר: ידי לא שפכו את הדם הזה. אם אתה הולך לאלה שיש להם השפעה עליהם, או זו גלולתו. האמינו לי, אני יודע מי יותר גלולתי, אנחנו או אותם אנשים הכורעים ומשתחוים לגרמנים ההם.

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש):

אילו היו אלה אנגלים, האם היית בעד המירון?

מנחם מרוש (אגודת ישראל):

האינך יודע שאתך אני רוצה להתווכח?

(צחוק באולם)

רבותי, באשר לשביתה זו, שביתת המורים — זו רק אחת הדוגמאות לשלטון שבו איש הישר בעיניו יעשה. לעצם הדיבור — אני חושב שהאמצעי היחיד שעלינו להחליט עליו הוא: לחוקק חוק אשר יקבע תנאים מתי אפשר להשתמש באמצעי השביתה. אני מבטיח לכל אלה החוששים מחוק זה, שבעניין יקבעו לא אחרים מאשר אלה מאותה ממשלה וזאתה קואליציה המורכבת מרוב המעמד הפועלי. אם הגענו למצב כזה, שדי אחת שובתת נגד השוניה, הגיע הזמן שניתן דעתנו עד היכן ולמה יוליכו אותנו שביתות כאלה. אם יכולים להגיע לכך החוששים האזרחים, המורים, במצב זה, כשהנער שלנו זקוק לריסון, יכריזו על שביתה, יפסיקו משא-ומתן ויכריזו על שביתה — הגיע הזמן שתשקלו

אני שומע שבאים אלינו בטענה: הרי אתם מדברים על תיווך חובה — למה תתנגדו שעשיתם ישתמשו במוסד הזה ותקויים בורדות מוסכמת? אני רוצה לומר מה ההבדל. כאשר אנחנו מדברים על חוק איגוד מקצועי, חוק תיווך חובה וחוק בורדות חובה, אנחנו תמיד מנסים לשכנע את אלה שאנחנו מאמינים כי הם מוכנים להשתכנע. ואני בטוח שהרוב הסוציאליסטי לא מתוך זדון — הוא לא נגד הפועלים — איננו מקבל זאת; אנחנו מנסים לשכנע שהאמת אתנו, שהחוקים האלה הם לטובתו של האדם העובד בראש וראשונה, ושהכלים שאבד עליהם כלל אינם מסוגלים לשרתו נאמנה. אילו היו כל החוקים האלה קיימים, היתה חובה להתחיל במשא-ומתן מיד, כאשר מוסרים הודעה; היתה חובה להרכיב פאנל אובייקטיבי שיטפל בתביעות, ולקבוע זמן מתי חייב אותו גוף להוציא את הכרעתו. זוהי סדרה, זהו כלי שלם, על כל חלקיו, כלי אשר ראוי לשרת את הנושא הזה. לא ייתכן מצד אחד, לשלול את קיומו של כלי זה, לומר שהוא פוגע בפועלים, שהוא מחלל את זכות השביתה, ומצד שני לבוא ולומר: למה אינכם משתמשים בכלי זה בחלקיו הרצויים לצד אחד.

(קריאה: האם המורים מסכימים להצעתך?)

איני בא לדבר בשם המורים. אני בא לדבר כחבר-הכנסת בשם טובת העם וטובת המדינה. זה מה שעומד לגד עיני. אם לא יקבלו זאת — איבדו ואנסה לשכנע אותם.

חברי הכנסת. זה מצער אותי מאוד שאנחנו מגיעים למצב שאומרים: לא ננהל שום משא-ומתן תוך כדי שביתה. איני יכול לקבל זאת ואיני יכול להבין: מדוע? אם השביתה היא כלי לגיטימי שהממשלה מגינה עליו — מדוע אומרים: לא ננהל אתכם משא-ומתן "בטרם תשובו לעבודה"? יכול להיות שהשביתה אינה מוצדקת; אבל מי יקבע זאת? בבקשה, נביא את העניין לפני בית-המשפט והוא יקבע. כלומר, אנחנו חוזרים לחוק תיווך חובה. זאת אומרת, יש ליצור איזה פרום שיקבע בצורה משפטית, על סמך כל החוקים השומרים על האובייקטיביות, על האמינות, על הזכויות ועל הפרוצדורות — וכל הדברים האלה הם הכרח.

רבותי, אין אנחנו יכולים להתחמק מהנושא אם אנחנו רוצים לפתור את הבעיות של יחסי עבודה. אם אנחנו רוצים ליצור מצב שהזעזועים האלה לא יפקדו אותנו מדי שבוע בשבוע, לא הסחבת תתרום לכך, לא ההימנעות ממשא-ומתן, לא קפיאה על שמרים תתרום לכך. אנחנו חייבים לחפש את הדרכים אשר יחזקו את הכלים הרצויים, הטובים, המודרניים והמתאימים לזמן כדי לפתור את הבעיות הללו.

עד אז אנחנו מצטרפים מכל לב לקריאה למורים לשוב לעבודתם. יחד עם זאת אנחנו פונים בקריאה לממשלת ישראל להיכנס מיד למשא-ומתן עם המורים, גם מתוך כבוד למורים השובתים וגם מתוך רצון להוכיח שלא בעיות של יוקרה עומדות מכשול בדרך.

משה נסים (גח"ל):

אין תצביע בסוף הדיון?

נסים אליעד (המפלגה הליברלית העצמאית):
תראה. אצביע אחרת מאשר אתה. אתה כבר אמרת שאתה מקבל זאת. אני עוד לא אמרתי.

ברור שיש קשיים, קשיים אובייקטיביים. ברור שיש קו ההתנגדות החלשה ביותר. ברור שממורים אפשר לצרף לדרוש יותר, ובוודאי שהם חייבים לתת יותר. הם עשו זאת, לדעתי. עשר שנים לא היתה שום הכרעה, למרות הפער הגדול. ליכותו של שר החינוך והתרבות ייאמר, כי הוא מודה בכך. אין ויכוח על זה — זה המכאיב. אם יש פער, אם יש עיוות, אם יש תביעות צודקות — כי אז, חברי הכנסת הנכבדים, המציאות זועקת לתיקון, ולא יעזרו לנו לא נאומים על סניגוריה ולא נאומים של הסברה, ולא תלונות על "איש הישר בעיניו יעשה" ולא שום הטפה אחרת. יש צורך בפעולה קונקרטית, מעשית, חמורת, כדי להרים את רמתו של המורה.

אני רוצה להזהיר, כי בשביתה הזאת לא רק יקר לי פתרון מהיר של הבעיה החמורה שבמחלוקת בין הצדדים, אלא אני רוצה להזהיר שבשביתה הזאת יש לשמור מכל משמר על יוקרתו ומעמדו של המורה ועל עמדתו, הן בקרב הציבור והן בקרב התלמידים. כי זהו נכס יקר ביותר, שחייב להיות נגד עיני האחראים בכל מהלכי הטיפול בסיכסוך.

ידוע שיש לנו ויכוח נוקב בבית הזה עם הרוב בבית ועם הרוב בממשלה. אילו נשמעה דעתנו, היה היום במדינת ישראל חוק איגוד מקצועי, חוק תיווך חובה, חוק בורדות חובה. יש כלים מודרניים לטיפול ביחסי עבודה, כלים המתאימים לזמננו. ויש לנפץ את הכלים שאבד עליהם כלל ושלא יצלחו עוד לשרת חברה מודרנית בימינו. אבל מה אתם אומרים? אתם אומרים שהשביתה היא זכות קדושה, שזה עדיין הכלי היעיל אשר בידי הפועל להשתמש בו כדי לפתור את בעיותיו. אם כן — מדוע שלא ישתמש בו? שמעתי בהערכה ובקשב רב מפי שר החינוך והתרבות, שהשביתה פרצה בעיצומו של המשא-ומתן — מה האסון שבדבר? הלא זוהי זכותו של הפועל המאורגן להשתמש בכלי השביתה. אתם, הרוב בכנסת, הרוב בממשלה, טוענים שזוהי זכותו הלגיטימית של הפועל, שזה כלי לגיטימי ושאיסור לפגוע בכלי זה. מדוע איפוא תבואו ותלינו על כך שהאיגוד היציג הזה בחר בדרך השביתה? והלא אין זו שביתה פראית. הכל מסכימים שאין זו בבחינת הטלת עונש על המעבידים, על הציבור. זוהי, לכל הדעות, שביתה כדת וכדין.

חברי הכנסת שלום לזין העלה כאן שתי טענות מעניינות: או שזה מוקדם מדי או שזה מאוחר מדי. עובדה היא, שהמורים האריכו רוחם והתנהגו באחריות. במשך שנה או שמונה חודשים עמד העניין על הפרק. אני ידע שכבר באפירל נדחתה בקשתם, ולפני ספטמבר ידע משרד החינוך שהחיוך עומד לפני זעזועים, והוא קיבל בשמחה את הודעת המורים שהלימודים יתחילו במועדם. האם במשך כל הזמן אי-אפשר היה להקים ועדה? האם במשך כל הזמן הזה אי-אפשר היה לחפש מוצא? דוחקים את העניין לספטמבר ואוקטובר, מקי-מים עשרים-ושלוש ישיבות, בעשרים-ושלוש ישיבות לא מגיעים לפתרון — ובתנאים אלה מה העבירה בכך אם איגוד יציג של עובדים משתמש בכלי הזה, שהרוב בכנסת והרוב בממשלה אומרים שהוא כלי חוקי? מה העבירה כאן? מדוע מאוחר מדי — האם משום שלא נחפזו להכריז שביתה? ומדוע מוקדם מדי, מאחר שלדעתם לא היו תוצאות למשא-ומתן הממושך?

המורה ראויה למקצועו. אבל המורים הסכימו על עקרון, ומשרד החינוך הסכים לאותו עקרון. אלא מה טוענים המורים? ששעור המקדמה הוא בעצם הכרעה לגבי מה שהם עתידים לקבל, וכל זה שנשאר לוועדה שתשב לא יהיה אלא בגדר תיקונים קלי-ערך. ולכן יש קשר בהרגשתם של שני הצדדים לסיכסוך, קשר בין שיעור המקדמה לבין ההכרעה הסופית.

עם כל הרצון להבין את חברי המורים, אעיר כאן כי עליהם להבין קודם כל חוק פשוט: שהשכר הוא גמיש כלפי מעלה, ולקשיח כלפי מטה. ולכן אם קובעים מקדמה שהיא רחוקה ממה שהם מצפים לו — עדיין הדרך לתיקון קיימת. בעוד שאם קובעים מקדמה שהיא למעלה משדורש תיקון אובייקטיבי, הרי כמובן זה איננו תיקון עיוות, תיקון שיבוש, אלא תוספת שכר. זוהי המהות העקרונית של הקונפליקט: על תיקון שיבוש, ככל שיעלה, הוסכם. רבותי, בהמשך הדברים אגע במסקנה המתחייבת לגבי הצעת הפתרון המומלצת לגבי בוררות. אינני חושב ששר האוצר יכול להיות בורר, ואני מבין את המורים שכאשר מציעים שני בוררים שהאחד מהם הוא שר האוצר. אין הם רואים בו בורר, אלא צד. ובכן, השאלה היא: תיקון שיבוש או מיקום. תיקון שיבוש — כן; תוספת שכר — לא. מדוע? מפני שהסכומים שמדובר בהם הם סכומים גבוהים מאוד. גבוהים לא בהשוואה למה שמגיע למורה; למורה מגיע יותר. הם גבוהים מאוד לגבי מה שקראנו כלונס "עיסקת החבילה".

רבותי, מה שהמורים מבקשים מהווה תוספת שכר של 20% - 30%. אפשר לעשות את החשבון, בעוד שעמיתנו בן-אהרן, כשיצא בתביעותיו המופלגות ביותר למען העובדים, דיבר על 15%, ומפ"ם, האמונה על התביעות המקסימליות, דיברה על 20% לכל היותר, הנה פה מדובר על תוספת המגיעה עד 30% לגבי הדרגות הנמוכות, תוספת שכר. ובכן, אם זוהי תוספת שכר — הרי פירוש הדבר שיש בכך משום פריצת הסכר. ואם זהו תיקון שיבוש — פירוש הדבר שהיו צריכים לקבל את זה כבר קודם. אין כאן משחק-מלים, אלא זהו דבר עקרוני ממדרגה ראשונה.

לכן אני חושב ששני הצדדים אחוזו בעמדות נכונות מבחינה עקרונית. שני הצדדים התקברו לקראת פתרון, שאמנם לא היה מפצה את המורים כפי שהיה ראוי להם, אבל במצב שנוצר היה פותר את הבעיה. אבל לבסוף הופסק המשא-ומתן בשל חוסר אמון.

אני רוצה להתייבץ במקרה זה לימין הממשלה. אבל עלי לציין כי בחוסר האמון יש לממשלה חלק ואינני מתכוון לצוות שניהל באחרונה את המשא-ומתן מטעם משרד החינוך, המנהל הכללי וכמובן השר. התרשמתי, וגדמה לי שכל חברי ועדת החינוך התרשמו, מן הכנות והנכונות למצות בתהליכים מוזרזים את קידום פתרון הסיכסוך הזה ללא סחבת, אך יש כאן היסטוריה קודמת. קודם כל, יש מטען של שנים, מטען של הרגשת קיפוח משוועת של המורים. והמטען הזה, שנתווספה לו סחיבת עניין ממושכת, יצר רקע פסיכולוגי מסויים. שר החינוך אומר "טמפרטורה נמוכה". יתכן שאצלו הטמפרטורה נמוכה. אצל המורים איננה נמוכה, בייחוד מזמן שהתחילו בשביתה. וגדמה לי שכאן עשתה הממ"ש שלה כמה גזירות.

שגיאה אחת — אני יודע שאני נוגע בחומר-נפץ,

אתם יודעים שיש פה בעיה רצינית, והייתי רוצה להוציא מלבם של חברי אירגון המורים התיכוניים את ההרגשה, שפה רוצים לשבור אותם, שפה רוצים לנצל — לפי דברים שנאמרו ב"הד החינוך" — הזדמנות ולהכות בהם. זה מה שנתפרסם ב"הד החינוך". הייתי רוצה מאוד מאוד שמהדיון הזה יתבהר ויתברר למעלה מכל ספק לאירגון המורים העליסודיים, שאין לדבר הזה שחר. אין כל כוונה לשבור אותם, אין כל כוונה לנצל את הסיכסוך הזה לפתרון בעיות אידגוניות. אלא יש כל הרצון הטוב לעשות מאמץ רציני להתקרב לקראתם, כדי שנוכל כבר מחר לשלוח את הילדים לבתי-הספר.

הי"ר ט. סנהדראי:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת אביזוהר, ואחריו — לחברת-הכנסת גרוסמן.

מאיר אביזוהר (הרשימה הממלכתית):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה. בהביאי את הצעתי לסדר-היום בשבוע שעבר יצאתי באופן חד-משמעי נגד השביתה, אם כי אמרתי שתביעות המורים מוצדקות. יחד עם זה אמרתי שללכת לקראת כל התביעות, ככל שהן מוצדקות — לאחר שגם אני למדתי קצת מן העניין — לא ניתן. מאן, כמובן, הוצפתי פניות לרכך את עמדותי, לאזן את עמדותי.

גברתי היושבת-ראש, את יודעת שאין דבר קל מאשר לקרוא לשני הצדדים ללכת זה לקראת זה, להגיד שיש צדק בדברי שני הצדדים, ולהפוע בצורה מאוזנת, לומר שלגופו של עניין בעצם קשה להיכנס. אבל אני חושב שדיון כזה בבחינת "כולם צודקים" אינו תורם לעניין, ולכן — יחלקו עלי חברי הכנסת ככל שיחלקו — אני רוצה לעמוד על הנקודות המרכזיות שעליהן פרצה השביתה.

זוהי בעצם שביתה שפרצה לאחר שהיתה הסכמה עקרונית שיש שיבוש לרעת המורים בשכרם. והשיבוש לא היה בגדר מלה יפה בלבד, אלא הוגדרה מהות השיבוש, והוסכם אפילו על עקרון תיקון של השיבוש: השוואת הממוצע המשוקלל של שכר המורים לממוצע המשוקלל של אקדמאים האחרים, והמהנדסים נבחרו כאמתי-המידה שלפיה רוצים לתקן את השכר. הוסכם יותר מזה. הוסכם שתרגום העקרון בדבר התיקון לשפת המספרים, זאת אומרת למשכורת — ועל כך מדובר — דורש זמן. הוסכם עוד יותר. הוסכם על צוות המתרגמים של זמן. הוסכם על ועדה פריטטית. נכון שבקשר לכתב-הסמכות של הוועדה הפריטטית היו אי-אילו אי-הסכמות. התרשמתי כי לא בשל זה פרצה השביתה. השביתה פרצה בשל השאלה מה יהיה עד לפירסום המסקנות, כלומר — בשל שאלת המקדמה. בשל זה פרצה השביתה.

מה טוענים המורים בעניין זה? — לכל צד יש מושג כלשהו מה בעד פירושו של התיקון. מפני שכל צד — הן המורים והן משרד האוצר או משרד החינוך — לקח את סרגל-החישוב, במגמה להשוות את שכר המורים עם מה שמקבלים המהנדסים באופן ריאלי, כלומר לא על גבי הנייר, לא בדרגה שאינה קיימת, אלא בדרגות ריאליות. מה פירוש הדבר? למורים יש בעניין זה המושג שלהם. ואני רוצה להגיד שזהו סכום לא-מבוטל, ויחד עם זה עדיין לא יעשה את משכורתו של

אני חושב שבביתת זו, שהיא לא פשוטה, סיכסוך זה, שאיננו קל — ניתנים בדרך כזאת לחיסול מהיר, ואני מקווה שהדבר יתקבל.

הי"ד ט. סנהדראי:

רשות הדיבור להצבת הכנסת גרוסמן, ואחריה — להצבת הכנסת אברמוב.

חייקה גרוסמן (המערך, עבודה-מפ"ם):

יושבת-ראש נכבדה, חברי הכנסת. השביתה היא בדרך כלל נשק לגיטימי ומוקדטי. זוהי לדעתי הנחת יסוד המתנה כל סיכוי למציאת פתרון בסיכסוך עבודה, ובכלל זה גם בסיכסוך הכאוב עם המורים. לא הייתי מציעה שדווקא הכנסת, שהיא בדרך כלל חפשית לדון בכל עניין, תיהפך לצד בסיכסוך עבודה. זה יהיה, נדמה לי, דבר פחות דמוקרטי.

העיתוי לשביתה, בעיקר לשביתה רגילה מעין זו, יהיה תמיד גרוע. כי הרי צלו של המורה מצוי בכל בית. מן הדין שיימצא פתרון מהיר, ומן הדין שיעשו מאמצים מיידיים לכך.

ידועים לי המאמצים שעושה שר החינוך, ונדמה לי שנוצר בסיס, ובעזרת גמישות נוספת אפשר להגיע להסדר.

אולי אין זה הזמן והמקום לחשבון ארוך ולמלחמת יוקרה. אך מכיוון שהגושא עלה על השולחן, אני חייבת להעיר מספר הערות על בעיות יסוד של אירגון המורים העל-יסודיים. יש ויכוח על דרכי אירגון ופדגוגיה בין מורים. יש אומרים שההתקדמות בהוראת המקצועות וקידומו של המורה המומחה אינם תואמים את מגמתם של המורים ה"אתמוליים", בעלי התסביך הטכנופובי. אך בינתיים התברר כי במערב הגיעו בקולגים למסקנה, כי לטובת העניין הוא שלא יותר ממחצית המורים יהיו בוגרי אוניברסיטאות, והמחצית השנייה יהיו בוגרי סמינר רים למורים. באנגליה, בשבדיה, בארצות-הברית, התחזק מעמדו של המורה הקרוי "פורמטיב טיכר", זאת אומרת המורה המעצב, לעומת המורה המומחה בתחום צר.

ההיפרדות מהסתדרות המורים, בוגרי הסמינרים, איננה מקנה למורה העל-יסודי מעמד פדגוגי חזק יותר. להיפך. בית-הספר ייפך בדרך זו למוסד פורמלי, המכין בשיטת הסרט הנע נערים ונערות למבחני בגרות פורמליים. אנו רוצים שבית-הספר יספק גירויים אינטלקטואליים לא לפי סטנדרט, לא עשויים באימום אחד, לא לחשיבה אוטומטית. כדי להדוף את הדוגמות יש לספוג ערכים קיימים ומורשה. בלבדנו בשיטת ההתמחות בלבד, בלי העיצוב, אין פלא שהדיפת הדוגמות באה לרוב בהתפרצות ובהרס כל הנמצא בדרך.

למדינתנו השיגים רבים בחינוך. הפעלנו משאבים מעל ומעבר ליכולת, כדי לנסות ולהתמודד עם הפערים היסודיים בחברה ובהתפלגות המעמדית והעדית. אבל רחוקים אנו מלהגיע למצב של טפיחה עצמית על השכם.

במחקרים פדגוגיים במערב הגיעו מומן למסקנה שחלק נכבד מהצלחותינו לעתיד של החינוך בלימודים נקבעות בחמש-שש השנים הראשונות בבית-הספר. הידע במדעים השונים אינו המכריע במערכת הכישרים של המורה בכיתות היסוד, אך כישרונו הפדגוגיים צריכים להיות מבוססים. נעשו מחקרים בארצות-הברית בעניין השימוש בעזרי לימוד בהוראת המתמטיקה. נבדקו תלמי-

אבל אני חייב לדבר על כך, זה רלבנטי לסיכסוך, אם כי בעקפין הממשלה לא עשתה די הצורך לסלק את הרושם שהיא משתמשת בפילוג מקצועי בין המורים. הרושם הזה נוצר כשהושלם ההסכם עם הסתדרות המורים. אינני בא להחשיך; אני בא לשמש פה מעל הבמה לחשדות קיימים, היוצרים חוסר אמון. הרי הסתדרות מורים יש לה זיקה פוליטית דומה לזו של רוב חברי הממשלה העוסקים בדרך.

רבותי, הפילוג בין אירגוני המורים בא עכשיו לידי מבחנים חמורים והרסניים. יש מורים החיים עכשיו תחת מועקה של הפרת שביתה. בחטיבות הביניים, בהן עובדים מורים משני האירגונים, חלק שובתים וחלק אינם שובתים. זו הרגשה נוראה. יש מורים אשר או שהם מפירים את מרות אירגונם ושובתים, או שהם פוגעים בסולידריות עם חבריהם. שמעתי חיאור מה קורה בכיתות. יש כיתות שבהן חלק מהילדים שייכים לשובתים וחלק אינם שייכים לשובתים. זהו הרס חינוכי, זהו הרס מקצועי.

רבותי, אחד הדברים שהשביתה הזאת חשפה הוא הצורך ליצור איחוד פדרטיבי. אני סבור שהממשלה צריכה היתה להימנע עד הרגע האחרון מלגמור עם אירגון אחד ולא לגמור עם השני. אני מבין את הפיתוי, בזמן שיש אקדח השביתה, לגמור מהר עם האחד ולהשאיר את השני במצב שכל משקל הגינוי הציבורי של השבתת הלימודים מוטל רק עליו. דעתי היא שלא ייתכן איחוד מקצועי של המורים לפי גירסת הסתדרות המורים. כולכם יודעים, ובכלל זה חברי הכנסת לוי, שהחזרת כל המורים העל-יסודיים להסתדרות המורים היא אוטופיה. שני אירגוני המורים חייבים לפיכך למצוא דרך לתיאום מקצועי ביניהם, להקים פדרציה, עם איזה אירגון-גג. הסיכסוך הזה הוא הוכחה לכך. הלוואי שייגמד מהר ולא יהיו תוצאות לזוי חמורות, נוסף לנוק הכרוך בהשבתת הלימודים.

רצוני לומר עוד דבר אחד לגבי עניין הבוררות. אני יודע שיתכן שתיוקן השיבוש למורים, לפי העקרון שהוסכם עליו, פירושו של דבר יהיה תוספת שכר הרבה יותר גדולה מאשר המקדמה בשיעור של 60 לירות שמציעים להם בכל מיני שמות: קידום, הפרשיות ותק — שמות מוצלחים למיניהם שמוצאים לדברים הללו בעת הצורך. המסקנות התקציביות לגבי המדינה עשויות להיות ניכרות. מדובר כאן בעובדי המדינה. והרי לא רק המורים מקופחים. יש עובדי המדינה בעלי מקצוע, משפטנים ואחרים, שגם הם עובדים במשכורות מתסכלות. וכן גם קציני צבא, הקבע, שאילו נקלטו מיטב בני הנוער, מיטב הכשרון. רבותי, שירות המדינה איננו מסגרת לרווחה חמרית בלתי-מוגבלת.

ובכן, אני יודע שמה שנעשה כאן יכולות להיות לו מסקנות תקציביות ניכרות. ייתכן שזה דבר שפירשו כמה עשרות מיליונים, 60–70 מיליון לירות, ואולי יותר. אני מקווה שיתברר שזה פחות.

כך או אחרת — שר האוצר אינו יכול להיות בין הבוררים. צריך להיות בורר שהוא מחוץ לאינטרסים הקיימים. שכן נוצר כאן משבר לא אמון. על כן סיעתי תביא את הצעה, היא הושמעה כאן גם מצד אחרים. יש לעמוד על העקרון של בורר שהוא מחוץ לאינטרסים הקיימים.

— שביתת המורים בבתי-הספר העל-יסודיים (דיון) (גרוסמן, נסים, סנהדראי, אברמוב, רון, ארבלי-אלמוזלני) —

ברוטו — מתברר משום מה באה ההינתקות מהחלשים יותר, אם כי זה לא לפי רוחו. אולי תוך אחדות יהיה קל יותר להתגבר על עוולות. גם שר החינוך הודיע כי חלה הרעה בשכר המורים בהשוואה לאקדמאים אחרים. מדי פעם אנו שומעים על שכר מנהלי חדרות, מנהלי בנקים — גם פרטיים וגם ציבוריים.

משה נסים (גח"ל):
וגם הסתדרותיים.

חייקה גרוסמן (המערך, עבודה-מפ"ם):
גם הסתדרותיים. לא פעם מטיפים מוסר למורים ומסבירים להם את חוקי הכלכלה. האם ירצו כל מנהלי החברות האלה ששכרם יוצמד לשכר המורה האקדמאי או המורה בוגר הסמינר?

הרדיו, הטלוויזיה, הבמות לסימפוזיונים — כולם עוסקים בנוער, ובצדק. בחדרת קודש מסתכלים אנו על בני התשעוהרות. אנו דרוכים להגיגיהם, לספיקותיהם, לסי-מני-השאלה שהם מציבים. אסור שמעמדו של המורה יהיה נחות. לצערי הרב נגרמת הבריחה מן המקצוע גם בגלל פיתויים במקצועות אחרים — פיתויים חברתיים ומשכרתיים.

אני סבורה שהשביתה היא נשק דמוקרטי. היא נשק חד. אבל ברגע זה אין ההזדמנות מתאימה למשחקי יוקרה מצד כלשהו. אם אמנם נסוג שכר המורים במשך שש השנים האחרונות בשיעור שנע בין 15% ל-25%, הרי מן הדין לבדוק ולתקן זאת ואין לחכות עד למאסר 1971. על שני הצדדים להתחייב לקבל את מסקנות הוועדה הפריטטית. יש לנהל מיד משא-ומתן מהיר, והמורים יוכלו לחזור לעבודה תוך כדי המשא-ומתן. בראש משרד החינוך, לפי הערכתי, עומד צוות חדש יחסית וכפי שהגני מכירה אותו אין הוא חסר רגישות סוציאלית ואין הוא חסר רגישות לעוולות. אין המורים זקוקים לחיבוק דווקא מהצד שבו בדרך כלל פוסלים את השביתות כנשק לגיטימי של העובדים.

אני פונה לכל הצדדים להשיר את נוצות היוקרה והכבוד ולסיים את השביתה מיד באורח ענייני.

היו"ר ט. סנהדראי:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת אברמוב, ואחריו — לחבר-הכנסת טובי.

שניאור זלמן אברמוב (גח"ל):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה. אני חושב שאין הרבה מה לחדש בנושא הזה אחרי שהושמעו כאן הרבה דברי טעם. אמנם אינני יכול להצטרף לדברי הנואמת הנכבדה אשר קדמה לי, שהביעה סברה כי התקלה, או חלק גדול ממנה, צמחה מהעובדה שקיימים שני אירגוני מורים ולא אירגון אחד. שכן אילו היה קיים אירגון אחד — היינו זוכים אולי עכשיו לשביתה כללית שהיתה מרשימה יותר מאשר שביתה חלקית.

שלמה רון (המערך, עבודה-מפ"ם):
מניין לך זאת?

שושנה ארבלי-אלמוזלני (המערך, עבודה-מפ"ם):
אולי בכלל לא היה צורך לשבות?

שניאור זלמן אברמוב (גח"ל):

אולי לא, אבל נוכח המסורת שלנו מותר גם להניח אפשרות כזאת. אולם לא זו הבעיה. בדבר אחד הגני

דים מתקשים בתחום זה בשנת הלימוד השמינית. התברר שרק 20% מהם היו ממש בלתי-מוכשרים, ואילו 80% הפסיקו לחשוב מחשבה מתימטית כבר בכיתות ג' וד', בגלל פגמים בהוראה בכיתות היסוד. פיתוח החשיבה המופשטת צריך להתחיל בשנים הראשונות ללימודים.

החינוך התיכוני העיוני בישראל קלט בתחילתו בעיקר שכבות אורחיות. היה מספר מצומצם של גימנסיות, והן היו בנויות על תשלומים וסלקציות, בעיקר מעמדיות. רק זרם העובדים היה בית-חינוך של ממש, וכן בתי-הספר החקלאיים והמוסדות בהתיישבות העובדת. גם בין חברי הכנסת וחברי הממשלה אפשר למצוא את הניכ "כדורי" ומקוה-ישראל. היו אלה בתי-ספר שחינוכו לער-כים, לשירות החברה, מול החינוך לקריירות. וחבל שה-מורים האקדמאים החליטו לא להישאר בקהל זה.

ההיפרדות של המורים התיכוניים מההסתדרות הכל-לית יכולה להביא להיפרדות והתפלגויות נוספות. למה לא יתארגנו מורי חטיבות הביניים ולמה לא ייפרדו בעלי תואר ב.א. מבני תואר מ.א. אי דוקטורים? הטעם הפדגוגי תובע הסתדרות משותפת לכל מורי הוראה וכן גם נתבעת אחדות מקצועית למען המאבק המקצועי. אחדות זו נחוצה גם למען מאבק על שכר נאות וגם במאבק על שיפור התדמית של מקצוע ההוראה, שיפור ההתייחסות למקצוע, מאבק למען הגברת הנהירה להוראה ונגד הבריחה ממנו. בנוסף של פראפראזה על הפ-ראה הנוגעת לסופרים ניתן לומר שהמורים הם האדריכ-לים של נשמת האומה.

אין חולקים על העובדה שהמורה מקופת. כל המור-רים — תיכוניים ויסודיים. הרצון להינתק מההצמדה למורה בוגר סמינר לפי הפער המקובל, ביחס של 100:83, אם אינני טועה, לא יוסיף למאבק.

כלל ראשון במאבק מקצועי הוא קיום סולידריות מקצועית בין העובדים. לכל המורים לא הענקנו, בעוונותינו הרבים, מעמד של עידוד. אם קיימת פמיניזציה במקצוע זה, אין זה מוכיח במקרה זה על שיחרור האשה ועל שוויון זכויות, אלא זה מוכיח שלא כדאי לגבר לעסוק במקצוע זה, כי אין לקיים במקצוע זה את המשפחה. זה מוכיח על דרך הניצול.

חנוך בר-טוב כתב ב"למרחב": "בחברה שבה נמדד אדם לפי שכרו, ביתו, מכונתו, המסעדה שהוא נראה בה, קשה לומר למורה החי בחברה הפעור: היה צדיק. מחר צית המורים העל-יסודיים משתכרים עד 800 לירות ברוטו. בקבוצת המשכורת של פחות מזה מצויים 11.8% של האקדמאים בשירות המדינה, ולעומתם נמצאים בקבוצת שכר זו 46.3% מכלל המורים העל-יסודיים. יש בידי עוד מספרים, אולם אינני רוצה לחזור עליהם. בכל אופן, במקום שבו מתחיל המהנדס, שם מסיים המורה בעל תואר מ.א. לאחר 21 שנות הוראה.

אינני יודעת אם ההצמדה להמנדים היא בגדר הלכה למשה מסיני, גם ישנו המכתב של ראש הממשלה המנוח. מוטב לשמור על הצמדות שונות. אך אם משכורת התחלתית של מורה אחרי בחינות בגרות ושלוש שנים סמינר היא 350 לירות לחודש — אין זה דבר מפתה למורים העל-יסודיים להיות צמחים לשכר של המורה בבית-הספר היסודי. ואם מורה מחליפה מקבלת 4.50 לירות לשעה הוראה, משהו כמו עוורת בית, ושכרו של המורה האקדמאי מתחיל ב-600 לירות

כיוון שהממשלה הציעה הצעה זאת, אני פונה לציבור המורים שייענה לבקשה זאת, אבל אני גם סבור שמחובת הממשלה להראות בצורה מוחשית את נכונותה ללכת לקראת המורים ולתת להם כמפרעה דבר שייראה בעיניהם כצעד רציני לקראת פתרון הסיכסוך הזה.

חבר-הכנסת קרגמן, כאשר מופיעות בעתונות ידיעות - אמנם הן, כנראה, נשמרות כסוד צבאי, אבל הן הסתגנו הפעם לציבור - שניתנה במפעל ממשלתי העל-את שכן של 25% לציבור עובדים שאינו מהמקופחים במדינה, תבין שלדבר יש השלכות והוא יוצר ציפיות, כאן אי-אפשר להיות מתון במקרה אחד כשהיד השנייה נותנת בנדיבות.

משה ורטמן (המערך, עבודה-מפ"ם):
זאת לא הבעיה.

משה נסים (גח"ל):
זו אותה יד.

(קריאה: זה אותו כיס.)

שניאור זלמן אברמוב (גח"ל):

המשלם הוא - משלם המסים, בצורה זו או אחרת. חבר-הכנסת ורטמן, ידעת בדיוק למה אני מתכוון, למרות שדבר זה נשמר עדיין משום-מה בסוד.

מלים אחדות, רבות, לא לגבי המורים, אלא לגבי ההוראה בבתי-ספר תיכוניים. בבתי-ספר אלה הגענו למצב ש-70% מהמורים הן נשים. אני חושב שכל מחנך יודע כי בבית-ספר תיכון, ובפרט בכיתות העליונות, יש צורך שאחוז גבוה של המורים, אם לא מרביתם, יהיו גברים, והסיבות לכך ידועות. הנה בית-הספר האוניברסיטאי לחינוך בירושלים, המתנן את הקאדרים העליונים של מקצוע ההוראה בבית-הספר התיכון, 76% ממספר הלומדים הן נשים, ודבר זה מצביע על המשך הכיוון.

יש תופעה שהיא לדעתי חמורה יותר. בבתי-הספר היסודיים אחוז המורים המוסמכים עלה מפחות מ-70% לפני שש שנים ל-84% כיום, ואילו בבתי-הספר התיכוניים אחוז המורים המוסמכים הוא 47% בלבד. איך יכולים אנו לצפות שבבתי-ספר תיכוניים יספקו קאדרים של תלמידים המסוגלים לקבל חינוך אוניברסיטאי, אם רק 47% של המורים התיכוניים הם מוסמכים להוראה? מהם אחוז אלה אשר הגיעו לדרגה של מ.א. הוא כמעט בטל בשישים, ומספרם קטן, כי רובם מהוותיקים. והאם מי שזכה לתואר מ.א. ילך לעבוד במשרה שבה יוכל לקבל כעבור 21 שנה בסך-הכל 1,100 לירות לחודש? אין פלא שאי-אפשר כיום להשיג מורה למתימטיקה או לפיזיקה, כי אלה ישיגו משרות בתנאים טובים יותר בשוק העבודה. איש לא יחלוק על ההנחה שמקצוע זה חייב לקלוט כשרונות לא פחות ממקצועות אחרים, ואיני רוצה להיכנס לפרטים ולהשוואות, כי הדברים ידועים.

חברת-הכנסת גרוסמן ציטטה את דברי מר חנוך בר-טוב ב"למחשב", ואני רוצה לצטט עוד שורות אחדות, שלדעתי הן מאוד רלבנטיות. כותב מר בר-טוב: "את המורה הנדרש לא נקבל, אם לא נעניק לו מה שלמדנו להעניק לפקיד הנדרש ולקצין הנדרש. ולכן גם איננו תומכים בהשבתת בית-הספר התיכון. אי-אפשר שלא נתמך במורה התיכון, שבסך-הכל מבקש הוא להשתוות

תמים דעים עם הנואמת שקדמה לי, אשר טענה שיש צורך להרים את מעמדם החמרי של כלל ציבור המורים - הן של אלה המלמדים בבתי-הספר היסודיים והן של אלה המלמדים בבתי-הספר העל-יסודיים. אבל הבעיה הזאת אינה בעיה הצמודה דווקא לצורת התארגנות. צורת התארגנות היא קליפה חיצונית ולא תוכן; התוכן הוא מעמדו של המורה, בין שהוא בבית-ספר יסודי ובין שהוא בבית-ספר על-יסודי, - וזו היא באמת בעיית היסוד. בחברה שלנו, כמו בכל החברות בעולם, אחת הצורות החשובות של הקניית מעמד מהווה הביטוי החמרי אשר ניתן לעובד.

אני חושב שכולנו מצטערים על השביתה הזאת שגרמה להפסקת לימודיהם של 150,000 תלמידים. אולי לא רבים מזדעזעים מזה, כי הרי אנו חיים במידה רבה באווירה של שביתות. על השביתה הזאת איש לא יאמר שהיא שביתה פראית. היא הוכרזה על דעת אירגון יציג -

יהונתן יפרה (המערך, עבודה-מפ"ם):
היא לא יכולה להיות פראית - אנשים מוחזכים עשו אותה.

שניאור זלמן אברמוב (גח"ל):

- היא הוכרזה על-ידי אירגון יציג, אשר שקל את הדבר הזה, דן בו ובא לידי החלטה. זאת לא היתה התפרצות ספונטנית שהביאה לשביתה, כי אם תוצאה של תהליך ממושך. זה המלמד הוכחה - אם בכלל יש צורך בהוכחה - שהגיע הזמן ליצור מכשיר לטיפול בסיכסוכי עבודה הנוגעים לשירותים חיוניים.

איש אינו שולל את חופש השביתה, בודאי לא חופש השביתה כשהפועל נלחם להשיג שכר גבוה יותר על חשבון רווחיו של הותן-עבודה. לא כן הדבר במרבית הסיכסוכים במדינת ישראל, כשהעובד אינו שובת נגד מעביד מנצל כביכול - לא ברשות הגמלים, לא בבתי-ספר תיכוניים ולא במוסדות ממשלתיים למיניהם. לצורך רגולציה בתחום של סיכסוכי עבודה במפעלים חיוניים, שם עקרון הרווחיות אינו הנושא, יש צורך במכשיר שעדיין אינו קיים, ואלה הטוענים כי תיווך חובה, או בוררות חובה, אינו מכשיר מושלם וייתכן שלא יפתור את כל הבעיות - לאלה אני אומר: הבה ננסה. לכם יש מכשיר טוב יותר? כל זמן שאין הצעה קונסטרוקטיבית יותר, אני מזמין את כולכם להשתחרר מדוגמות, מאנכי רונסמים, וליצור מכשיר רבנות, מחנק, - בוררות - על מנת לפתור בעיה כאובה הנוגעת בעיקר לציבור בכללו ולא לנותני-עבודה בלבד. ייתכן שנותני-עבודה במקרה הספציפי הנוגע לשירות חיוני לא כל כך איכפת להם הדבר, אבל לציבור בכללו זה איכפת.

אני מצטרף לדעת כמה מהנואמים אשר קדמו לי, שיש לפנות בקריאה לציבור המורים להפסיק את השביתה. אני פונה לממשלה ולציבור המורים שסיכמו למסור את הסיכסוך לא לוועדות פריטטיות, לא למחקר, - כל זה אפשר היה לעשות לפני-כן - אלא לבוררות, להכרעה, וכסימן של רצון טוב מטעם הממשלה.

ישראל קרגמן (המערך, עבודה-מפ"ם):
זה הוצע על-ידי הממשלה.

שניאור זלמן אברמוב (גח"ל):
איני תמיד מותח ביקורת על הממשלה.

שר הפיתוח איים לפני שבועיים על עובדי חברת החשמל באשדוד לסגור את המפעל; על אחרים מאיימים בהפעלת חוקי חירום. את המורים משמיצים ומטילים עליהם את האשמה לשיתוק החינוך העל-יסודי. אך אין בפי שופרות תעמולה אדירים אלה, אין בפי הממשלה — ממשלת הפועלים — אף מלה אחת על הרווחים הגדולים של חברות, של בעלי עסקים ובעלי הון למיניהם.

הרווחים הנקיים של התעשייה בישראל, לאחר המסים, עלו בשנת 1969 ל-600 מיליון לירות, בעוד שבשנת 1968 היו 500 מיליון. ידוע למשל ששיעור הרווח של ההון המושקע בתעשייה האמריקאית נע בתחום של 10% עד 13% לפני תשלום המס, אך שיעורי הרווח של ההון המושקע בתעשייה הישראלית בשנת 1967 עמד בממוצע לפני תשלום המס על 18%. שיעורים אלה הם מהגבוהים ביותר בעולם והם הולכים ועולים עוד יותר. באים אל ציבור הפועלים ואל יתר העובדים וכופים עליהם הקפאת שכר ורמת שכר נמוכה. זהו פרי מדיניות הממשלה, מדי-ניות המלחמה, המבטיחה רווחים אגדתיים לחברות ולבעלי ההון, ומצד שני מרוששת את המוני העם וציבור העובדים.

שכרם של המורים האקדמאים לא עלה מאז שנת 1964 למרות תביעותיהם החוזרות ונשנות לחיקון שכרם הנמוך בהשוואה לעמיתיהם האקדמאים האחרים. אין ציבור עובדים כלשהו שש וויץ לקדאת שביתה מתוך הנאה. כנראה היה זה הכרח שהמורים יאחזו בנשק הש-ביתה כדי לחזו את הממשלה מעמדתה. האם אין זה מעליב ששכרו של מורה אקדמאי מתחיל במקצוע ריאלי, עם תוספת הויקר ותוספת עיסקת החבילה, מסתכם ב-630 לירות לחודש ברוטו? משכורת זו נקבעה לפני כמה שנים כאשר שכרו של מהנדס בדרגה הגבוהה ביותר היתה דרגה ד' בשירות המדינה. אך ידוע שאין כיום אף מהנדס אחד בשירות המדינה הנמצא בדרגה זו. ידוע כיום שצעיר המסיים את הטכניון מתקבל לעבודה בדרגה ד' וכעבור שנה מתקדם לדרגה ג'. אפילו טכנאי שסיים בית-ספר תיכון מקצועי מקבל יותר ממורה מתחיל בבית-ספר תיכון.

מחצית המורים העל-יסודיים משתכרים עד 800 לירות לחודש ברוטו, בו בזמן שמחצית האקדמאים שלא פנו להוראה משתכרים למעלה מ-1,100 לירות ברוטו לחודש.

מדוע צריך להיות פער גדול בין המורים העל-יסודיים האקדמאיים לבין יתר האקדמאיים — מהנדסים ויתר העובדים בדרגות הממשלתיות? האם רק עכשו התער-רה בעיה זו? במשך יותר משנתיים—שלוש מתריעים המורים על קיפוח זה ואין מענה.

חברי הכנסת, תנאי העבודה של המורים לא מקפחים את המורים בלבד, אלא גם את החינוך עצמו. ידוע ששורר כיום מחסור במורים אקדמאיים לפסיקה, כימיה, הנדסה, באשר אקדמאי כזה יכול להשיג בנקל משרה מכניסה יותר בתעשייה ובמוסדות רבים אחרים. כתוצאה מתנאי עבודה ירודים אלה וגם נוכח מחסור במורים אקדמאים מוסמכים, רבים מהם עובדים ביותר ממשרה אחת וביותר מבית-ספר אחד כדי להשיג משכורת נאותה. זה בא כמובן על חשבון הכנת השיעורים, חוסר דאגה אישית לתלמידים. כל זה פירושו פגיעה ברמת ההוראה.

האם זה מקרה שבמצב כזה בבתי-הספר המקצועיים, בבחינות הגמר בתורת החשמל, הגיעו בשנה שעברה ל-97.5% כשלונות? טובת רמת החינוך ורמת חייו של

אלי, העתונאי, המשתווה למהנדס, אף שאיננו יודע אם אנחנו שווים לו."

איננו טוען שהמורה צריך לקבל משכורות אמריק-ניות, קנדיניות, או קנדיניות. הוא צריך לקבל משכורות במסגרת הנורמות המקובלות בחברה הישראלית. טענתו ותלונתו של המורה היא שבמסגרת הנורמות האלה אין הוא מקבל את המגיע לו. דבר זה ידוע מכבר והועלה על סדר-יומנו זה מספר שנים, אבל קיימת שמרנות, נוקשות, ותבל שהדברים מגיעים לכך שציבור אחראי כציבור המורים חייב לאחוז בנשק השביתה. זאת בעצם שביתה נגד אנכרוניזמים והרגלים מעוותים, ואני חושב שכדאי שהפעם נגה בדרך הרבה יותר נדיבה מכפי שנהגנו עד כה כלפי ציבור זה.

הסיכום: הפסקת השביתה, בורות וצעד מוחשי מטעם הממשלה — מוחשי ובלוט — לשכנע את המורים כי אכן כוונתה לשינוי המדיניות.

היו"ר ט. סנהדראי:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת טובי.

תופיק טובי (הרשימה הקומוניסטית החדשה):

כבוד היושבת-ראש, כנסת נכבדה. סיעתנו הקומוניסטית היתה התנגדה כידוע לקיום הדיון הזה. עמדתנו גובעת מהתנגדותנו להתערבות הכנסת בסיכסוכי עבודה. הנסיון מוכיח שכל התערבות כזו בתנאים הנוכחיים היא לא רק פגיעה בחופש המאבק המקצועי, אלא גם הישג גוסף לאותם כוחות הימין התובעים חקיקה נגד חופש המאבק המקצועי וחופש השביתה, וכל התערבות מחזקת מגמה זו. הדיון הזה בכנסת נועד מצד יוזמיו להוות לחץ ציבורי על ציבור המורים התיכונים נגד המשך שביתתם הצד-קה, לחץ שמטרתו לסיימה ללא הישג ולשבור אותה.

כך הוכיחו נאום הפתיחה של שר החינוך וגם נאו-מיהם של תומכים כביכול בהעלאת מעמד המורים, כמו חבר-הכנסת אליעד וחבר-הכנסת אברמוב, שיצאו מצד אחד להגן כביכול על המורה, ומצד שני יצאו נגד השב-יתה והבקו לסיימה בלא-כלום. הם גם תבעו להעביר את העניין לבורות וכך ניצלו את הדיון להעלאת תביעות חוזרות ונשנות לחקיקה נגד זכות השביתה ובעד בורות חובה. לכן נתנגד לכל סיכום שיקרא למורים לחזור בהם משביתתם ללא-כלום, תוך התעלמות מתביעותיהם הצד-קות. הדרך הנכונה לסיום השביתה היא במילוי תביעו-תיהם הצודקות של המורים.

שביתת המורים התיכונים היא ביטוי גוסף לאי-שביעות הרצון, להתמרמרות ולמחאה השוררים בקרב ציבור העובדים על כל חלקיו, ביטוי להידרדרותה של רמת השכר וירידתה המתמדת, ביחוד בחודשים האח-רונים, עם ההעלאות הדרסטיות במחירים ובמסים, העלאות הדרושות לתקציבי המלחמה המנופחים. וכל זאת בזמן שממשלות העובדים מוקפאות והן למעשה מפגרות אחרי הוצאות המחיה הגבוהות. לעומת זאת מורקיעם לשחקים רווחי בעלי ההון הנהנים מתקציבי המלחמה והויקה. אין פלא שציבור העובדים מגיב על הפגיעה ברמת חייו בשביתות ובפעולות מחאה אחרות.

נגד מאבקם ושביתותיהם של ציבור המורים, עובדי חברת החשמל, עובדי "אל-על", עובדי הנמלים ואחרות, עובדי מדינה ועובדים אחרים, לחיקון שכרם ולמתן פיצוי על הויקה, מרעישים הממשלה וחוגי הימין עולמות.

שביתה גם כאשר היא מכאיבה — אם היא צודקת. אני סבור שהציבור מבין זאת. אני חושב שהציבור, דווקא ציבור ההורים, מתייחס בהבנה רבה לשביתת המורים ותומך בה. שלא לדבר על התלמידים עצמם. שמעתי שכמה חברי כנסת שיש להם בנים ובנות בגיל בית-הספר העל-יסודי קיבלו אולימפוסים מבניהם שלא יגידו דבר שיביא לסיום השביתה בהקדם. על כל פנים, התלמידים — זו התרשמותי המובהקת משיחות רבות — מתייצבים לימין מוריהם.

אני מוכרח להעיר הערה כללית על יחס הכנסת לשביתות. מדי פעם בפעם יש שביתות במדינה, ובכל פעם שיש שביתה מתחילה המקהלה הזאת: לאן הגענו, שביתות עליך, ישראל, צריך לחוקק חוקים נגד שביתות. האם אנהנו ויצאיי-דוֹפֵן בעולם בייחס לכמות השביתות? אני חושב שבישראל יש פחות שביתות מאשר ברבות מן המדינות המתוקנות, ואין הציבור שם מגיב בהיסטריה כאשר יש שביתה, אפילו מכאיבה מאוד. לפני כמה שבו-עות הייתי בלונדון. היתה שם שביתה של עובדי הנקיון. האשפה הצטברה לגובה רב ברחובות. הציבור לא התמרמר. הוא הצדיק או לא הצדיק את השביתה, אבל לא היתה היסטריה. הכל הבינו שזכותם של העובדים האלה היא לשבות. אני חושב שמוטב שנתייחס לשביתות באותה צורה.

לגבי השביתה שלפנינו: כאשר דיבר בכד השר עברה במוחי המחשבה, שהנה לפנינו שביתה שבה שני הצדדים מדברים בצורה כל כך תרבותית איש על דעה, בצורה כל כך מנומסת איש לדעה, עד כי התחלתי לחשוש שהשביתה עלולה להימשך הרבה זמן. חשבתי שאולי מוטב היה לומר כמה מלים עסיסיות בערבית ולהביא לסיום מיידי של השביתה.

טיפלנו כבר בכנסת בשביתות רבות. אניני זוכר שביתה כל כך פשוטה, על דברים כל כך מובנים, פשוטים וברורים כמו שביתה זו. כאשר גאמתי פעם מעל דוכן זה על שביתת פועלי נמל אשדוד, הייתי זקוק לרבע שעה רק כדי להסביר את רקע השביתה. את רקע השביתה של המורים התיכונים ניתן להסביר בשתיים-שלוש שורות. היקף הוא כלהלן: לפני עיסקת התבילה קיבל מורה על-יסודי מתחיל משכורת של 597 לירות ברוטו. אחרי עיסקת התבילה קיבל 637 לירות ברוטו. המורים דורשים שהמורה המתחיל יקבל דרגה של ד' מהגדסים, כלומר 830 לירות ברוטו. על זה הוויכוח. ואחתי, בכד השר, מציע מקדמה בסך 60 לירות למורה מתחיל, ו-68 לירות בממוצע.

שר-החינוך והתרבות י. אלון:

מה עניין המקדמה לוועדה הפריטטית? מה עניין שמיטה אצל הר סיני?

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש):

ההבדל הוא שהמשכורת היא 637 לירות ברוטו, והם דורשים — והם צודקים בכך — 830 לירות. הפער בזה הוא כ-200 לירות. מציעים להם מקדמה בסך 68 לירות. הפער בזה הוא כ-140 לירות. ואחתי, בכד השר, מציע להם ועדה פריטטית.

חברת-הכנסת ארבל-אלמוזליו מתמרמרת על הצמ"ד שזכר המורים לשכר אקדמאים אחרים, כגון מהגדסים. אני סבור שבדרך כלל הצמדה כזאת אינה טובה. אבל אם יש בכלל מקרה שבו ההצמדה היא הגיונית, הרי זו

המורה מחייבות איפוא היענות מיידית לתביעות המורים התיכונים, ולא סחבת והתעלמות מתביעות צודקות מצד משרד החינוך.

המורים התיכונים טוענים — ובצדק — נגד הסחבת של משרד החינוך בטיפול בבקשותיהם ובתביעותיהם וביקום הבטחות. מדוע מתפלל איפוא השר על הכרות השביתה, מאחר שמשרד החינוך הודיע למורים עוד בחודש יוני שאין אפשרות להיענות לבקשתם לתקון שכרם, ורק עתה, בלחץ השביתה, שמענו הודעות מטעם השר על שכר יורד הנקרא "שיבוש"? אמנם במשא-ומתן שהתנהל הובטחו למורים אי-אלו הטבות קטנות כתשלום מקדמה בצורת קידום ותק שערכה 40 עד 70 לירות לחודש, או הקמת ועדה שתבדוק מה שנקרא "השיבוש" בשכר המורים העל-יסודיים. המורים תבעו, כאשר הכריזו על השביתה, מתן מקדמה בשיעור ההפרש המשווער בין דרגה ד' לדרגה ז', בזמן שתעבוד הוועדה, וההפרש הזה מתבטא ב-170 לירות לחודש. ההצעות האחרונות של שר החינוך מסוף השבוע שעבר בדבר מתן מקדמה בסך 60 לירות לחודש מהוות רק הוכחה ליוחס הלא-רצוני לגבי התביעה היסודית בנוגע לשכר. לכן מובנת עמדת המורים הממשי-כים את שביתתם.

אמנם השביתה גורמת קשיים לא מעטים למערכת החינוך ולתלמידים, ויש להצטער על כך מאוד. אך האחריות לכך היא על הממשלה, שסחבה ארוכות את תביעות המורים וממשיכה להתנגד להם.

לכן הדרך לסיום השביתה כיום היא בהיענות לתביעות עות הצודקות של המורים.

היו"ר ט. סנהדראי:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת אבנרי, ואחריו — לחבר-הכנסת שוסטק.

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש):

כבוד היושבת-ראש, כנסת נכבדה. לפעמים אני מצטער שאני יושב בכנסת חבר הכנסת, ולא ככתב פרלמנטרי. אחרת הייתי יכול לכתוב היום פארוזיה משע-שעת על הוויכוח הזה. שמענו כאן נאום אנטי-סוציאליסטי מבריק של חברת-הכנסת שושנה ארבל-אלמוזליו. הייתי מציע לחברים מנח"ל לקחת את הנאום שלה, על כל הנימוקים שלה, ולצטט אותו נגד כל שביתה אחרת במדינה. היא התמרמרה על הסולידריות של עובדים ואמרה דברים המצלצלים באזניים. לעומת זאת שמענו נאום סוציאליסטי מלהיב של חברת-הכנסת ריאלי-נאור, ואני מציע לך, חברת-הכנסת ארבל-אלמוזליו, לקחת את הנאום שלה ולקרוא אותו בהודמנות, כאשר דיבור על שביתה של פועלי נמלים, למשל. שמענו נאומים מעניינים של חברי-הכנסת אליעד ואברמוב, שהוכיחו בעליל שהמורים צודקים לחלוטין בשביתתם, ועל כן צריכים לאסור שביתות במדינה... שלא לדבר על הנאום המשעשע של חברי-הכנסת פרוש, שהוכחרת שלו צריכה להיות "איש העקום בעיניו יעשה".

אני, מצדי, רוצה להבהיר את עמדותי מלכתחילה, בצורה הברורה ביותר. אני סבור שהמורים צודקים, אני סבור שהשביתה הזאת צודקת. אני תומך בה בלי כל הסתייגות ואין אדם יכול לתמוך עקרונית בזכות השביתה ולומר: אני מתנגד לשביתה, כי היא מכאיבה. אם השביתה אינה מכאיבה — הרי אין היא יעילה, ואינה משיגה שום מטרה. מי שדוגל בזכות השביתה, חייב להצדיק

— שביתת המורים בבתי-הספר העל-יסודיים (דיון) (אבנרי, ארבל-אלמוזלוג, אלון, סנהדראי, שוסטק) —

שר-החינוך והתרבות י. אלון:
לא היה איום בשביתה.

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש):
למה אתה דיברת אז על שביתה? יש לך האפשרות להשיב על טענה זו בתום הוויכוח. נאמר לי, שבאפריל אמרת למורים, שאם ישבתו, לא ישיגו יותר. משמע שבאפריל דובר על אפשרות של שביתה.

בישיבה המכרעת, ערב השביתה, דובר על שלושה דברים שנשארו פתוחים: (א) מה יהיו פרטי כתב-הסמכות של הוועדה הפריטטית; (ב) אם תחול המקדמה מ-1 באפריל או מ-1 בספטמבר; (ג) האם אתה מוכן להגדיל את המקדמה מעל הסכום שהצעת.

הם אמרו, כך הם טוענים, שאם תהיה תשובה חיובית על שלושת הדברים האלה, ימליצו לפני המועצה לא להכריז על שביתה. אם לא תהיה תשובה חיובית, כי אז יעבירו למועצה את ההצעה בלי המלצה מצדם. כאשר הדובר שלך והדובר שלהם ישבו אז לנסח את ההודעה לעתונות, והדובר שלך רצה להכניס להודעה שאיום השביתה הוסר — זה נמחק מהקומוניקט, וב"קול ישראל", באתר, ערב, נאמר שלא הוסר איום השביתה. זאת אומרת, כאשר נמסר על-ידי משרדך שיש אישור לכתב-הסמכות, אך לגבי הדברים האחרים אין תשובה — לא לגבי תחולת המקדמה באפריל...

שר-החינוך והתרבות י. אלון:
לגבי הדברים האחרים אמרתי שנמשך המשא-ומתן. נמשך המשא-ומתן — זו תשובה.

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש):
זה ברור. אבל מותר להם להפסיק את המשא-ומתן. מותר להם להגיד: פה פקעה סבלנותנו; ניהלנו משא-ומתן די ארוך, אנהנו מפסיקים את המשא-ומתן ומכ-רזים שביתה. בכל סיכסוך עבודה יכול הצד שאינו מעוניין בשביתה להמשיך במשא-ומתן בלי סוף ולהגיד שהצד השני הפסיק את המשא-ומתן ופתח בשביתה בעיצומו של משא-ומתן.

הייתי רוצה לסיים בבקשה אחת: יש תלמידי י"ב. הם נמצאים במצב מיוחד. זה הוזכר על-ידי השר. אני סבור שהשר ייטיב לעשות אם ישקול סידורים מיוחדים למענם. פנו אלי תלמידים והם שואלים מה יהיה גורלם בתום השביתה. מה יהיו הסידורים המיוחדים כדי שלא יופרע מהלך הבחינות וסיום הלימודים של תלמידי י"ב? בסוף הדיון אציע הצעת החלטה לתמוך בשביתה.

הי"ר ט. סנהדראי:
רשות הדיבור לחבר-הכנסת שוסטק, ואחריו — לאחרון הנואמים בדיון זה, חבר-הכנסת סנה.

אליעזר שוסטק (המרכז החפשי):
גברתי הישבת-ראש, חברי הכנסת. גם אני, בדומה לשר החינוך, משתתף בדיון זה מתוך לב כבד. הלוואי ולא היה מתקיים והלוואי ולא היתה סיבה לקיום השביתה ולקיום הדיון על השביתה. גם אינני יודע אם הדיון יקל על חיסול השביתה. אני חושש מאוד שזה יכביד יותר, ואם הכנסת תעמיד את המורים במצב כזה שהם גם פורקי עול וגם לא מתחשבים עם דעת הכנסת, הרי זו תהיה משום זריית מלח נוסף על פצע המרידות בקרב המורים. אך הדיון מתקיים, ואיני מטיל ספק בכל מאמציו

ההצמדה בין המורים העל-יסודיים והמהגדרים. לא חשוב אם אלה הם שני מקצועות שווים או לא שווים. החשוב הוא, שאדם המסיים את לימודיו בטכניון יכול ללכת לכאן או לשם. ואם מציעים לו כאן 637 לירות ברוטו ושם 830 לירות, הוא הולך לשם ולא לכאן. העניין פשוט מאוד. ואני רוצה להבין — אם דבר הוא כל כך פשוט, כמו הוויכוח על סכום מסויים של כסף, מדוע אי-אפשר לגמור זאת במהירות? מנהיגי המורים יושבים כאן. השר יושב כאן. מהרגע שאגמור את נאומו זה ועד לסוף הוויכוח יעברו שלושים דקות לערך. אפשר לגמור את השביתה הזאת במשך הזמן הזה. המדובר הוא על סכום מסויים — או שמסכימים לו או שלא מסכימים, או שמשגיגים פשרה. איני מבין את כל הצורך בוועדה פריטטית. ועדה פריטטית היא דבר טוב אם יש בעיות מסובכות או טענות סותרות. כאן אין שום טענות סותרות.

שושנה ארבל-אלמוזלוג (המערך, עבודה—מפ"ם):
ציקתי כאשר אמרתי שהשביתה היא על שיעור המקדמה.

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש):
עכשיו אכנס לפרטי הדברים, שאמר כבוד השר. דבריו היו כה הגיוניים, שאחת מן השתיים: או שהמורים הם אנשים מאוד מאוד א-רציונליים ואז הייתי דואג מאוד לגורל החינוך בארץ — או שהטיעון הסובייקטיבי שלך אינו חופף את הטיעון הסובייקטיבי שלהם, ואולי גם לא את המצב האובייקטיבי.

אתה אומר שפרצה שביתה בעיצומו של המשא-ומתן. אפילו היה זה נכון, לא הייתי רואה בזה פסול. אם צד אחד נמצא במשא-ומתן, ובעיצומו של המשא-ומתן הוא מגיע למסקנה שכלו כל הקצין ואין הוא יכול להמשיך עוד, ופורצת שביתה, אין בכך פסול. גם אין זה פסול לנהל משא-ומתן בזמן שביתה. למשל, אם מותר לי לקחת דוגמה רחוקה מאוד: אילו המצרים, בעיצומה של מלחמת ההתשה, היו מציעים לנו משא-ומתן ישיר, האם היינו אומרים: כל זמן שלוחמים, אין משא ומתן?

שר-החינוך והתרבות י. אלון:
תניח לאנלוגיות.

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש):
אני מביא בכונה דברים ad absurdum.

מי אומר שבזמן מאבק אסור לנהל משא-ומתן? אפשר גם להיאבק וגם לנהל משא-ומתן, אם רוצים לסיים את המאבק. אבל הצד השני אינו סבור שהתיאור הסובייקטיבי שלך נכון, דהיינו שפרצה שביתה בעיצומו של משא-ומתן. קודם כל, היה משא-ומתן ארוך מאוד. אני מבין שהוא התחיל בראשית השנה. אני מבין שב-14 באפריל השנה הוזכרה לראשונה אפשרות של שביתה. אני מבין, שאתה הופעת לפני המורים ואמרת שאפילו תהיה שביתה של שנה, לא יקבלו יותר. משמע שבאפריל דובר על שביתה. אנהנו היום בנובמבר. כמעט חצי שנה של איום בשביתה.

שר-החינוך והתרבות י. אלון:
באפריל לא היה שום משא-ומתן.

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש):
אבל היה כנראה איום בשביתה, אם דיברת על כך.

תיכנס למשא-ומתן על פרטים. הכנסת לא זורשת שהיא בעצמה תיכנס למשא-ומתן על פרטים. על פרטים יש זמן לדון. אולם כאשר תהיה לפני המורים הודעה ברורה ממך, שיהיו קשורים לדרגה של מהנדס מתחיל — הכל יתברר ויתבהר, ואז גם להם וגם לך יש זמן לדבר על פרטים.

אולם את זה אתה לא אומר. ייתכן שאינך יכול לומר. אם כך, תסביר למה אין אתה מסכים לתביעה הזאת, שיהיו קשורים לדרגה ד' של המהנדסים.

אשר למקדמה — כמו בכל יוכוח זו כבר שאלה של משא-ומתן. הם דורשים 200 לירות או 180 לירות, אתה מציע 60 לירות — תמיד יכולה להימצא פשרה אי-שם באמצע. על זה לא היתה פורצת השביתה. אילו היית מוסר להם את ההודעה הזאת, שהמיום והלילה אתה מקבל את הבסיס הזה — אני מניח שלא היתה פורצת שביתה. לכן אין עוד יסוד התחלתי לבסיס התחלתי לחיסול השביתה. הדיון לא יועיל והישיבות מחר לא תעורנה, אם אתה פה, מעל במת הכנסת, לא תקום ותגיד: חבר-הכנסת שוסטק, אתה טועה בהחלט, על זה אין יוכוח, אנתון מסכימים לכך. אמנם אינני נביא, אבל אני משוכנע שבהודעה זו ילכו נציגי המורים למועצת אירגון המורים, ואני מניח שהשביתה תיפסק וייכנסו למשא-ומתן על פרטים.

גם לא צריך להפחיד את המדינה. אמרת בישיבה קודמת, בתשובה להצעה לסדר-היום, והטלת אימה עלינו, שאם תסכים למה שהם דורשים, פירוש הדבר הוצאה נוספת של 132 מיליון לירות לאוצר המדינה. אני, כחבר הכנסת ששמע את הדברים האלה, האמנתי ואפילו נבהלתי. נבהלו גם אחרים. יאיר קוטלר עשה חשבון ב"הארץ", שהראש מתפוצץ. הוא עשה חשבון כזה: צימצום שעות הלימוד מ-24 ל-18 שעות בשבוע יעלה לאוצר 42 מיליון לירות; הקטנת הצפיפות בכיתות ל-34-36 תלמידים — תעלה 31 מיליון לירות; שיפורים דומים בבתי-הספר היסודיים — יעלו 250 מיליון לירות; תוספות בעד תיקון בחינות — 3.5 מיליון לירות; תוספות פנסיה ועוד — 4 מיליון לירות. מישוה באמת יכול לחשוב: הנה, אירגון המורים התיכונים הולך להרוס את המדינה.

זה לא הוגן. זה לא נכון. לא כך עומדת השאלה. לא כך צריך להעמיד אותה. הכל אומרים שהם צודקים, אבל איך אומרים היהודים? או ואבוי לצודק.

ובכלל, אינני מציע שנדון בזה מבחינה סוציאלית מתוך בכייה על שיפור רמת החיים של המורים. הם עובדים, עובדים אקדמאים, יש להם חלק ונחלה במדינת ישראל כמו לכל האקדמאים. מה שמגיע להם — מגיע להם בדין. העניין כולו לא צריך להיות מבוסס על רחמנות, כפי שהיה מקובל לגבי המלמד בגלות שלנו, שהיו מרחמים עליו.

אני מציע לכנסת לא לסכם דבר, לא לקבל סיכומים, לא לפנות באמצעות המורים ולא להעמיד אותם במצב שהם מפירים את פניית הכנסת, אלא להס-תפק בדיון זה, השר יגיד מה שיגיד וישתדל למצוא את הדרך למשא-ומתן על בסיס זה, אשר יטול את היסוד מן השביתה הזאת. אני בטוח שזה הבסיס לחיסול השביתה תיכף ומיד. אני מציע לשלם ללכת בדרך זו, למסור את ההודעה מעל במת הכנסת, שעל זה אין יוכוח, שהוויכוח הוא רק על חישובים וחשבוניות על

של שר החינוך שנעשו כדי למנוע את השביתה, ואיני מטיל ספק גם ברצונו כעת לחסל את השביתה שלא על בסיס של מנצח או של מכניע את מישוה. אבל השביתה פרצה ומהעו הזה צריך לצאת משהו מתוק. אולי משפרצה השביתה תעשה המדינה חשבון עם עצמה כיצד עם התורה ועם הספר מתייחס, במדינתו, עשרים-ושתיים שנה לאחר הקמתה, לנשמת האומה, למחנכי האומה ולמרבצי התורה בישראל. הלך החשוב של השביתה אולי בזה, שעכשיו יודעת כל המדינה כיצד מתייחסת הממשלה למעמד המורים.

אני חושב שמתוך כנות גמורה שריו השר בטעות. למה פרצה השביתה? נכון שהתקיימו 23 ישיבות. סימן שהיה משא-ומתן. אך כמות הישיבות אינה קובעת. יכולות להתקיים 43 ישיבות בארץ, בהשתתפות ארבע המעצמות — ולא ייצא מזה דבר, כי אין שום בסיס, ויכולות להתקיים עוד 50 ישיבות; ויכולה להתקיים ישיבה אחת של חמש דקות, ואם יש בסיס — יש על מה לדבר. אני אומר, אדוני השר, כנראה לא ירדת לסוף דעתם של המורים, או שאתה ככול בידך ואינך יכול לרדת לסוף דעתם או לראשית דעתם של המורים. על מה הוויכוח? הם מבקשים ממך, מן הממשלה, דבר אחד — ששכרו ההתחלתי של המורה האקדמאי יהיה שווה לשכרו של המהנדס המתחיל בדרגה ד', שהיא הדרגה הריאלית. כל יתר הדברים תבדוק הוועדה. היא תבדוק את השכר ותראה מה טוב יותר.

שר-החינוך והתרבות י. אלון:
לא על זה פרצה השביתה. על זה הוסכם.

אליעזר שוסטק (המרכז החפשי):
זה היסוד. זה הבסיס. כל היתר — זיל גמור. אלה פרטים. ואם ישאלו: למה פתאום מהנדסים? התשובה היא, כי בשנה מסוימת קבע שר האוצר במכתב ובהתחייבות, שהם יהיו צמודים לאיוו דרגה של מהנדסים, שעכשיו אינה ריאלית. היום הם רוצים למצוא את הקשר בין דרגת המורים לבין דרגת המהנדסים הריאלית. הם יודעים יפה מאוד, ש-90% של המהנדסים אינם מוכנים בדרגה ד'. הם מוכנים בדרגות ג', ב', א' ו-אא', ולעולם לא יוכו המורים להגיע אפילו לדרגה ב' של המהנדסים. ייתכן מאוד שיתברר לך ולמורים אחר-כך, שהם טעו, שמה שאתה מציע להם, שהוועדה תבדוק את הממוצע של שכר האקדמאים ותקבע שכר התחלתי — גם כן לפי איזה חשבון — זה טוב. אתה כותב את זה במכתב. גם בהחלטת הממשלה, כפי שקראת, יש נטייה להתחשב בנקודה הזאת של האקדמאים. ייתכן מאוד שהם טעו. למה דווקא דרגה ד'? יכול להיות שהממוצע יהיה הרבה יותר טוב. אני בטוח שהם לא יהיו עקשנים ויסיכמו לאיוו דרגה ממוצעת אחרת של אקדמאים. אבל זה הבסיס. אם אינך אומר את זה, אתה יכול לקיים 50 ישיבות ולא ייצא מזה דבר.

הנוסח שלך הוא, שתוקם ועדה פריטטית לבדיקת השיבושים וההפרשים שחלו בשכר המורים, הוועדה הזאת תחל בעבודתה ב-1 בינואר והיא אשר תפסוק. אולם אתה לא אומר להם שאתה מסכים ליסוד.

שר-החינוך והתרבות י. אלון:
על פרוצדורה זו הוסכם עם המורים.

אליעזר שוסטק (המרכז החפשי):
אתה אומר שהכנסת רשאית להחליט והממשלה

עקרוניים. שמעתי ששר החינוך והתרבות הדיע, שהוא אישית, כמופקד על ענייני החינוך, והממשלה בכללה, אחרי ישיבתה השבועית, קבעו שדרישת המורים מוצ' דקת בדרך כלל ושיש להיטיב את מצבו החמרי של ציבור המורים. כלומר, בדרך כלל יש הסכמה למטרות השביתה. כמובן, צריך לנהל משא-ומתן על הפירוט ולסיים אותו בהסכם.

תוך כדי כך התעוררה שאלה של יוקרה: האם המשא-ומתן ינוהל יסתיים לאחר הפסקת השביתה, בעוד המורים דורשים עקודם יסתיים המשא-ומתן ואז יפסיקו את השביתה. שני הצדדים יודעים שאין להם ברירה אלא לסיים את הסיכסוך תוך זמן קצר ביותר. לא תתואר שביתה ממושכת מהיום ואילך. לא הממשלה יכולה להרשות זאת לעצמה, גם לא המורים יכולים להרשות זאת לעצמם. אם צריך אפוא משהו לוותר על יוקרה, אם השאלה היא שאלת היוקרה — נראה לי שבעל היוקרה הגדולה הוא חייב לוותר. אני חושב שהממשלה צריכה לוותר על יוקרה. גם זה מוסיף יוקרה. לפי עניות דעתי, יוקרת הממשלה תעלה אם תוותר על יוקרה, ובהמשך להחלטתה המריטורית, העניינית, שיש לתקן את מצב המורים, היא תפתח מחר בבוקר או הלילה במשא-ומתן כדי לסיים את הסיכסוך. הכנסת צריכה לתת את דעתה על סיום הסיכסוך, ולא על סיום השביתה. ואם הכנסת צריכה לקרוא את משהו — היא לא צריכה לקרוא למורים. אנחנו איננו המועצה הפדגוגית של המורים. הכנסת מופקדת על הממשלה, ואנחנו צריכים להגיד לממשלה מה לעשות: מה שיש בדעתכם לעשות — עשו תיכף, ולא להעמיד לציבור המורים את האולטימטום: תקבלו, אבל קודם תפסיקו את השביתה. בזה אין שום טעם אחר אלא הטעם של פרסטיז'ה. ואין זה לטובת הפרס-טיז'ה של הממשלה שהיא תנהל מאבק פרסטיז'ה עם המורים.

לכן אין אני בעד החלטה הקוראת להפסיק את השביתה. אני בעד החלטה הקוראת לסיום הסיכסוך, תוך משא-ומתן מידי ומהיר, ומתוך מגמה להגיע להסכם מלא עם ציבור המועניינים, ציבור המורים.

הדבר השני העקרוני שאני רוצה לומר הוא כלפי אירגון המורים. יכולים להיות בציבוריותנו כל מיני גור-מים טפיליים שבמצב כזה נטפלים לציבור המורים ועטים עליו. האסון הוא בפירוד. אני קובל על ההפרדה בין מורים על-יסודיים ובין מורים יסודיים. ההפרדה הזאת כבר הולידה פירוד בין המורים העל-יסודיים לבין עצמם. העקרון של אחדות האיגוד המקצועי הוא עקרון מקודש. מי שנוקד למאבק של האיגוד המקצועי, לזכויות של האיגוד המקצועי, צריך גם לקיים את מצוות האיגוד המקצועי. והמצווה הראשונה היא אחדות האיגוד המקצועי. ואני אומר את זה גם כקריאה וגם כאיחול לציבור המורים: "מורי כל הדרגים — התאחדו".

ממוצע טוב יותר, ושהממשלה מסכימה ששכרו של המורה האקדמאי המתחיל, בעל תואר ב.א., יהיה שווה לשכרו של מהנדס מתחיל אשר גמר את הטכניון.

ה"ר ט. סנהדראי:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת סנה.

משה סנה (מק"י):

כבוד היושבת-ראש, כנסת וכבדה. כאשר הועלתה ההצעה לסדר-היום לדון בעניין שביתת המורים העל-יסודיים, הרשיתי לעצמי לחלוק על ההצעה לדון על כך במליאה; כן חלקתי על ההצעה להסיר את העניין מסדר-היום, שהציעה סיעת רק"ה. והנה אני רוצה לשאול את חבר-הכנסת כץ, בראש וראשונה, כיום הדיון: האם רצית החלטה של הכנסת הקוראת את המורים להפסיק את השביתה? לשם כך הבאת את ההצעה הזאת? האם חשבת קודם לשם מה אתה מביא את הצעתך?

אני רוצה לשאול אותה שאלה גם את שר החינוך, שהסכים להצעה, איך הוא רצה לגמור את השביתה תוך 24 שעות, שהרי בנאומו אז קרא למורים שמחר בבוקר יבואו לעבודה, כאשר נקבע הדיון במליאה לאחר שבועיים.

שר-החינוך והתרבות י. אלון:

לא אני קבעתי את מועד הדיון במליאה. הודעת י שאני מוכן לדיון.

משה סנה (מק"י):

אבל אתה יודע שבין קבלת החלטה לדון ובין הדיון עובר זמן הרבה יותר מ-12 שעות. ידעת שהש-ביתה, עקב הסכמתך לדיון במליאה, לא תסתיים למחרת בבוקר. ובכן, גם לנוהל הפרלמנטרי יש לפעמים משמעות מהותית.

אינני חושב שהדיון הזה יועיל לאחד הצדדים — אם הצדדים הם, גניח, הממשלה והמורים העל-יסודיים. כלום מליאת הכנסת מסדרת סיכסוכי עבודה? כל הנימוקים וכל הפרטים שהועלו כאן, האם יבואו בכלל לידי ביטוי בהצעות הסיכום שיוגשו בעוד כמה דקות ליושבת-ראש? סתם דברים בטלים — לשם מה?

הכנסת יכולה להגיד דברים עקרוניים — אם יש בדעתה להגיד משהו — אבל לא להיכנס לפרטי הסכם עבודה. ויכוח על כך עכשיו, באמצע השביתה, אם היתה צריכה לפרוץ — האם יש בו תכלית, האם יש בו תועלת? ואם הכוונה היא לפולמוס ותעמולה — אין צורך להשתמש בדוכן הכנסת דווקא לשם כך. יש הרבה במות לצורך זה. אני אומר זאת לכל המשתתפים, אולי גם לעצמי, אבל לפרטי הפרטים לא אכנס.

רצוני לעמוד רק על שני עקרונות, על שני צדדים

— שביתת המורים בבתי-הספר העל-יסודיים (תשובת שר החינוך והתרבות) (סנהדרא, אלון, שוסטק, קורפו, ארליך) —

2. תשובת שר החינוך והתרבות

מיד תומך בכל לב בהעדר כל נוהלים, אפילו במשא-ומתן חפשי. כלומר: או שתאסור את השביתה, או שתתיר הפקרות מלאה. אינני חושב שהאמת היא כאן בין שני הקצוות. אני נגד איסור שביתות על-פי חוק. אני בעד מאבק מקצועי. אני נגד הפקרות במאבק המקצועי, אבל בעד מאבק מקצועי מאורגן, ובכלל זה שביתות, גם כשהן מכאילות, חברי-הכנסת אבנרי.

אני יודע שקל מאוד להיקלע לאווירה של חשדנות ולחפש רמזים נסתרים על העדפות בין הסתדרות המורים לבין אירגון המורים העל-יסודיים.

שמחה ארליך (גח"ל):

אין צורך לחפש, זה גלוי לעין.

שר-החינוך והתרבות י. אלון:

ואני שותף לדבריו האחרונים של חברי-הכנסת סנה: אמנם כן, סבור אני שחלק מן הזעזועים במסכת החינוך מקורם בפילוג המקצועי של תנועות המורים. אמרתי זאת מעל במת הכנסת, בהופעתי הראשונה בתפקידי הנוכחי. אמרתי זאת גם בוועידת הסתדרות המורים, גם בוועידת אירגון המורים העל-יסודיים. גם בזה מצאו כוונות נסתרות. איחוד — לשם מה? כדי להשליט את הסתדרות המורים על אירגון המורים העל-יסודיים; לא, חלילה, איחוד לשמו.

אבל בארץ דמוקרטית כשלנו לא ניתן לכפות התארגנות. אלה פני הדברים. אנחנו נאלצים, לצערי, לנהל משא-ומתן נפרד עם כל אירגון בפני עצמו, ועם מי שמיימים — חותמים.

יומיים לפני חתימת הסכם העבודה עם הסתדרות המורים קיימנו ישיבה ארוכה, שר האוצר ואנוכי יחד עם עוזרנו, דווקא עם אירגון המורים העל-יסודיים. שם הצענו להם את הוועדה הפריטטית, גם על דעת ועדת התיאום של האירגונים האקדמאיים. והאמינו לי שאילו הסכימו לחתום בראשי תיבות, עד לאישור המועצה — היינו חותמים אתם הראשונים. לא היו פה שום כוונות.

חברת-הכנסת ארבלי-אלמולינו דיברה נגד שביתת ההזדהות של יתר האירגונים האקדמאיים, ככל שהתקיימה. צר לי מאוד, גם שביתת ההזדהות היתה מוזרה בעיני, לא בגלל ההזדהות שהיתה צריכה להתבטא בה. אבל יושב-ראש ועדת התיאום של האירגונים האקדמאיים היה יחד עם נציגי אירגון המורים העל-יסודיים, ובנוכחותי המליץ לפניהם לקבל את הצעתי. שואל אני: כיצד אפשר מצד אחד להמליץ על קבלת ההצעה ומצד שני להכריז על שביתת הזדהות? הזדהות עם מה? עם הצעה שהתקבלה על דעת נציגי ועדת התיאום?

אם כן, אלה מחברי הכנסת שכל תקוות סיעותיהם במהומה במשק, שהם מברכים על כל שביתה ורוצים שהממשלה בכלל תחדל להתקיים כגורם במשק ורואים דאלי — אותם אני יכול להבין. סוף סוף מה תוחלחם ומה תקוותם? — המהומות והזעזועים והתוהו ובוהו שיפקדו את החברה ואת המשק. ותמיד ימצאו את המלים התומכות בכל שביתה, בלי אבחנה. אני מבחין. אני מבחין בין שביתה צודקת לבין שביתה בלתי-צודקת. אני מבחין בין משא-ומתן שמונהל כהלכה לבין משא-ומתן שנפסק אפילו ללא אזהרה. יש אבחנות כאלה.

היו"ר ט. סנהדרא:

רשות הדיבור לשר החינוך והתרבות, לתשובה.

שר-החינוך והתרבות י. אלון:

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה. השאלה אם הממשלה צריכה לנהל משא-ומתן על פרטי הסכם עבודה תוך כדי שביתה אם לאו אינה נוגעת לסיכסוך העבודה עם המורים העל-יסודיים בלבד. יש כאן שאלה עקרונית וגישה עקרונית. אפשר לקבלה, אפשר לחלוק עליה. אני לפחות מעיד על עצמי שהעקרון הזה איננו מיושם אך ורק לגבי מקרה זה, לא מטעמי יוקרה ולא מטעמים טקטיים, אלא שהממשלה סבורה שסיכסוך עבודה, אם כי הוא חפשי והוא לגיטימי, את הפרטים בו, הקשורים בהסכם העבודה, אין מבררים תוך כדי שביתה; בוודאי לא תוך כדי שביתה בענף חיוני במיוחד. וכבר הסברתי שמשא-ומתן כזה איננו משא-ומתן, הוא בעצם מתן אולטימטום. אינני רוצה אולטימטום מצד הממשלה כלפי השובתים. תשכימו אתי שאין מקום לאולטימטום מצד השובתים כלפי הממשלה.

אליעזר שוסטק (המרכז החפשי):

אבל אתה מנהל אתם משא-ומתן תוך השביתה.

שר-החינוך והתרבות י. אלון:

לא ניתקתי את המגעים אפילו ליום אחד. אני מנהל משא-ומתן על הפרוצדורה, על דרכי חיסול השביתה, על דרכי בירור התביעות, על מועדים, אבל לא על התביעות לגופן.

שנית, משא-ומתן הוא דו-צדדי. האומנם על הפרק רק שאלת השכר של המורים? יש לי גם כמה תביעות למורים, תביעות לגבי תקנון עבודה, תביעות לגבי נוהלי עבודה. העניין מחייב בירורים רציניים, ואין להעלות על הדעת שהמסכת —

חיים קורפו (גח"ל):

להסתדרות המורים לא היו תביעות מסוג זה?

שר-החינוך והתרבות י. אלון:

אגיע להסתדרות המורים. אני רואה שמה שבוער בעצמותיו זה הסתדרות המורים, ואני מרצה מכך דווקא; זה גורם לי נחת.

— אינני מעלה על הדעת שאפשר לקיים את מסכת הבירורים הללו בחפז. ומה קרה עם הסתדרות המורים? הדיון על תיקון העיוות בשכר יתנהל בין יגואר לסוף מארס; ממש כמו שסוכם עם ענפים אחרים וממש כמו שהצענו, בעצם סיכמנו בשעתו עם נציגי אירגון המורים העל-יסודיים. זה נותן לנו זמן מספיק לכל הטעון בירור בקיצבת זמן זו.

שנית, לא אמרתי שנציגי המורים התחייבו שלא תהיה שביתה. אבל אמרתי שבאתי אתם לידי הסכם, שהיה טעון אישור המועצה — לגבי הוועדה הפריטטית, לגבי כתב הסמכות. אבל אני מבין שהמועצה לא קיבלה. יתירה מזו, הדעת באורח דשמי שהמשא-ומתן האחרון על התביעות האחרות יימשך. ניסיתי אפילו לקבוע מועד לכך לפני שנפרדנו. כמובן, יכול כאן לדבר חבר כנסת, אשר רוצה בסך הכל לאסור את השביתה במדינה אבל

— שביתת המורים בבתי-הספר העל-יסודיים (תשובת שר החינוך והתרבות) (אלון, שוסטק, רזיאל-נאור) —

המועצה יכולה לא לאשר זאת — כשם שאושר כתב הסמכות.

לכן אל תפשוטו כל כך את העניינים. יש על מה לשאת ולתת. אם השביתה לא פרצה בגלל מלחמת יוקרה בין אירגון המורים והסתדרות המורים — אז היא פרצה על שאלה שוליות כמו המקדמה. זה הכל. לא על הדרגה והתואר, כי על זה נקבעה פרוצדורה מוסכמת.

משום מה, בניגוד למה שחושבת חברת-הכנסת רזיאל-נאור, יש מורים שחושבים שהמשרד שלנו דווקא מגלה אהדה לתפקידו של המורה. ותרשו לי לקרוא דבר שלא התכוונתי לקרוא אותו אילמלא היה יוכוח, לכן לא השתמשתי בקטע זה בדברי הפתיחה. אני רוצה לצטט מעתון "דבר", שם מדווחים על דבריו של מר יצחק שפירא, מנהל בית-הספר הריאלי בחיפה — אדם ידוע, בית-ספר ידוע — על מה שאמר במועצת אירגון המורים העל-יסודיים.

אני מצטט: "אם אי פעם היה סיכוי לעשות מהפכה בחינוך ובמעמדו של המחנך בארץ — הרי הוא עכשיו. במשרד החינוך ובועדת החינוך של הכנסת יושבים כיום אנשים המבינים את הבעיה ומעוניינים להביא לפתרון יסודי שלה. אסור להחמיץ את ההזדמנות." עד כאן דברי שפירא.

אסתר רזיאל-נאור (גח"ל):
אני מסכימה בכל לבי.

שר-החינוך והתרבות י. אלון:
יפה; חבל שלא אמרת זאת בדברייך.

ובכל זאת, עוד מלה אחת על כיתה י"ב, ואסיים את דברי. דברתי על בעיית תלמידי כיתה י"ב בדאגה; קיבלתי גם מכתבים ועצומות מהם; נפגשתי עם משלחות שלהם. ובכל זאת נמנעתי מלנקוט בצעדים כלשהם על-מנת לארגן מערכת לימודים מיוחדת לכיתה י"ב. הסתפקתי בפנייה אל נציגי אירגון המורים העל-יסודיים. מדוע נהגתי כך? על פי אותה מדיניות של דה-אסקלציה, מיתון הרוחות. היו לי הרבה הצעות. הובאו לפני הצעות שונות של פתיחת בתי-ספר פה ושם, כאשר מורים רצו ללמד ואנשים משכילים שמקצועם אינו הוראה רצו להתנדב ללמד. אולם אני אמרתי: אינני רוצה לפגוע בשביתה. אני רוצה להביא אותה לידי סיום בדרך מכובדת, בדרכי שלום.

כולי תקווה שהלימודים יתחדשו הרבה יותר מהר ממה שרבים חושבים כן. אבל אם חלילה תימשך השביתה, לא יהיה לנו מנוס מאשר לארגן מערכת שיעור-רים מיוחדת לתלמידי כיתות י"ב. נצטרך להיכנס למשא-ומתן עם האוניברסיטאות ועם צה"ל על סדרי ותאריכי קבלתם לצבא, לאוניברסיטאות וכיו"ב. אולם אני תקווה של נודק גם לסידורים אלה.

גברתי היושבת-ראש, אני מקווה כי הבית יסמוך ידיו על החלטת הממשלה שהבאתי לפני. למותר לומר שככל שהדבר נוגע לממשלה ולמשרד החינוך והתרבות נציית, כמובן, לרצון הכנסת. ואני רוצה להודיע שמיד עם חידוש הלימודים יחדש המשא-ומתן עם נציגי אירגון המורים בבתי-הספר העל-יסודיים, והמשא-ומתן יתנהל באינטנסיביות, בשיעור זמן קצוב, ברוח טובה ומתוך שאיפה כנה לעזור בפתרון בעיותיהם של המורים בישראל. ואם חלילה לא נגיע לכלל הסכם בנקודה זו או זו — אני נכון למסור

לכן אין לי טעם להתווכח עם הששים אלי תרועת מלחמה. הם מתחילים לחיות או. אולי יקבלו עוד חמישה קולות. אני מקווה שגם זה לא.

אבל מחבר-הכנסת אליעד אני יכול לבקש קצת עקביות. מה המעבר הקיצוני הזה מאיסור מוחלט של שביתות על-ידי חוק בוררות חובה ועד להפקרות מוחלטת ביחסי העבודה? אפשר באופן וולונטרי לקיים יחסי עבודה תקינים. ואני מתנגד לחוק בוררות חובה, גם לגבי מורים. אני מחייב הודקקות הצדדים לבוררות מוסכמת, כאשר שני הצדדים מסכימים לכך, גם זה עדיין לא בכפיה.

אינני יכול לתת תשובה שתשכנע את חברי-הכנסת אביגדור מה יכולה הממשלה לעשות כדי להפגיש חשדות של העדפת הסתדרות המורים על פני אירגון המורים העל-יסודיים. לא יעזור לי. אני רק יכול להעיד על עצמי בבית הזה, שמרגע שאני נוטל על עצמי תפקיד ממלכתי כחבר ממשלה אני רואה עצמי אחראי כלפי כל הגורמים, ללא הבדל יוקה אירגונית, מקצועית או מפלגתית, הן לגבי אירגונים והן לגבי הפרט. ונראה לי שדבר זה כבר הוכח.

כיוון שיש פה כמה חברי כנסת שזקוקים להפסקה קצרה כדי להיות ניוונים מאינפורמציה אובייקטיבית, כמובן, אשיב לדברים שהשמיע בלי בדיקה חברי-הכנסת אבנרי. באפריל לא היה שום משא-ומתן על שכר. באפריל התקיימה ועידת אירגון המורים העל-יסודיים, והיה לי הכבוד לבוא שמה ולברך אותם בשם הממשלה. הבעתי שם כמה משאלות. המשאלה הראשונה שהבעתי היתה שיעשו למען איחוד מחנה המורים. וכיוון שבין האוורחים היה נוכח גם המזכיר של הסתדרות המורים, בעצם הפנייה היתה מופנית לשניהם. חזרתי עליה חודשים אחדים לאחר מכן בהופעתי בוועידת הסתדרות המורים. התברר לאחר מכן, או אפילו באותו ערב, שעשיתי שגיאה נוראה. כי חלק מהצירים קיבלו את הקריאה הזאת כפגיעה ביוקר-תם, בזכות קיומם, כאשר כל כוונתי היתה הפוכה.

שנית, הסברתי להם מהי מדיניות השכר של הממשלה בעקבות חתימת עיסקת החבילה. והסברתי מדוע כל עוד הממשלה אינה מחליטה אחת לא ניתן לתקן מעוות גם כשמכירים בו. והבעתי דעה עקרונית שלפי דעתי צריך לחפש דרכים, לא חוקיות אלא ציבוריות, למינעת שביתות במערכת החינוך. ואמרתי שאני כשל-עצמי, כל מה שאוכל לתת, כל מה שצריך לתת — אתן לפני שביתה. אם לא אוכל לתת ואם לא צריך לתת לפני שביתה — לא יבואו הדברים גם אחרי שביתה. מה חטא בדברים הללו? ואכן כך היה.

על מה מדבר חברי-הכנסת שוסטק? חברי-הכנסת שוסטק ואבנרי ויתר המבקשים להיבנות עלי חורבן צרי-כים לדעת על מה שבתו. לא שבתו על מה שאותה אמרת כאן.

אליעזר שוסטק (המרכז החפשי):
מי רוצה להיבנות על חורבן?

שר-החינוך והתרבות י. אלון:

לא דיברתי על חורבן הבית, אל תדאג. עדיין לא הקימונו אותו.

בנושא הוועדה הפריטטית כבר לא היה ויכוח. זה הוסכם עם ועדת התיאום של כלל האירגונים האקדמאיים. זה הוסכם עם נציגי אירגון המורים העל-יסודיים —

חוברת ג', ישיבה קט"ו

— שביית המורים בבתי-הספר העל-יסודיים (תשובת שר החינוך והתרבות) (אלון); (סיכום הדיון) (סנהדראי, ד. קורן, גרוס, טובי, אבנרי, שוסטק, סנה) —

כנסת נכבדה. הגיעה העת להחזיר את הלימודים לתיקונם לבל יידרדר המצב למבוי סתום ללא מוצא. אנא, רבותי המורים, שובו לעבודת הקודש למען תלמידינו.

את הנקודות השנויות במחלוקת בעניין שיעור המקדמה ומועד תחולת תיקון השכר להכרעתם של בוררות מוסכמת או בורר מוסכם יחיד.

3. סיכום הדיון

היו"ר ט. סנהדראי:

חברי הכנסת, תם הדיון ואנו עוברים להצבעה על הצעות-סיכום של הסיעות.

בשם סיעת המערך (מפלגת העבודה-מפ"ם), מפד"ל, קידמה ופיתוח, שיתוף ואחווה — חברי הכנסת דוד קורן.

דוד קורן (המערך, עבודה-מפ"ם):

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת. בשם הסיעות: סיעת המערך (מפלגת העבודה-מפ"ם), מפד"ל, קידמה ופיתוח, שיתוף ואחווה, אני מביא את ההצעה הבאה: 1. הכנסת רשמת לפניה את הודעת שר החינוך והתרבות בדבר השבתת הלימודים במערכת החינוך העל-יסודי ומציינת את מגמתה של הממשלה: "לשפר את מעמדם המקצועי והכלכלי של המורים, מתוך דאגה להעלאת רמת החינוך";

2. הכנסת פונה אל המורים השוכנים להיענות לתביעת הממשלה לחזור לעבודה כדי לאפשר חידושו המיידי של המשא-ומתן;

3. הכנסת פונה לממשלה להמשיך במאמציה לסיום המשא-ומתן בהקדם.

היו"ר ט. סנהדראי:

בשם סיעת גח"ל והרשימה הממלכתית — חברת הכנסת אסתר רזיאל-נאור.

אסתר רזיאל-נאור (גח"ל):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה. הצעת סיכום הדיון בעניין שביית המורים העל-יסודיים מוגשת על-ידי סיעות גח"ל והרשימה הממלכתית בכנסת:

א. הכנסת פונה אל הממשלה ואל ציבור המורים התיכוניים לפעול לסיומה המהיר של השביתה; ב. הכנסת קוראת למשרד החינוך והתרבות ולאירגון המורים העל-יסודיים למסור ללא דיחוי את כל הבעיות השנויות במחלוקת לבוררות.

היו"ר ט. סנהדראי:

רשות הדיבור לחברי הכנסת גרוס, בשם סיעת אגודת ישראל.

שלמה יעקב גרוס (אגודת ישראל):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה. בשם סיעת אגודת ישראל הנני מתכבד להביא את הצעת הסיכום בדבר שביית המורים של בתי-הספר התיכוניים:

א. הכנסת אינה רואה הצדקה בהכרזת השביתה על-ידי מורי בתי-הספר התיכוניים בעיצומו של משא-ומתן עם הממשלה על יישוב הסיכסוך.

ב. נוכח גל השביתות המציף את המדינה קוראת הכנסת לממשלה ליוזם מיד חקיקת חוק של בוררות חובה, במיוחד בשירותים החיוניים.

היו"ר ט. סנהדראי:

בשם סיעת הרשימה הקומוניסטית החדשה — חברי הכנסת תופיק טובי.

תופיק טובי (הרשימה הקומוניסטית החדשה): גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה. הצעת סיעת רק"ח לסיכום הדיון על שביית המורים בחינוך העל-יסודי היא כלהלן:

הכנסת קוראת לממשלה להיענות לתביעות הצודקות של המורים בחינוך העל-יסודי למען העלאת שכרם ושיפור יתר תנאי עבודתם, ובכך להביא את השביתה הקיימת לסיומה.

היו"ר ט. סנהדראי:

בשם סיעת העולם הזה-כוח חדש — חברי הכנסת אורי אבנרי.

אורי אבנרי (העולם הזה-כוח חדש):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה. הצעת הסיכום של סיעתנו היא:

א. הכנסת קובעת שבנסיבות הקיימות שביית המורים העל-יסודיים היא מובנת וקוראת לממשלה לפתוח מיד במשא-ומתן עם המורים השוכנים לשם סיפוק דרישותיהם הצודקות ולשם הרמת קרן החינוך בישראל; ב. הכנסת מטילה על הממשלה לכוון אחרי תום השביתה את הסידורים הדרושים לקידום תלמידי י"ב כדי למנוע עיכובים בבחינותיהם.

היו"ר ט. סנהדראי:

בשם סיעת המרכז החפשי — חברי הכנסת שוסטק.

אליעזר שוסטק (המרכז החפשי):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה. הצעת סיעת המרכז החפשי לסיכום הדיון על שביית המורים התיכוניים: א. בתום הדיון בכנסת על שביית המורים התיכוניים קוראת הכנסת לממשלה להצמיד את השכר ההתחלתי של המורים האקדמאיים לשכר ההתחלתי של המהנדסים בדרגה ד'.

(קריאה: מה זה דרגה ד'?)

השר אמר שהוא יקבל כל מה שהכנסת תחליט. ב) חוקם ועדה פריטטית או בוררות מוסכמת לטיי פול בפרטים הנובעים מהצמדה זו ובכל יתר התביעות של המורים.

היו"ר ט. סנהדראי:

רשות הדיבור לחברי הכנסת משה סנה, להצעה בשם סיעת מק"י.

משה סנה (מק"י):

כנסת נכבדה, להלן הצעת סיעת מק"י לסיכום הדיון: הכנסת קוראת את הממשלה לסיים את סיכסוך תנאי העבודה עם המורים העל-יסודיים בדרך של משא-ומתן מיידי והשגת הסכם על יסוד דרישותיהם המוצדקות כדי לחדש בהקדם את הלימודים בבתי-הספר המושבתים.

היו"ר ט. סנהדראי:

חברי הכנסת, אנו נוגשים להצבעה ונתחיל מן המסיים, חבר-הכנסת סנה, אשר הביא את הצעת סיעת מק"י.

הצבעה

בעד הצעת הסיכום של סיעת מק"י - מיעוט
 נגד - רוב
 הצעת הסיכום של סיעת מק"י לא נתקבלה.

בעד הצעת הסיכום של המרכז החפשי - מיעוט
 נגד - רוב
 הצעת הסיכום של סיעת המרכז החפשי לא נתקבלה.

בעד הצעת הסיכום של סיעת העולם הזה - כוח חדש - מיעוט
 נגד - רוב

הצעת הסיכום של סיעת העולם הזה - כוח חדש לא נתקבלה.

בעד הצעת הסיכום של סיעת הרשימה

הקומוניסטית החדשה - מיעוט

נגד - רוב

הצעת הסיכום של סיעת הרשימה הקומוניסטית החדשה לא נתקבלה.

בעד הצעת הסיכום של סיעות גח"ל

והרשימה הממלכתית - 12

נגד - 36

הצעת הסיכום של סיעות גח"ל והרשימה הממלכתית לא נתקבלה.

בעד הצעת הסיכום שהביא חבר-הכנסת

ד. קורן - 39

נגד - 17

ההצעה שהביא חבר-הכנסת ד. קורן נתקבלה.

היו"ר ט. סנהדראי:

הישיבה הבאה מחר בשעה 12.30. ישיבה זו נעולה.

הישיבה נעולה בשעה 20.30.